ניתוח מבנים לפי מודל הכוחות

מבוא

מבנים

מבנים

**מבנים

ગુજરાત વિધાનસભાની કાર્યવાહી

[૧૯૮૦ ના ઉનાળા સત્ર]

[૧૯૮૦ ના ઉનાળા સત્ર]

ולא חוליגין כתב רוב ישראל דלמא רוב גנבי הטור ומרגלא לפי מנהגם ובין לפי

כתב דלפ״ז כולא מומחה. ותוכן ביד כמר דיעבד בלא חמרים וקל ולמה יהיה קפון נאמן על הקמיעה מאי אמא מסכיא דסי׳ קיא סעיף י״ד לין מלמעיים קפון על כביות וכלים לחרכן דלפ״ז לא מודע מעמעה הסכמר כלל אלא מיפ דברי הקפון לין מלמעיים ע״ל כלן שמודע מעמעה דברי המרב שמע לפיין אלא שיש לעמם שמע לא שמע שפיר לא שמע נמן לאחר שמיי לשמוע כמו לא מייסינן כיון שהוא יודע. ומומחה אחרי׳ מסמחת הוא שמע ושפיר שמע כגל לדעת הטור שוב לאיסי כן ממחמת הכיח דפ ע׳. וזל״ל אבל הקמיי הסריפים אלוקחים על הדיסכ כאר ויין ש״ד לאין עבוייס לקלקל לכהיית מהלאיסור ולין זה מדרך מדוח אלא חזקה היא מכל ולהכריח שם אבל בכאר פוסקים לא איתא לכאי איסורא דדיעבד אפי׳ כמומחה ויודע לאמן ומיא ז״ל סתמיר על לוחן שקולמין עופות לשמע ע״י עובד כוכבים ונתקנו לו לסימן איזה דבר שיכתוב הקומחו עליו שהוא שוחטו ואחר שאין שחוטה מלר נוף הדבר כגון על הכבר או על הנוף ואני אומר ודאי הכמר מיג״ל אבל איני יודע איסור בדבר דבא דבמקום מחרון דכיון דאינו מומחה שמא מתחלף ומה יועיל הסימן כשהיו על נוף הכבר וזה אין שייך כלל דבא מכיר כשוף כשהיו על נוף הכבר וזה אין אדם מוחה מלא אמר אחר מברך. ב״י בשם הרא״ש דיליף מדבר ואינו שומע ולא יאמרו לאחמלה מחרוטה וכקבה ב״י אמלי לא יליף גם נשמחק לאסור לאחמלה מחרוטה דאינם. ועוכ״ל לא יחרוטו וחיכן לחבא לא לא לעשות הקבלה ומשוה לי דאחרבה מחמת בחקאי דלא מהכי הקבלה דבא הגא דוומיא דמרום ובשם לי אלא אחר מברך ומחר מ״ל לא מחוו לעבוד דיעבד

ומותר לאכול משחיטתו, [ד]ויש מחמירין ואוסרין ליתן לו לכתחלה לשחוט מאחר שאינו יודע הלכות שחיטה טוב הוא בצבור שימנו שוחט מומחה ונאמן וירא אלקים וחרד על הלכות שחיטה ובדיקה ודרכו לחזור אותם תמיד שלא נחוש בו שמא יאכיל נבלות לישראל [ו]ומעשה באחד שהיה ממונה על השחיטה והבדיקה ולאחר זמן ובדקוהו ונמצא שלא היה בקי ויודע והיה ביד הקהל בשר מלוח משחיטתו ואסרו אותו הבשר וגם הכלים שהיה להם שבשלו בהם בשר שחיטתו ובדיקתו הצריכו להגעיל דשמא זה השוחט לא היה מוחזק ומומחה מעולם ואפילו אם תמצא לומר שהיה מומחה ומוחזק מתחלתו אין זה חזקה להכשיר הבשר ולא נעמידנו על חזקתו ולומר עכשיו הוא שכח דאדרבה השכחה היא מצויה ואימר מתחלת מינויו שכח ואם כן אין כאן אלא חדא ספיקא שמא אירע לו פסול בשחיטתה שמא לא אירע וספק דאורייתא לחומרא, [ז]ויש אומרים מי שאנו יודעים בו שהיה יודע הלכות שחיטה ועכשיו אינו יודע מחמת שלא חזר אותם תמיד ושכחם אין מטריפין למפרע מה ששחט דאמרינן השתא הוא דאיתרע אבל מי ששחט ולא נודע מעולם אם היה בקי אם לא אז מטריפין כל מה ששחט אפילו למפרע וגם כל הכלים שבשלו בהן מה ששחט מחזיקין טרפה וצריכין הכשר, [ח]ואפילו מי שיחזיק עצמו במוחזק ומומחה ואמר לעצמי אני שוחט ולנו הוא מוחזק שאינו יודע יש להפריש אותו להכותו ולנדותו עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד עד שילמוד דיני שחיטות ובדיקות ויהא מומחה ומוחזק:

ד [ט]המוצא בהמה או תרנגולת שחוטה כראוי במקום שרוב ישראל מצויין ואפילו רוב העיר גוים אלא [י]שהשוק שמצאן בו הוא רוב ישראל וגם [כ] רוב גנבי העיר הם ישראלים בין שמצאן בשוק בין שמצאן באשפה [כא]שבבית מוחרין דהא קיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ומוחזקים, ואפילו [כב]נגנבו ממנו ומצאן שחוטין כראוי מותרין, שאף על פי שמי שגנבן הוא חשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה ולשמא כונתו להזיקו או להכשילו נמי לא חיישינן דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן, אבל מצא בשוקי רוב גוים אסורין [כג]אף על פי שנראית לו השחיטה כתחוך של ישראל אין זה סימן כדלקמן סימן קי"ח:

ה [כד]חרש [כה]שאינו שומע ואינו מדבר ושוטה [כו]שיוצא יחידי בלילה או מקרע כסותו או לן בבית הקברות או [כז]מאבד מה שנותנים לו [כח]ושאר דברים הדומין לאלו שעושה אותם דרך [כט]טירוף ושבוש הדעת ואפילו בדבר [ל]אחד מאלו שעושה אותם דרך שטות בכלל שוטים יחשב. [לא]וקטן [לב]שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט כל אלו סתם מעשיהם מקולקלין ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אפילו אחרים עומדים על גביהן שמא יקלקלו שחיטתן ולא אדעתן שכיון שקלקולן מצוי אין לסמוך עליהם לכתחלה אפילו אחרים עומדים על גביהן, [לג]ואם שחטו ועמדו אחרים על גביהן וראו שחיטתן שהיתה כראוי שחיטתן כשירה, [לד]ואם אין אחרים עומדים על גביהן אין מוסרין להם לשחוט אפילו אם רוצים להאכיל לכלבים דחיישינן דלמא אתו למיכל בשחיטתן שמתוך שיראו שמוסרין להם לשחוט [לה]יטעו לומר שכשירה היא ויאכלו ממנה. [לו]וקטן שלא הגיע לי"ג שנים ויום אחד ויודע לאמן ידיו אף על פי שהוא בקי ויודע הלכות שחיטה לא ישחוט לכתחלה בינו לבין עצמו שסתם מעשיו מקולקלים ואם שחט שחיטתו [לז]כשירה כיון שהוא בקי, [לח] (א) [לט]ויש אומרים שהיא פסולה אף על פי שיודע הלכות שחיטה עד שיהא בר מצוה דהיינו בן י"ג שנים ויום אחד שכיון שעדיין לא הגיע לחובת שחיטה מן התורה אין שחיטתו שחיטה דכתיב וזבחת שפירושו מי שהוא מצוה כו' כמו שיתבאר בסימן ב', ואם גדול [מ]עומד על גביו ישחוט אפילו לכתחלה כיון שיודע לאמן את ידיו ואפילו אם אינו בקי בהלכות שחיטה דעל דעת הגדול שהוא מצוה הוא שוחט:

ו [מא]מומחה שנתחרש עד שאינו שומע הברכה אפילו שהוא מדבר לא ישחוט כיון שאינו שומע ברכתו אף על פי שעושה שאר מצות ומברך עליהן שחיטה כיון שאפשר לעשות על ידי אחר יעשה על ידי אחר, אבל אם בירך ושחט אפילו בינו לבין עצמו שחיטתו כשירה דברכות אינן מעכבות וכל שכן זה שבירך אלא שלא שמע:

ז ואם נשתתק אבל הוא שומע אם [מב]אחר מברך והוא שומע יכול לשחוט [מג]לכתחילה דקיימא לן שומע הרי הוא כעונה וחשיב כאילו בירך הוא:

ח [מד]שיכור שהגיע לשכרותו של לוט יש לו כל דיני שוטה שהרי נתבלבל דעתו ואבריו וידיו כבדים עליו וקרוב הוא לדרוס, אבל [מה]מכל מקום אם אחד עומד על גביו וראה שלא דרס שחיטתו כשירה, [מו]ואם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט אפילו לכתחילה:

ט [מז]סומא לא ישחוט לכתחלה שמא יגרום אלא אם כן אחרים עומדים על גביו ואם שחט בינו לבין עצמו [מח] [מט]ונראית שחיטתו יפה שחיטתו כשרה:

י [נ]ערום לא ישחוט לכתחלה מפני שאינו יכול לברך ואם שחט שחיטתו כשירה שאין הברכות מעכבות:

יא קהל שהטילו חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר [נא]יש אומרים שחיטתו פסולה מפני שחשוד לאותו דבר הוא, ואם [נב]נתבטלה אותה התקנה חזרו כל השוחטים להיות בחזקת כשרות כמו שהיו בראשונה:

יב [נג]טבח ישראל ששחט בהמה לטבח גוי בפני עדים וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לו לא תקנה ממנה

(ב) עיין ש"ך ס"ק יט:

(ג) עיין ש"ך סימן ס"ק כו שהשיג על הלבוש:

(ד) זהו הוספת הלבוש ולפי זה שאם לא נראית לפנינו שחיטתו פסולה:

כתנות אור

צ. עור נסס נעל העיטור וכ"ש נסס הגהות מהרי"ם סי' ו' ומרדכי סס סי' תקפט:
ק. נ"ש נסס רשב"ם בתשובה (מ"ל סי' רים):
ר. דרכי משה נסס מהרוה חולין פ"ק סימן יג:
ש. נ"ש נסס מחזיק הנדק נסס רע"ב:
ת. עור ע"פ סס יב, ח:
א. רא"ש סס סימן יז:
ב. סס יב, כ:
ג. סס יב, ח ומד"ה הרי ע"פ תוספתא פ"ב ה"כ:
ד. נ"ש נסס רשב"ם בתורת הבית:
ה. עור ע"פ סס ב, ח:
ו. תרומות פ"ח מ"כ:
ז. מגיה ג, כ:
ח. סס ד, ח:
ט. נ"ש ע"פ רמב"ם עדות פ"ע ה"ט:
י. רא"ש חולין פ"ק סי' ד:
כ. מגיה ג, כ:
ל. חולין ב, ח:
מ. קובה מב, ב ומד"ה והיודע:
נ. ר"ן קובה סס:
ס. חולין יב, ב:
ע. סס ב, ח ומד"ה אמת:
פ. נ"ש נסס נעל העיטור:
צ. עור וכ"ש:
ק. נ"ש נסס הגהות מהרי"ם חולין סימן ד:
ר. קובה סס ור"ן סס:
ש. רא"ש חולין פ"ק סימן ג נדפס רמב"ם שחיטה פ"ד ה"ט:
ת. עור:
א. רמב"ם סס:
ב. עור ורא"ש סס סימן ה ע"פ עירובין פה, ח:
ג. רמב"ם שחיטה פ"ד ה"ה:
ד. עור וכ"ש נסס נעל העיטור ורשב"ם בתורת הבית:
ה. רמב"ם סס ה"ו ע"פ חולין יג, ב:
ו. סס:
ז. עור ע"פ תרומות פ"ח מ"ו:
ח. נ"ש נסס רבינו ירוחם (נתיב לוח ה):
ט. הגהת פור"ע (פסקי מהרל"ן סימן קעז):
י. נ"ש נסס רשב"ם בתשובה (מ"ג סימן רע):

א

(א) עיין דברי ממזרות, חולין פ"ח ס"ק ח:

ગુજરાત સરકાર : નાણા વિભાગ

ગુજરાત સરકાર : નાણા વિભાગ

הקדמה כללית

עוד

אמנם דעתם לפקפק בכל הנאמר לעיל, אי אפשר שלא יעלה בדעת הקורא, כי אם מדברי הרמב"ם ז"ל, ואינו אלא לגמרא בתמיה, ובמה שיוכל לקבל דבר הקורה אל מלך אדם אל מלך אדם אל מלך אדם

סי' א' אות כ"ז יע"ש[214], ולפ"ז[215] תפילין שכתבן חרש ושוטה וגדול עומד על גבן דהוה לשמה אי פסולים המה דדמי לנקטעה ידו כמ"ש המג"א סי' ל"ט אות ה' דכשר לכתיבת תפילין דגברא בר חיובא ופומא כאיב ליה[216] ולאו דוקא נקטעה הוא הדין נולד כך, ומה שאין

דנשאל ע"ד קטן שקילל את אביו בהיותו בן י"א שנה ורוצה לקבל תשובה והשיב דקטן אפילו שהגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה הוא כלל ואפילו עונש כל דהוא אין עליו, ומביא ראיה מדאמרינן קטן אוכל נבילות אין בי"ד מצווין להפרישו ואי הוי עליו עונש כי"ד אמאי אינן מחוייבן להפרישו מן העונש ובקטן שהגיע לחינוך איירי התם כדמוכח בחוס' שנ"ץ פרק קמא דיומא והא דאיתי קרא דאסרה תורה דלא ליספו ליה בידים י"ל דקפיד קרא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות לכשיגדיל יבקש למודו. עוד הביא שם ראיה מהרא"ש פרק החובל [וכן הוא ברא"ש להדיא בפ' שבועות הדינין סימן כ"ב, ועיין בפלפולא חריפתא שם] דקטן שחבל או הזיק פטור אפילו לכשיהיה גדול משום דלאו בר עונשין הוא וילפינן התם מי שאינו במשפטים אינו במצוות וחוקים עכת"ד חזינן מדברי התרומת הדשן דקטן מלבד שאינו בר עונשין גם באיסורא בעלמא אינו שייך כלל, וא"כ לכאורה תימה דייחשב בר זביחה מדאסור ליספות לקטן.

214 כתב הש"ך וז"ל "אבל ודאי דקטן מצווה שהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה ע"כ, ורצה רבינו להסתייע מהש"ך דדק מ"ע פטריה רחמנא לגמרי לקטן משא"כ מצוות ל"ת קטן מצווה ומחויב בהם אלא דלאו בני דעה נינהו. ועיין בהגהות הגאון ר' ברוך פרנקל על הנודע ביהודה שהקשה בדברי הש"ך דדבריו צ"ע דלא מצינו כלל שיהיה שום צווי על הקטן, אלא שהבי"ד מפרישין אותו. מתבאר דהבין בדברי הש"ך דלא כרבינו. כן הביא מתשובות מהרי"ל רכ"ג הנ"ל דחרש ושוטה בני מצוה נינהו ופקחים מוזהרים עליהם [דאי הוה כבהמה יחשב שחיטתו אפילו באחר עומד על גבו כשחיטת נכרי וקוף] ולא הזכיר קטן.

215 פירוש דמתבאר דעל אף שפטור מחיובי התורה נחשב ככלל המצוות.

216 כמבואר בנודע ביהודא או"ח תנינא סימן א' בהגה מכן המחבר שכתב דאף דחרש אין בו דעת מ"מ הוי בר זביחה דתיכף אם יתפקח הוא מצווה ועומד משא"כ קטן שאינו מצווה כלל וחליא בזמן וגל זמן שלא בא לכלל שנים אינו במצוות כלל. ובתשובות כתב סופר או"ח סימן ח' בתיובתא יתיב, מאי שנא קטן מחרש ושוטה. ובשו"ת שיבת ציון סימן ד' בחו"ד שם כתב, ומעתה יצא מזה להרא"ש והר"י חרש מיקרי גם בר קשירה, דכמו דחשיבנן ליה לבר זביחה כמו כן חשבינן לה לבר קשירה וא"כ לשיטת הר"י והרא"ש אין אנו צריכין לאוקמי הברייתא דמסכת גיטין שהשמיט חרש שלא אליבא דהלכתא אלא שפיר יש לאוקמי הברייתא כהלכתא דנהי שחרש פטור ממצוות אפ"ה הוי בר קשירה, ודברים האלה הם קצובין וכתובין להחזיק ולקיים דברי הפמ"ג דכתב חרש הוי בר קשירה

מוציאין אחרים דלאו בני שליחות הוה וגם ערבות לא שייך בהו ולאו בני דיעה נינהו מקרי אין מחויבים בדבר, ומ"מ בני מצות הווין כאמור.

ועי' אהע"ז סי' קכ"ג בית שמואל אות ה' דחרש שוטה וקטן לכתיבת הגט, חרש ושוטה לאו בני דיעה נינהו ועבד לאו בתורת גיטין הוא, אבל חרש ושוטה בתורת גיטין המה אע"ג דאין קנינו מן התורה כלום (ודוחק לומר דתקינו רבנן נשואין הוה כתורה אלא שאין לוקין עליהם כמ"ש בשורש ה' ברמב"ם ז"ל, דא"כ שוטה מאי איכא למימר דלא תקינו רבנן נשואין כלל) וצ"ל דמ"מ שייכי בתורת גיטין דאסורים לבא על אשת איש וע"י גט שרי, זה מקרי ישנן בתורת גיטין, וצ"ע דא"כ עבד נמי שייך בתורת גיטין, דמותר בממזרת, עי' אהע"ז סי' ד' סעי' כ' ובית שמואל אות ל"ב, א"כ ממזרת אשת איש אסור בה וכשנתגרשה מותר בה, ולהרמב"ם שם י"ל מ"מ אסור בה מדרבנן עי' בית שמואל שם אות ל"א ול"ב וצ"ע קצת.

שוב ראיתי להתבואת שור (בספרו בכור שור) גיטין דף מ"ה ע"ב כתב בפשיטות תפילין שכתבן חרש ושוטה פסולים דפטירי מכל המצות וצ"ע, ועי' מ"ש בפריי באו"ח מזה.

חרש שומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע, במצוות וקנינים

(ג) **וחרש שומע ואין מדבר או מדבר ואין שומע כפקח לכל דבריו עי' או"ח סי' נ"ה סעי' ח' ובשאר דוכתי, ואמנם יש הפרש ביניהם לתקיעת שופר בסי' תקפ"ט שומע ואין מדבר תוקע לכתחלה ומדבר ואין שומע השומע ממנו אף דיעבד לא יצא, ובקריאת מגילה בסי' תרפ"ט סעי' ב' להרמב"ם ז"ל דיעבד אין מוציא**

רק פומיה כאיב ליה. עכ"ד.

וּבְגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: וּלְבוּשׁ עֲרוּבִין שַׁעַטְנֵזָא לָא יִסַּק עָלָךְ:

רש"י

ובגד כלאים. למה נאמר לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן ת"ל ובגד כלאים תניא, יכול כלאים בכל מקום אפילו שור שחור ע"ג שור לבן, שני מיני חטים, שני מיני שעורים, שני מיני צמר, שני מיני פשתים, ת"ל בבגדים לא תלבש שעטנז צמר ופשתים (פ' תצא שם), מה כלאי בגדים שני מינין אף כלאים שבכל מקום שני מינין קמג) [ירושלמי כלאים פ"א ה"א].

שעטנז. עד שיהיה שוע טוי ונוז קמד) [נדה ס"א ב'].

שעטנז. [יכול יהיו לבדים אסורים], ת"ל שעטנז — דבר שהוא שוע טוי ונוז קמה) [תו"כ].

לא יעלה עליך. עליך אי אתה מעלה אבל אתה יכול להציעו תחתיך, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו קמו) [ביצה י"ד ב'].

לא יעלה עליך. מכדי כתיב (פ' תצא כ"ב י"א) לא תלבש שעטנז, וא"כ לא יעלה עליך למה

דבר הנמלל ונזור זה עם זה לחברו מיסטי"ר בלע"ז (וועבען) כמו (מ"ק יב) מזיין לנחוי דמים בהון שמנו מפרסין לשון כמוס פליסטר"ן (פערוועלקט) ולשון שעטנז פירש מנחם מחברת צמר ופשתים:

תורה תמימה

ובגד. מה ת"ל קמא), לפי שנאמר (פ' תצא כ"ב י"א) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן ת"ל ובגד קמב) [תו"כ].

ובגד כלאים. תניא, יכול כלאים בכל מקום אפילו שור שחור ע"ג שור לבן, שני מיני חטים, שני מיני שעורים, שני מיני צמר, שני מיני פשתים, ת"ל בבגדים לא תלבש שעטנז צמר ופשתים (פ' תצא שם), מה כלאי בגדים שני מינין אף כלאים שבכל מקום שני מינין קמג) [ירושלמי כלאים פ"א ה"א].

שעטנז. עד שיהיה שוע טוי ונוז קמד) [נדה ס"א ב'].

שעטנז. [יכול יהיו לבדים אסורים], ת"ל שעטנז — דבר שהוא שוע טוי ונוז קמה) [תו"כ].

לא יעלה עליך. עליך אי אתה מעלה אבל אתה יכול להציעו תחתיך, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו קמו) [ביצה י"ד ב'].

לא יעלה עליך. מכדי כתיב (פ' תצא כ"ב י"א) לא תלבש שעטנז, וא"כ לא יעלה עליך למה

קמא) ולא סתם וכלאים לא יעלה עליך.

קמב) וע"ע בסמוך לענין לבדים (אות קמ"ה).

קמג) ר"ל לאפוקי תערובת שאינה עקרית דלא אסורה, וע"ע לפנינו בפ' תצא (כ"ב י"א).

קמד) דרשו מלת שעטנז בדרך נוטריקו"ן. ורבו הפירושים והדעות בענין זה, לרש"י בסוגיא כאן אינו אסור משום כלאים עד שיהא הצמר והפשתים מעורב וסרוק וטוי ואריג הכל ביחד, משום דכתיב (פ' תצא) לא תלבש שעטנז יחדיו, ונוז היינו ארוג [ובפירושו כאן בפסוק זה פירש נוז — שזור], ולר"ת בסוגיא כאן הוי שעטנז אפילו סרק וטווה ושור ב' חוטין ממין אחד כל אחד לבדו ואח"כ חברם יחד ע"י אריגה או קשירה או תפירה, ונוז היינו שזור, והא דכתיב יחדיו קאי על החבור שע"י אריגה או קשירה ותפירה שאח"כ, ומהא דהצריכה התורה להתיר תכלת בציצית שהוא צמר בבגד של פשתן משמע כפירוש ר"ת, דאפילו סרק וטווה ושזור כל אחד לבדו ואח"כ חיברם בקשירה הוי חיבור וקרינן יחדיו, דכן הוא ענין כלאים בציצית, ולפירש"י לא איצטריך להתיר זה אחרי דסרוקים וטווים ושזורים כל אחד לבדו אין בזה כלל איסור כלאים אפילו חברם אח"כ בקשירה ותפירה, ועוד יש כמה פירושים בזה. וברמב"ם פ"י מכלא"ם לא נחבררה גירסתו המדוייקת בדין זה, כמש"כ בכסף משנה שמצאו בחבוריו בכ"י שונים גירסות שונות. — ומה שהכריח בכלל לחז"ל לדרוש המלה שעטנז בדרך נוטריקון כמבואר, נראה משום דעפ"י רוב שורש כל מלה מלשון הקודש הוא מג' אותיות, ואשר הוא יותר דרשו חז"ל לאותו המלה, וכה דרשו המלה תלפיות — תל שפונים אליו (ברכות ל"א א'), תלתלים — תלי תלים (עירובין כ"א ב'), חשמל — חיות אש ממללות (חגיגה י"ב א'), מלקוש — ממלא תבואה בקשיה (תענית ו' א'), עזאזל — עוזא ועזאל (יומא ס"ז ב'), כרמל — רך ומל (מנחות ס"ו ב'), שקערורות — מראהו שוקע (תורת כהנים חזוריע) ועוד הרבה, וגם כאן המלה שעטנז היא כולה שרשית, ולכן דרשוה חז"ל, קמה) הלבדים הוא צמר טרוף בלא טויה ואריגה ועושין ממנו בגדים שונים, ואינו אסור אלא שוע טוי ונוז, כמבואר בדרשה הקודמת.

קמו) וזה דוקא ברכין אבל בקשין שאין נכרכין מותר לישב עליהן, ועי' ביורה דעה סי' ש"א.

כ וּגְבַר אֲרֵי יִשְׁכּוּב עִם אִתְּתָא שִׁכְבַת זַרְעָא וְהִיא אַמְתָא אֲחִידָא לְגֻבַר וְאִתְפְּרַקָּא לָא אִתְפְּרִיקַת

כ וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שִׁכְבַת־זָרַע וְהֻוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵה לֹא

רש"י

(כ) נחרפת לאיש. מיועדת ומיומדת לאיש ואיני יודע לו דמיון במקרא (קדושין ו) ובספרא כנענים שמליה שפחה ומליה בת חורין המאורסת לעבד ענדי שמותר בשפחה הכתוב מדבר: **והפדה לא נפדתה.** פדויה

תורה תמימה

לי, צריכי, דאי כתב לא תלבש הו"א דוקא לבישה דמפיש הנאתה אבל העלאה דלא נפיש הנאתה אימא לא ת"ל לא יעלה עליך קמז) [ובמות ד' ב'].

(כ) ואיש. איש — פרט לקטן, יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד ת"ל ואיש קמח) [תו"כ].

את אשה. פרט לקטנה קמט) [שם].

שכבת זרע. תניא, מניין לחייבי לאוין שחייבין בהעראה, מרגלי רחמנא שכבת זרע גבי שפחה חרופה, מכלל דחייבי לאוין בהעראה קנ) [ובמות נ"ה א'].

שכבת זרע. למעוטי המערה, למעוטי שלא כדרכה קנא) [כריתות מ' א'].

והיא שפחה. הבא על חמש חרופות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת קנב), דכתיב כי ישכב את אשה והיא שפחה — לחלק על כל שפחה ושפחה קנג) [שם שם].

שפחה נחרפת. א"ר יצחק, אינו חייב אלא על שפחה בעולה, שנאמר שפחה נחרפת לאיש, ומאי משמע דהאי נחרפת לישנא דשנויי היא קנד), דכתיב (ש"ב י"ז) ותשטח עליו הריפות קנה) [שם י"א א'].

קמז) כגון שמיכות וכדומה, וכנגד זה לא די אם היה כתוב רק הפסוק שלפנינו משום דמלשון לא יעלה עליך הו"א כל דרך העלאה אסור ואפילו מוכרי כסות [הלובשים כדי להראות להקונה מדת ארכן ורחבן] לכן כתיב לא תלבש דומיא דלבישה דאית בה הנאה, ועיין מש"כ בפ' תצא שם (כ"ב י"א).

קמח) עיין בנדה ל"ב ב' דהא דבן תשע שנים ויום אחד הוי ביאתו ביאה לכל דבר הוא הלכה למשה מסיני, ורבנן אסמכוה אקראי.

קמט) פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דאינה ראויה לביאה.

קנ) נסמך על הדרשה הבאה שכבת זרע למעוטי המערה. והנה אע"פ דבסוגיא (נ"ד א') ילפינן בכלל דהעראה הוי כביאה לכל דבר, כפי שיובא לפנינו סוף פרשה זו (כ' י"ח) בפסוק את מקורה הערה, ולא"ל ביחוד ליקח לחייבי לאוין, אך איצטריך משום דהלמוד דהתם איירי בחייבי כריתות, והו"א דרק משום חומר חייבי כריתות עשו העראה כגמר ביאה ולא בחייבי לאוין לכך יליף בזה ביחוד.

קנא) דאינו ראוי להזריע זרע, ושורש מלת הערה עיין מש"כ סוף פרשת אחרי בפסוק כ"ט (אות ע"ח).

קנב) ר"ל קודם שהביא קרבן על זו חזר ובעל זו. ורש"י כתב קודם שילקה ויביא קרבן על זו, ותמיהני שהרי דין שפחה חרופה שרק היא לוקה ולא הוא, וכפי שיתבאר בסמוך.

קנג) ר"ל שגופות מחלקות לחשב כל העלמה לעצמה, ולכן אם בא חמש ביאות בשפחה אחת בהעלם אחת באופן שציירנו למעלה, מביא קרבן אחד, משום דאין גופות שיחלקו, וכפי שיתבאר עוד בסמוך פסוק כ"ב.

קנד) ר"ל שנשתנית מברייתה.

קנה) חטין כתושין ונקלפין ונשתנו ע"י כתישה. ותמיהני שלא הביאו הדרשה שבסוטה (מ"ב ב') ערפה שמה ולמה נקרא שמה הרפה שהכל דשין אותה כהריפות, והיא מליצה על דרך גנאי לזנות, והכונה אחת היא עם הדרשה שלפנינו, כי ה' וח' מתחלפין כפי שנבאר לקמן בפסוק כ"ד בדרשה קודש הלולים.

נִפְדָּתָה אוֹ חָפְשָׁה לֹא נִתַּן־לָהּ בִּקֹּרֶת בְּכַסְפָּא אוֹ חֵרוּתָא לָא אִתְיְהִיבַת לַהּ בִּשְׁטָר

הה"א רפה

רש"י

ומינה פדויה וקתם פדיון בכסף (מ"כ. גיטין לט): **או חפשה.** בשטר: **בקרת תהיה.** היא לוקה ולא הוא. יש

תורה תמימה

נחרפת לאיש. תניא, האומר לאשה הרי את חרופתי מקודשת שנאמר נחרפת לאיש קנו) [קדושין ו' א'].

נחרפת לאיש. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אשתו יוצאת במיתת בעלה, דכתיב נחרפת לאיש, תרגם עקילוס הגר בכתושה לפני איש, כמה שנאמר (ש"ב י"ז) ותשטה עליו הריפות קנו) [ירושלמי קדושין פ"א ה"א].

והפדה לא נפדתה. ת"ר, אי והפדה יכול כולה ת"ל לא נפדתה, אי לא נפדתה יכול לכל, ת"ל והפדה, הא כיצד, פדויה ואינה פדויה, בחציה שפחה וחציה בת חורין ומאורסת לעבד עברי הכתוב מדבר קנח) [כריתות י"א א'].

קנו) מקודם לזה אמרו בגמ' האומר חרופתי מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה, ופריך ויהודה הוי רובא דעלמא, ומשני הכי קאמר, האומר חרופתי מקודשת שנאמר נחרפת לאיש, ועוד ביהודה קורין לארוסה חרופה, ופריך יהודה ועוד לקרא, אלא ה"ק האומר חרופתי ביהודה מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה, ושוב פריך במאי עסקינן, אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי קדושיה מנא ידעה מאי קאמר לה, ואי במדבר ונתן לה קדושיה הא אפילו לא אמר מידי ג"כ מקודשת כיון שנסמכת על ענין הדברים ושקול וטרי הגמ' בזה. יעוי"ש.

והנה מלשון קושית הגמ' מנא ידעה מאי קאמר לה מבואר שאליבא דאמת גם האומר חרופתי קאי גם אכולי עלמא, דאי איהודה לא שייך לשאול מנא ידעה מאי קאמר, כיון דשם קורין לארוסה חרופה, והוי כמו הלשון בכל העולם, הרי את מקודשת, ולכן הספק מחרופתי קאי על כל העולם ופריך במאי עסקינן כיון דלא ידעה מאי קאמר, ולכן לפי מסקנת הגמ' דאיירי במדבר על עסקי קדושיה, ממילא גם באומר חרופתי מקודשת כיון שעל כל פנים מצינו בפסוק דחרופה הוי לשון קדושין, ורק ביהודה אפילו אם לא דבר מקודם על עסקי קדושיה ג"כ מקודשת, ודו"ק.

ולפי זה תראה מה ברורים ונאמנים דברי הרמב"ם בפ"ג ה"ו מאישות שכתב בסתם האומר חרופתי מקודשת וטענו עליו המפרשים מה שלא פירש דזה דוקא ביהודה, ולפי מש"כ הדבר פשוט, דבמדבר על עסקי קדושיה מספיק כל לשון קדושין שהוא, והרמב"ם שם איירי במדבר על עסקי קדושיה. ודו"ק.

קנו) עיין מש"כ בבאור מלה זו לעיל אות קנ"ה וצרף לכאן, ונסמך על הדרשה שבסמוך דאיירי הכתוב בחציה שפחה וחציה בת חורין, והוא הדין לחציו עבד וחציו בן חורין, וטעם הראיה דכיון דנחרפת היא לשון אישות א"כ ממילא, יש לה כל דיני אשה לבעלה, וכמו בכל אשה מיתת בעלה פוטרתה כך בזו.

קנח) לכאורה אינו מבואר כלל דרשת הגמרא, דהלא פשטות כונת הכתוב שלא נפדתה כלל, ומאי קשה ליה הלשון והפדה. ובספר התורה והמצוה ביאר ע"פ חקי שימוש הלשון דהיכי דהמקור בא לפני הפעל במשפט שולל מורה שהגם שהיה ראוי הדבר להעשות בכל זאת לא נעשה, יעו"ש שמביא דוגמאות לזה, ולפי"ז נתבאר שהכתוב כאן מדבר בשכבר פדו חציה שמהראוי אז היה לפדות את כולה ולא גמרו פדיונה, וא"כ ע"כ שמאורסת לעבד עברי, דבן חורין אסור בה מצד חלק שפחות שבה, וכן עבד כנעני אסור בה מצד חלק חרות שבה, ורק עבד עברי מותר בה, ולפי"ז הא דכתיב נחרפת לאיש פירושו לעבד עברי. ויש להוסיף באור ע"פ מש"כ בעלי הלשון דהשורש חרף מורה גם על הנסיגה לאחור והביאו מאיוב (כ"ג) לא יחרף לבבי — לא יסוג לבבי אחור, ולפי"ז מתבאר כאן גם המובן בשם שפחה נחרפת לאיש שהיא נסוגה אחור מלהנשא, והיינו שאינה ראויה כלל להנשא, לא לעבד מצד החירות שבה ולא לבן חורין מצד העבדות שבה.

תורה תמימה

לא נתן לה. ת"ר, כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, וכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה, מאי טעמא, גמר לה לה מאשה קנט) [חגיגה ד' א'].

לא נתן לה. ת"ר, והפדה — אין לי אלא בכסף קס), בשטר מניין, ת"ל או חפשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר (פ' תצא כ"ד א') וכתב לה ספר כריתות, מה להלן בשטר אף כאן בשטר קסא) [גיטין מ"א ב'].

לא נתן לה. ת"ר, המשחרר חצי עבדו לא קנה, דגמרינן לה לה מאשה, מה אשה חציה לא אף עבד חציו לא קסב) [שם שם].

לא נתן לה. ת"ר, גט שחרור צריך שיהיה לשמה דכתיב או חפשה לא נתן לה קסג) [ירושלמי סוטה פ"ב ה"ב].

בקרת תהיה. ת"ר, בקרת תהיה, מלמד שהיא לוקה, ומאי משמע דהאי בקרת לישנא דמלקות הוא, אמר ר' יצחק, תהא בקראי, כדתנן (מכות כ"ב ב') גדול הדיינים מקרא, שני מונה, שלישי אומר הכהו, ורב אשי אמר בבקור תהיה, כדתנן (שם שם א') אין אומדין אותו אלא מכות הראויות להשתלש קסד), יכול שניהם לוקין ת"ל תהיה — היא לוקה והוא אינו לוקה קסה) [כריתות י"א א'].

קנט) בגט אשה כתיב (פ' תצא כ"ד א') וכתב לה ספר כריתות וכאן כתיב או חפשה לא נתן לה, והיה יכול לכתוב או לא נשלחה לחפשי כדכתיב ריש פרשת משפטים, ואיירי בעבד כנעני שמל וטבל, וכמו אשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא כך עבד. ובכלל אינו מבואר מה טעם בלמוד זה דפטור עבדים ממצות עשה שהזמן גרמא עפ"י הגזירה שוה לה לה דכתיב גבי גט ושטר שחרור, ומה שייכות זה לזה. ונראה עפ"י מש"כ בספר אבודרהם (ט' א') ובתוס' רי"ד לקדושין בעיקר הטעם שהנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא משום דזמנה של אשה משועבד להבעל, ולכן לא תוכל להתחייב במצוה שהשעה גורמת, משום דאותה שעה יכול הבעל לדרשה למלא משלחתו [ובפ' בא (י"ג ט') הארכנו בסברא מחודשת זו], ולפי"ז אחרי דגם עבדים זמנם ושעתם משועבד לאדוניהם, לכן אין יכולים גם הם להתחייב במצות שהזמן והשעה גורמת להן, ואחרי דעיקר פטור שניהם הוא משום שעבודם, לכן מסמיך זה על הלשונות השוות דכתיבי בפטור שעבודיהם באשה בגט ובעבד בשחרור, ודו"ק.

ובזה יתיישב היטב מה שהקשה בטורי אבן כאן בסוגיא מה ראיה לעבד משפחה דאיירי כאן דלמא עבד חייב בכל המצות כשאר הזכרים, יעוי"ש, ולפי מש"כ הדבר פשוט, דטעם אחד לפטור עבד ושפחה, משום שעבוד זמנם, ורק תפס הגזירה שוה בשפחה משום שווי המלות לה לה דכתיב בשפחה. ומה שעבד עברי חייב לפי"ז בכל המצות אע"פ שגם הוא זמנו משועבד לאדונו, י"ל דאעפ"כ אין גופו קנוי לבעלים כמו אשה ועבד כנעני, ובכל יום יכול לצאת לחרות ע"י גרעון כסף, ולכן על תנאי זה השכיר עצמו שיתחייב במצות, ומ"ש בקדושין (כ"ב ב') עבד עברי גופו קנוי הוא רק לענין זה שמותר בשפחה כנענית כמש"כ הריטב"א שם.

קס) דסתם פדיה בכסף היא.

קסא) יתכן בטעם הגזירה שוה מדלא כתיב או לא נשלחה לחפשי, כמש"כ לעיל, ע"כ מרומז שלתכלית חופשתה לא ניתן לה דבר בידה, והיינו ספר כריתות כמו באשה.

קסב) ר"ל דבאשה כתיב וכתב לה ספר כריתות, ועמש"כ באות הקודם בטעם גזירה שוה זו וצרף לכאן, ואף דאיירי כאן בחציה שפחה וחציה בת חורין כמבואר בדרשה דלעיל, הוא הדין בחציו עבד וחציו בן חורין.

קסג) יתכן דדרשה זו באה בקצור, והכונה כמו בדרשות הקודמות דיליף לה לה מאשה, וכמו באשה ילפינן מדכתיב וכתב לה לשמה הכי נמי כן, ונסמך על הדרשה דלעיל דחופשה היינו בשטר.

קסד) דבכל מלקות אומדין אותו כמה יכול לסבול, ובאמדוהו שיכול לסבול ה' ילקוהו רק שלש, דב' הנשארים אין יכולין להשתלש, והוי לשון בקורת תהיה מלשון כבקרת רועה עדרו, לא יבקר בין טוב לרע, ולפי"ז ממילא מבואר שפירש בקרת תהיה שמלקין אותה.

קסה) אלא מביא קרבן כמבואר בסמוך. ועיין מש"כ

תִּהְיֶה לֹא יוּמָתוּ כִּי־לֹא חֻפָּשָׁה: כא וְהֵבִיא
אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
אֵיל אָשָׁם: כב וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל

בִּקְרַתָּא תְּהֵי לָא יוּמְתוּן אֲרֵי לָא אִתְחָרְרַת:
כא וַיְיתֵי יָת אַשְׁמֵהּ קֳדָם יְיָ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא דְּכַר לַאֲשָׁמָא: כב וִיכַפַּר עֲלוֹהִי

רש"י

על בית דין לבקר את הדבר שלא לחייבו מיתה כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. וכנומיו (כריתות יח) למדו מכאן שמי שהוא במלקות יהא נקרימה שהדיינים המלקין קוכין על הלוקה (דברים כה) פס לא תחסום לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו': כי לא חפשה. (מכות כג) לפיכך אין חייב עליה מיתה שאין קדושיה קדושין הא אם חופשה קדושיה קידושין וחייב מיתה:

תורה תמימה

בקרת תהיה. מכדי עד הכא באיש משתעי קרא נכתוב והביא את אשמו והדר בקרת תהיה קסו), הכי קאמר קרא, אם בקרת תהיה היא והביא הוא את אשמו, ואם לא תהיה בקרת לא יביא הוא את אשמו קסו) [שם שם].

לא יומתו כי לא חפשה. אתמר, חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון, א"ר זירא, גמרו קדושי ראשון, מאי טעמא, דכתיב לא יומתו כי לא חפשה, הא חפשה יומתו קסח) [גיטין מ"ג ב'].

בענין דרשה זו בפרשה תצא (כ"ה ב') בפסוק והכהו לפניו כדי רשעתו במספר. וצ"ע בדרשת ר' יצחק דיליף מכאן דצריך למנות מספר המלקות עפ"י דרשה שאינה פשוטה כל כך, ולמה לא יליף זה מהלשון במספר דכתיב בענין מלקות גופא, שזה הלשון מורה על הענין הסדורי וכמו וספרתם לכם חמשים יום וכדומה.

קסו) ר"ל יפרש מקודם דיני האיש ואח"כ יתחיל הדינים שלה.

קסו) ר"ל אם היא תתחייב מלקות [כמבואר בדרשה הקודמת דבקרת הוא לשון וענין מלקות, יעוי"ש] וכגון שגדולה היא ובת עונשין, ויתר הפרטים שבדין וענין זה כמבואר בריש פרשה זו אז יביא הוא את אשמו, ואם אין בה מלקות כגון שקטנה היא או שלא נתקיימו בה פרטי הדינים שבפרשה לא יביא גם הוא את אשמו. והסברא בזה, דכל כמה שלא נפטרה היא מעונשה אינו יכול להפטר גם הוא, ומבואר בגמ', דבכל אופן לא תביא היא קרבן, דבדידיה תלי רחמנא כדכתיב והביא את אשמו.

קסח) ר"ל ע"י השחרור נגמרו הקדושין הקודמים, דעד עכשיו היה הבא עליה באשם ומלקות ועכשיו במיתה. והראיה מפסוק זה הוא עפ"י מה דמוקמינן לעיל דפסוק זה איירי בחציה שפחה וחציה בת חורין, וס"ל דהכי קאמר, אין חייבין מיתה משום אשת איש כי לא חפשה לאחר קדושין הא חפשה אח"כ יומתו, דהו"ל אשת איש גמורה. ורמב"ם בפ"ד הט"ז מאישות הסביר יותר ענין הגמר הזה, דכיון שנשתחררה גמרו קדושיה כקדושי קטנה שגדלה וא"צ לקדשה קדושין אחרים.

אכן סוף דבריו שכתב בא אחר וקדשה אחר שנשתחררה הרי זו ספק קדושין לשניהם — דבריו אלה קשים להולמן, שהוא סותר עצמו תוך דבריו הקודמים, דכיון שפסק שנגמרו קדושי ראשון וא"כ היא אשת איש גמורה, ולפי"ז הרי ידוע הוא שאין הקדושין חופסין באשת איש, ומה זה שכתב דהוי ספק קדושין לשניהם, ועיין במפרשים.

ומה שנראה בדעתו שמפני שבגמרא באה מחלוקת אמוראים בזה אם גמרו קדושי ראשון או פקעו ולא הוכרע [יען כי הראיה מפסוק זה הוכיחו בגמרא שאפשר לדחות], לכן פסק לחומרא בכל אופן, והיינו שאם בא עליה אחד לאחר שנשתחררה הוי במיתה כדין אשת איש, ואם קדשה אחר לאחר שנשתחררה הוי ספק קדושין לשניהם, ולפי"ז צריך רק להגיה קצת בדבריו ולהוסיף הלשון ואע"פ כן, כלומר ואע"פ שגמרו קדושי ראשון בכ"ז אם בא אחר וקדשה הוי ספק קדושין לשניהם, דאזלינן לחומרא בכל צד ככל שאר ספק קדושין, ודו"ק.

כַּהֲנָא בִּדְכָרָא דַּאֲשָׁמָא
קֳדָם יְיָ עַל חוֹבְתֵּהּ דִּי חָב
וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ מֵחוֹבְתֵּהּ דִּי
חָב: כג וַאֲרֵי תֵעָלוּן
לְאַרְעָא וְתִצְּבוּן כָּל אִילָן

הָאָשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
וְנִסְלַח לוֹ מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא׃ פ שלישי
כג וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל־עֵץ

רש"י

(כב) ונסלח לו מחטאתו אשר חטא. (גיטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד כשוגג:

תורה תמימה

(כב) על חטאתו אשר חטא. מלמד שמביא קרבן אחד על ביאות הרבה קסט) [כריתות ט' א'].

מחטאתו אשר חטא. מה ת"ל, לעשות את המזיד כשוגג קע) [שם שם].

(כג) כי תבאו. פרט לשנטעו עובדי כוכבים עד שלא באו ישראל לארץ שאינו חייב בערלה קעא) [ירושלמי ערלה פ"א ה"ב].

אל הארץ. יכול משבאו לעבר הירדן, ת"ל אל הארץ — הארץ המיוחדת קעב) [תו"כ].

כי תבאו ונטעתם. מלמד שאפילו נטעו עד שלא כבשו את הארץ חייב בערלה קעג) [ירושלמי ערלה פ"א ה"ב].

קסט) ר"ל על ביאות הרבה על שפחה אחת בהעלם אחת, כלומר קודם שהביא קרבן על ביאה זו בא ביאה אחרת, וכבר כתבנו מזה לעיל בפסוק כ' אות קנ"ב וקנ"ג יעו"ש וצרף לכאן.

קע) ר"ל שמביא קרבן גם כשהוא מזיד, אע"פ דבעלמא בא קרבן רק על השוגג, אבל הכא גזירת הכתוב הוא דגם במזיד יביא קרבן. וטעם הדבר משום דהלשון מחטאתו אשר חטא מיותר הוא כולו, דהא כבר כתיב על חטאתו אשר חטא, ולכן בא לרמז דבכל אופן שחטא חייב קרבן ואפילו במזיד.

קעא) ובתורת כהנים מסיים בזה, או יכול שאני מוציא את שנטעו עובדי כוכבים משבאו לארץ ת"ל כל עץ, והראיה אינה מבוארת, והמפרשים נדחקו בזה, אבל מדברי הגר"א בשנות אליהו פ"א מ"ב דערלה למדתי כי ט"ס הוא וצ"ל ת"ל כי תבאו ונטעתם מכל מקום, והפירוש פשוט, דאי נימא דגם משבאו צריך דוקא שינטעו בעצמם א"כ ל"ל כי תבאו, פשיטא היא, דאיך ינטעו קודם שיבאו, אלא ע"כ דאפילו אם נטעו עובדי כוכבים רק כיון שבאו ישראל לארץ.

קעב) מה' הידיעה דריש, וכמה דרשות כאלה נמצאו בגמרא. ולעיל בפ' מצורע (י"ד ל"ד) בענין נגעי בתים דריש זה מלשון אל ארץ כנען, ועיין מש"כ שם בטעם הדיוק שמוציא עבר הירדן.

קעג) ר"ל מיד כשבאו אע"פ שהכבישה היתה לאחר זמן, כנודע. ובירושלמי כאן פלפלו בענין זה והדברים שם צריך תקון והגה"ה.

ועיין ברמב"ם פ"י ה"י ממאכלות אסורות שכתב כל האוכל כזית מן הערלה לוקה, במה דברים אמורים בנוטע בא"י שנאמר כי תבאו אל הארץ וכו', ובאמת בסוגיא דקדושין (ל"ז ב') מסיק הגמרא דאין ראיה על היתר חו"ל מלשון כי תבאו אל הארץ, וראיה מתפילין ופטר חמור דכתיב בהו ג"כ לשון כי תבאו ובכ"ז חייבים גם בחו"ל, אלא הטעם פטור ערלה בחו"ל משום דחובת קרקע היא וכל חובת קרקע אינו נוהג אלא בארץ, יעו"ש. אך מה שתלה הרמב"ם בלשון כי תבאו אל הארץ הוא משום דדרך הרמב"ם להסמיך אדרשה היותר פשוטה בכתוב באותו ענין אע"פ שנדחית בגמרא כמש"כ בדרכו זו בפרשת שמיני (י' ו') ובסוף פרשת אחרי. —

והנה בסוגיא דקדושין הנ"ל איתא, אמר לו לוי לשמואל ספוק לי ואני אוכל, ופירש"י לקוט שלא בפני שיהיה אצלי ספק ואנא איכל, ובערלה קאי, רב אויא ורבה בר בר חנה מספקו ספוקי להדדי, מבואר מזה דמותר לאדם להאכיל לחבירו דבר איסור מכיון שאינו יודע, והוא חידוש נפלא שלא מצינו כיוצא בזה בשאר איסורים, ועיין בכסף משנה ולחם משנה פ"י הי"א ממאכלות אסורות שכתבו דלא קיימא לן כן לדינא, אך לא הכריחו מנ"ל זה.

והנה יש להביא ראיה מכרחת דלא קיימא לן כהנך אמוראי, ממה דקיימא לן במשנה (סוכה ל"ד ב')

ואחת של שומן. ואכל אחת מהן ובא עכו"ם או כלב ואכל את השנייה. או שאכל עכו"ם או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל השנייה. או שאכל ראשונה בזדון ושנייה בשגגה. או שאכל ראשונה בשגגה ושנייה בזדון. הרי זה חייב באשם תלוי והיה שמה איסור קבוע. אכל שתיהן בזדון פטור מקרבן. אכל שתיהן בשגגה מביא חטאת. אכל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השנייה בשגגה שניהן חייבין באשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה: ה חלב ונותר לפניו. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן אכל. אשתו נדה ואחותו עמו בבית ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן. הרי זה פטור מקרבן ואינו מביא חטאת שהרי אינו יודע עצמו של חטא כמו שביארנו. ואינו מביא אשם תלוי שהרי יודע בודאי שחטא: ו כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד. וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויין הרבה כמניין החטאות. כיצד. כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחת חייב ארבע חטאות. כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של היתר שהיו עמהם מביא ארבעה אשמות תלויין. וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא עליה אשתו. או פלונית הערוה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות. הרי זה מביא שמונה אשמות תלויין. ז האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן אכל ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן. הרי זה מביא שתי אשמות תלויין: ח כשם שידיעת ודאי בינתיים מחלקת לחטאות כך ידיעת ספק בינתיים מחלקת לאשמות. לפיכך אם אכל חמשה זיתי חלב בהעלם אחת. ונודע לו ידיעת ספק על אחת מהם וחזר ונודע לו ידיעת ספק אחרת על השני. וכן על כל אחת ואחת. חייב אשם תלוי על כל אחת ואחת: ט חתיכה של שומן וחתיכה של חלב. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא והביא אשם תלוי. וחזר ואכל את השנייה מביא חטאת. וכן אם אכל אחר את השנייה מביא האחר אשם תלוי כמו שביארנו: י חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר. אכל את אחת מהן ואין ידוע אי זו היא. מביא חטאת על החלב. ואשם תלוי משום נותר. אכל את השנייה בהעלם שני מביא שלש חטאות. ואם היה בה שוה פרוטה מביא אשם ודאי משום מעילה. אכל אחד את אחת משתיהן. ובא אחר ואכל את השנייה. זה מביא חטאת. ואשם תלוי. וזה מביא חטאת ואשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה:

פרק תשיעי

א על יחמש עבירות מביא קרבן אשם. והוא הנקרא אשם ודאי שהרי אינו בא משום ספק. ואלו הן. על שפחה חרופה ועל הנזל ועל המעילה ועל טומאת נזיר ועל הצרעת בשיטהר ממנה. על שפחה חרופה כיצד. הבא על שפחה חרופה בין בזדון בין בשגגה מביא אשם. והוא שתהיה נהולה ומוזדת וברצונה ותהיה בעולה כדרכה ובגמר ביאה כדי שתלקה שנאמר בקורת תהיה. והביא את אשמו היא לוקה והוא מביא קרבן: ב ומפי השמועה למדו שבזמן שהיא חייבת מלקות הוא חייב בקרבן ובזמן שהיא פטורה מן המלקות הוא פטור מן הקרבן: ג *בן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה. היא לוקה והוא מביא קרבן

* כמ"ג עיין רעו:

השגת הראב"ד

*בן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה היא לוקה. מ"ש מומר לפי שזה חיובם שכרי שיעבם כשפחה לחד נדול ולחד קטן נדול נמי פעור וכ"ש הקטן, וזה יתמר כאלה נמלה בלשה אבל לא לפחה כלום מ"מ מסיבת מיתי לחייב את הקטן על ידי הפחה הא ודאי טעותא הוא:

משנה למלך

פ"ש א והוא שפחה גדולה מוזדת וכולהו. עיין כמ"ש מסל' איסורי ביאה. ועיין כמ"ש רבינו בפירוש המשנה ריש מסכת שבועות ועיין כתוי"ע פ"ב דכריתות משנה ד' וכבלכת סוכה (דף כט:ד:) ודוק. (מ"ל עיין כפי בני יעקב בהגהותיו פ"ל מהלכות ממזרים):

כלב ואכל את הראשונה ובא ישראל ואכל את השנייה. וכן כאכל את השנייה כמחיד והשמיה בשגגה קמני פעור. ורבי מחייב ובאלעה שנים בשגגה שניהם חייבים לרבנן. הטל פעור מן הדין ופסק רבינו כרבי ובראלה שעמעמ הפוס דעל מתי דאמר רב שאינו חייב אשם תלוי על מחיכה אחת ספק אמרו אלא אמרו אי אינו יודע עצמו אם הוא חטא כמו שביארנו. ואינו מביא אשם תלוי שהרי יודע בודאי שחטא. ן כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד. וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויין הרבה כמניין החטאות. כיצד. כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחת חייב ארבע חטאות. כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של היתר שהיו עמהם מביא ארבעה אשמות תלויין. וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא עליה אשתו. או פלונית הערוה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות. הרי זה מביא שמונה אשמות תלויין. ן האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן אכל ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן. הרי זה מביא שתי אשמות תלויין: ח כשם שידיעת ודאי בינתיים מחלקת לחטאות כך ידיעת ספק בינתיים מחלקת לאשמות. לפיכך אם אכל חמשה זיתי חלב בהעלם אחת. ונודע לו ידיעת ספק על אחת מהם וחזר ונודע לו ידיעת ספק אחרת על השני. וכן על כל אחת ואחת. חייב אשם תלוי על כל אחת ואחת: ט חתיכה של שומן וחתיכה של חלב. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא והביא אשם תלוי. וחזר ואכל את

כמהן דיהיב פעמא פפוס דמעיין דלקבע איסורא ולהוסף פעמא בכל הני כיון דלקבע איסורא הייב רבי וכיון דרב סבר כרבי פסק כוותיה אבל קשה דס"מ ר"ל אמריה ורבא ור' זירא יהבי פעמי המריני ולהכי פעמי אמרינן דפעור בכרי וכרבנן וכיון דרבא דבתרא הוא סבר ור' זירא נמי סבר כוותיה ואמו כרבנן אמאי שבקיהו ופסק כר' וכרבי דיתידאה הוא *וע"ע.

ה חלב ונותר לפניו וכו'. במשנה פ"ל דכריתות (דף י"ט) פלוגתא דר"מ ור' יהושע וכר' יהודה דאמר פוטר היה ר' יהושע אף מאשם תלוי:

ו כל דבר שחייבים על ודאו חטאת קבועה וכו' כיצד כשם שאם אכל חלב ודם וכו'. משנה שם (דף י"ח):

ז האוכל חתיכה משתי חתיכות וכו'. שם (דף י"מ) ברייתא פלוגתא דאמוראי ופסק כרבי חנ"ל דכיון פלוגתא עליה מפוס דמפרשי אמוראי למילתיה:

ט חתיכה של שומן וכו' עד סוף הפרק. בש"ס דכריתות (דף ל"ב) משנה:

פ"ט א על חמש עבירות מביאין קרבן אשם וכו'. תפורת בתורה ואיתיה במשנה פרק איזהו מקומן (דף ל"ד) על שפחה חרופה כיצד וכו'. משנה וגמ' בפ"ב דכריתות (דף ט'). וס"ת וכוה שחייב גדולה ומזידה. פטור הוא דאל"כ לא תחייב מלקות. וס"ת וחייב בשלה. מימרא שם (דף י"ח):

ב ומ"ש ומפי השמועה למדו וכו'. ברייתא וגמרא נדף המכר:

ג בן ט' שנים ויום אחד וכו'. כתב הראב"ד בן תשע שנים ויום אחד וכו' פ"ל אומר מי שזה חיובם וכו'. ועוד היה לו להקשות שאפילו בגדול אין האיש לוקה אלא שפחה. ולפי האמת אפר מוסעה נזדמן להראב"ד כדברי רבינו והעומתא שלא היא לוקה והוא מביא קרבן והיא העומתא בתמיתיה ופע"ג דבפ"ב דכריתות (דף י"ח) אמרא דתנן כל שעריות אחד גדול ואחד קטן קטן פטור משקיון דס"ק כל עריות אחד גדול ואחד קטן קטן פטור ונחל מייב הכא גדול נמי פטור מ"מ דהא מקשין אהדדי ולפי זה לכאורה הל"ל שאינו לא מלקה מ"מ לומר כן דהא איתא מן הקש מ"ר

*[עיין כתוי"ע פ"ד דכריתות]:

ואחת של שומן. ואכל אחת מהן ובא עכו"ם או כלב ואכל את השנייה. או שאכל עכו"ם או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל השנייה. או שאכל ראשונה בזדון ושנייה בשגגה. או שאכל ראשונה בשגגה ושנייה בזדון. הרי זה חייב באשם תלוי והיה שמה איסור קבוע. אכל שתיהן בזדון פטור מקרבן. אכל שתיהן בשגגה מביא חטאת. אכל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השנייה בשגגה שניהן חייבין באשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה: ה חלב ונותר לפניו. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן אכל. אשתו נדה ואחותו עמו בבית ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן. הרי זה פטור מקרבן ואינו מביא חטאת שהרי אינו יודע עצמו של חטא כמו שביארנו. ואינו מביא אשם תלוי שהרי יודע בודאי שחטא: ו כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד. וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויין הרבה כמניין החטאות. כיצד. כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחת חייב ארבע חטאות. כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של היתר שהיו עמהם מביא ארבעה אשמות תלויין. וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא עליה אשתו. או פלונית הערוה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות. הרי זה מביא שמונה אשמות תלויין. ז האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן אכל ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן. הרי זה מביא שתי אשמות תלויין: ח כשם שידיעת ודאי בינתיים מחלקת לחטאות כך ידיעת ספק בינתיים מחלקת לאשמות. לפיכך אם אכל חמשה זיתי חלב בהעלם אחת. ונודע לו ידיעת ספק על אחת מהם וחזר ונודע לו ידיעת ספק אחרת על השני. וכן על כל אחת ואחת. חייב אשם תלוי על כל אחת ואחת: ט חתיכה של שומן וחתיכה של חלב. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא והביא אשם תלוי. וחזר ואכל את השנייה מביא חטאת. וכן אם אכל אחר את השנייה מביא האחר אשם תלוי כמו שביארנו: י חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר. אכל את אחת מהן ואין ידוע אי זו היא. מביא חטאת על החלב. ואשם תלוי משום נותר. אכל את השנייה בהעלם שני מביא שלש חטאות. ואם היה בה שוה פרוטה מביא אשם ודאי משום מעילה. אכל אחד את אחת משתיהן. ובא אחר ואכל את השנייה. זה מביא חטאת. ואשם תלוי. וזה מביא חטאת ואשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה:

פרק תשיעי

א על יחמש עבירות מביא קרבן אשם. והוא הנקרא אשם ודאי שהרי אינו בא משום ספק. ואלו הן. על שפחה חרופה ועל הנזל ועל המעילה ועל טומאת נזיר ועל הצרעת בשיטהר ממנה. על שפחה חרופה כיצד. הבא על שפחה חרופה בין בזדון בין בשגגה מביא אשם. והוא שתהיה נהולה ומוזדת וברצונה ותהיה בעולה כדרכה ובגמר ביאה כדי שתלקה שנאמר בקורת תהיה. והביא את אשמו היא לוקה והוא מביא קרבן: ב ומפי השמועה למדו שבזמן שהיא חייבת מלקות הוא חייב בקרבן ובזמן שהיא פטורה מן המלקות הוא פטור מן הקרבן: ג *בן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה. היא לוקה והוא מביא קרבן

* כמ"ג עיין רעו:

השגת הראב"ד

*בן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה היא לוקה. מ"ש מומר לפי שזה חיובם שכרי שיעבם כשפחה לחד נדול ולחד קטן נדול נמי פעור וכ"ש הקטן, וזה יתמר כאלה נמלה בלשה אבל לא לפחה כלום מ"מ מסיבת מיתי לחייב את הקטן על ידי הפחה הא ודאי טעותא הוא:

משנה למלך

פ"ש א והוא שפחה גדולה מוזדת וכולהו. עיין כמ"ש מסל' איסורי ביאה. ועיין כמ"ש רבינו בפירוש המשנה ריש מסכת שבועות ועיין כתוי"ע פ"ב דכריתות משנה ד' וכבלכת סוכה (דף כט:ד:) ודוק. (מ"ל עיין כפי בני יעקב בהגהותיו פ"ל מהלכות ממזרים):

ערה ולפי דהיינו מייבא וכן פירש ר"ה ז"ל בהל' איסורי ביאה פ"ג הלכה ט"ו אמה מכאן אם אמייב רבינו ז"ל קרבן לקמן מפני שמוכר עליה בה קשה לי דמ"כ היה לו לחייב קרבן ליתן הכא עליה כשהיה ערה. לין דהיינו חייבת ועכ. אלוי בה ולא רחינו שהיינו קרבן הלא לקמן הכא על הגדולה ולפי מה שפירשתי שמעמו אל רבינו דמרבינו מקלת דוחים דחייבי בקמן בן תשע פ"ב הרי חייב קרבן לקמן בן תשע דבריה ז"ל כ"ב דכריתות הכא עליה כשהיה ערה. לין דהיינו חייבת ועכ. אלוי בה ולא רחינו שהיינו קרבן לקמן לעיל הכא על הגדולה ולפי מה שפירשתי שמעמו אל רבינו דמרבינו מקלת דוחים דחייבי ב

ପ୍ରଦୀପ ନାୟକ ଉପ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାର

פ"ב א אשה שקינא לה ונסתרה וכו'. וכן אם אמרה איני ממאה ואיני שותה וכו'. מבואר במשנה פרק היה נוטל (דף כ'). ומה שכתב והלא בגלא כתובה יתבאר דמשנה פרק היה נוטל (דף כ'). ומה שכתב בעלה איני יוצא להשקותה לו שכבעלה בעלה אחר שנסתרה וכו'. משנה פרק תרומה (דף כ"ד):

ב ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות וכו'. ואלו הן תרוסה ושומרת יבם. משנה ר"ש תרוסה: ומה שכתב וקטנה אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס. משנה אשת הגדולה אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס. גרסה בספרים אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס. ולפי שכתב אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס: ומה שכתב אשת הסומא ואשת החגר לו בהלכה וכו'. לו שסומא כרות יד וכן החגרת והאלמת והסומא והכרותה יד. בסוף פרק תרומה (דף כ"ז): ומה שכתב מי שאינו שומע. שם במשנה ואלו ב"ד מקנים להם מי שנתחרש בעלה. לו בשמעה וכו' לא להשקותה אחרו אלא לפוסלה מכתובתה וכבריתא בגמרא מייתי לה מקראי:

ג ומה שכתב הרי שוה לומר אשה אחת אחת לישה עד שתהיה שלימה כמוהו. והוא שלא כמוהה

פרק שני

א אשה ישקינא לה ונסתרה אין כופין אותה לשתות. אלא אם רצתה ואמרה הן נטמאתי תצא בלא כתובה ונאסרה על בעלה לעולם ואינה שותה. וכן אם אמרה איני טמאה ואיני שותה אין כופין אותה לשתות ותצא בלא כתובה. וכן אם אמר בעלה אני רוצה להשקותה או שבעלה בעלה אחר שנסתרה הרי זו אינה שותה ונוטלת כתובתה ויוצאה והיא אסורה [עליו] לעולם: **ב** ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות אע"פ שהן רוצות לשתות ובעליהן רוצים להשקותן אלא יוצאות בלא כתובה משיבואו עידי סתירה אחר עידי קינוי ויאסרו על בעליהן לעולם. וחמש עשרה נשים הן ואלו הן. ארוסה ושומרת יבם. וקטנה אשת הגדול. וגדולה אשת הקטן. ואשת אנדרוגינוס. ואשת הסומא. ואשת החגר או האלם. אשה שאינו שומע. או שהוא כרות יד. וכן החגרת. והאלמת. והסומא. וכרותה יד. ושאינה שומעת. כל אחת מאלו אינה ראויה לשתות: **ג** ומניין שאינה ראויה לשתות שנאמר אשר תשמא אשה תחת אישה. תחת פרט לארוסה ושומרת יבם שאינן תחת אישה. אשה פרט לקטנה. תחת אישה פרט לאשת קטן ואשת אנדרוגינוס שאינו איש. ונעלם מעיני אישה פרט לאשת סומא. והעמיד הכהן את האשה פרט לחגרת. ונתן על כפיה פרט למי שאין לה כף. או שהיתה עקומה או יבשה שאינה יכולה ליקח בה. ואפילו כפה אחת שנאמר כפיה. ואמרה האשה פרט לאלמת. ואמר אל האשה פרט למי שאינה שומעת. והרי הוא אומר אשר תשמא אשה תחת אישה עד שתהיה שלימה כמוהו והוא שלם כמותה. הא למדת שכל דבר שמעכב אותה מלשתות מעכב את בעלה מלהשקותה. וכל המעכב את הבעל מלהשקותה. שהשיאה אביה אם זינתה ברצונה נאסרה על בעלה. גלפיכך מקנין לה לא להשקותה אלא לפוסלה מכתובתה כמו שבארנו. אבל הקטנה בת מיאון אין מקנין לה שאין לה רצון להאסר על בעלה ואפילו היה כהן * לא נאסרה עליו: קינא

א סמ"ג עשין כ"ו: ב עור סה"ע סי' קע"ז סש לשון העמוד והכתנה:

משנה למלך

פ"ב א וכן אם אמר בעלה וכו'. דין זה הוא משנה כ"ש ארוסה. ואלו המיה כדין זה דקרי דמיכוב המקייב בא. מימרא: מ"מ לאה קונלה כאוכב דאה מנן בפרק המדיר (דף ע"ב) ואלו יוצאות שלא בכתובה הענוכה על דת משה ויהודית וכו'. ואין בפסק דאשת איש שמעיתהדה עוכרת על דת משה הוא דאא קיל דיסוד לכור מן הכורה ובלאיתא ס"ב דע"ז הגע"ם מרבינו בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה דין ג' כתב ואיסור יחוד בערוות משי הקבלה זהו לפי שכרחו דבר שלינו. משנה בכתוב לא קרי ליה דבר אורה וכ"ם בם בעמיה מוגיא דע"ז דאמרינן. דיחוד עריות מן התורה ומוד דאף לדעתא דאין איסורו כי אם מדרבנן מ"מ בפשוט דלא גרע יחוד מראשה פרוע בקלקה דאליבא דכ"מ אין איסורו כי אם מדרבנן. ואם"ם יוצאה שלא בכתובה וכ"ה דקנשה (דף כ"ב) אמרינן אינשא לה עוכרת על דת לריכה הרבלה בהסכידה לחוכתה לו אינה לריכה וכוו בעו לאוסעשה מכמה מבטיות דאינן שוחות ואם"ם מקבל לבן לאחי לאו לאסבודי. כהוקה דאיכ"ר שם לאסבודי בחוכה ואי לאו דקני לא מבטרת אלמת לריכה הבלה וזו עוכרת על דת היא בוקמרה עם אחריס עד בלן. כלי לן מבואר דאשה בעיתהה עם אחרים עוכרת על דת היא. ודאיתי לבבר אס"ר פו' רמ"ב מבחר בכל אבר לקבנו ע"ש. וא"כ אשה זו שבחתה אחר קיוני דמלאת דעבבה על דת אחר בחלבה כי אמי בעלה אינו רוצה להשקותה אחמלי נועלת בחוכה יאחר לה בבעל בן לו יכה בלה שלוכה אחי רוצה לגרשה לפי שעבבת על דת אחר בחלבה ולא קעבל בחוכה ולדידי כיס רחוי אחיהו בשמחה ומאלאה שהוכה אם היה בעלה רוצה לגרשה לפי שעבבה על דת לא היה עושה בחוכה. ולא יי לבן זה אלא שבסיפון אומר דאינון לא היה רוצה להשקותה לו בעצלה בדרך יכולה לאחמלי דעבלה בחוכה ולא ידעתי לעם מאחר דעבבה על דת אשה אחר בחלבה. וכבור בייחי לומר דאינון דקי"ל דבעינן בחרלבה לריך בהבחלבה חבוה בשבת מעבה דומיא דכל החלבות אמוכרו בחמוד דבעינן אחבוה בחרלבה בשבת מעבה וא"כ זו שבעבה לו אשה עוכרת על דת לא לבהסידה בחוכה אינה מבקבת אחרי אחרינו אחות בחרלבה לא. אוה בעבה בחוכה כוח אבוה דלאחבה עלון מן הבסק קולה אחיה מגולה בחבוה וא"כ כל שעיבוה בחמיה כנה זה לא אמו לאינה אבסבת ובבינה דע"ד דבועה שבבקבו אבי מיחבבכת דאי אחבת בלאחת דלריכה הבלה אש"ם מקבן לבעים אחיו לאוינן לאחות כדי לבהסידן בחוכה ולאו אבוה דלריכו אבוב בחרלבה אלא אבוה דבינן דקינה לה ובחרלבה נאבבה אינו אבוה בוחה בחרלבה אבוה לבבה בחוכה. אלא אבוה בבחרלבה בהסידה בחוכה. דאינה לריכה בחרלבה לאה לי קיוני חיוה ליה דאבעה בבחרלבה בחוכה. אלא אבוה בבחרלבה לאה לי קיוני אבוה בבחרלבה בחוכה. אלא אבוה בבחרלבה בהסידה בחוכה. אלא אבוה בבחרלבה בהסידה בחוכה. אלא אבוה בבחרלבה בהסיד

וחייבין עליה מקום אחר מכל מקום אם מיעוט אחד אומר אינו מיעוט אחד אומר מיעוט אחד אומר מיעוט אחד אומר

אבל לכאורה מסוגיא דש"ס יש להביא ראיה ברורה לדברי הרא"ש ז"ל שפסק כריב"א ולא כהרמב"ם ז"ל שפסק כחכמים דהכא איפליגו אמוראי וחנאי שם. גבי טומטום בבהמה דמספקא לן ג"כ אם זכר אם נקיבה וא' שם מעול מיס במקום זכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוא כי פליגי מעול מיס במקום נקבות מר סבר מיישינן שמא נכפכה זכרותו לנקבותו ומ"ם לא מיישינן. פי' דמ"ם כיון דנשתנל בריאתו והוא טומטום מיישינן נמי לשינוי אחר דהואיל ואשתני אשתני ולא"ם לא מיישינן ואמרו שם אביי בר אבין ורב חנני בר אבין דאמרי תרוייהו אפילו לרבנן דלא מיישי' למיעוטא אפ"ה אמרינן הואיל ואשתני אשתני ועלה מייתי שם לימא אשתי ולא אשתני תנאי היא ומייתי הני תרי ברייתא דטומטום מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ד מולן ומולין לאשתו סבר לא אמרינן הואיל ואשתני אשתני. ומ"ד מולא ולא מתיבמת ס' אמרינן הואיל ואשתני. ומשני שם דכ"ע ס' הואיל ואשתני כו' וקמייתא דאמרינן מיבמין לא אשתו כו' אליעזר לאמר אשת סרים אשה מתיבמת. הרי מבואר מסוגיא זו דלמסקנא כ"ע סברי הואיל ואשתני אשתני ומיישינן לסירוס רק דברייתא קמייתא ס' כר"א דאשת סרים מתיבמת אבל אין הא לא קיי"ל כר"א אלא כר"ע א"כ ממילא הלכה כריב"א דחולצת ולא מתיבמת וכפסק הרא"ש ז"ל ואפילו למאי דסלקא אדעתי' דהש"ס שם דפליגי בכך סברא הואיל ואשתני כו' הא עכ"פ טובא אמוראי בחרלאי שם סברי דאמרינן הואיל ואשתני כו' והכי ס' שם רב. אסדא ואבי' בר אבין ורב חנני בר אבין ור' יוחנן ור' אושעיא ג"כ הכי ס"ל שם ואסתם משנה שם בבכורות דטומטום ספק הוא אפילו בבהמה. וע"כ מעעמא דהואיל ואשתני וכריב"א. וזו ראי' ברורה מאוד. ותמהני על הרא"ש שכי כן רק מחומרא ובאמת הוא ברור ומוכרח מאד דהלכה כריב"א ודו"ק. שוב ראיתי בב"ש סימן קע"ד ליין בבכורות דף מ"ב ולא ביאר כוונתו אולי כיון למ"ש ועוד יש לתמוה בזה על הרמב"ם ז"ל דבכלי בכורות פסק בהדי' דטומטום ספיקא הוא בין במעול מיס במקום זכרות ובין מעול מיס במקום נקבות וע"כ ס"ל דהלכה כיון שאשתני כו' וגדולה מזו דאפילו מעול מיס במקום זכרות אין זה הוכחה דזכר הוא דאולי הפכה נקבותו לזכרותו אף שזה הוא היפוך סוגיא דגמי שם דאמר במעול מיס במקום זכרות כ"ע זכר הוא. וכבר עמד ע"ז הכ"מ בכלי בכורות ובב"י. ביו"ד סי' שנ"ו ועכ"פ ס"ל דאמרי הואיל ואשתני כו' ואלו גבי חלבי ויבוס פי' דמיבמין את אשתו ולא מספקינן כלל בסרים וע"כ טעמא דלא אמרינן הואיל ואשתני כו' דאמרינן בסוגיא שם דחלין אחדדי והנה שני הפסקים סותרים זא"ז וצ"ע:

הלכות אונס ומפתה

מז) **שאלה** בדין פיתוי קטנה אי הוי אונס ואם הינתה תחת בעלה אם נאסרת עליה:

תשובה הנה הרמב"ם ז"ל פסק דפיתוי קטנה לאו אונס הוא וקטנה שזינתה נאסרת על בעלה. והקי' עליו הרלב"ד וכל המפרשים מסוגיות הש"ס בדבמות גבי שניס שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו כו' ואם כיו קטנות כו' מחזירין אותן כו' וקא בעי גמרא למידק דהוחלפו קחני מכא דשרי להחזיר בקטנה. ומשני פיתוי קטנה אונס הוא. וכן לכאן שם דף ס"א בפוסקא דאר"א כהן לא יטא קטנה קא שקיל ומרי בעטמי. ואי רבא שמא התפתה עליו ומקי' ל"ה ישראל נמי ומשני פיתוי קטנה אונס הוא. הרי מבואר שלא כדי הרמב"ם ז"ל. וא"כ דחק מאד למלא סמך לדברי מר"ן ז"ל מסוגיא דפ"פ עפ"י דקדוק קו' אמת אשר תירלו האחים. וכי ז"ל בעצמו שהוא דוחק גדול ובאמת אין זו מדרכו של הרמב"ם להוליא דין מתוך קו' לסתור סוגיא מפורשת:

ואחר הטעון בע"ה אהריון לעיונין למלוא סמך ברור לדי' הרמב"ם דמי שהוליא דבריו מסוגיא דסנהדרין גבי תקלה וקלון דבעו שם הבא על הבהמה בשוגג אם נסקלת. תקלה וקלון בעיון והכא תקלה ליכא כו' ובעו רב יוסף ורבא למפשט מהא דקטן הבא כו' וקטנה שבביאה כו' דנסקלת ומדמי מזיד דקטן לשוגג דגדול.

ודאי לה סתמא דשם כיון דמזיד הוא תקלה ומי איכא ולחמלא הוא דאם עליה. עלי' דידי' אם כי' מבואר לבדי' דסוגי' הש"ס שדמו הפשטות ס"ל דמזיד דקטן מזיד גמור הוא רק דאמרא אם עלי' לעניין קטלא ועונשין. אבל לא דמי לשוגג ואונס דגדול. ולא כפשטותא דידהו דמדמי אהדדי שוגג דגדול למזיד דקטן. וכזה פי' הרמב"ם ז"ל בבא על הבהמה בשוגג דאינה נסקלת ואפ"ה פי' בקטן הבא לו קטנה המביאה כו' נסקלת. וכדיתוי' הש"ם וא"ל מאיזו מקור נאמן לדברי הרמב"ם ז"ל. ואם לק"מ מהיך סוגיא דיבמות דהתם אליבא דרבא אתאמרן וכסוגי' דכאן לא יצא אלא הוא מרא דמימרא. אבל לדינא לא קיי"ל הכי אלא כסתמא דהש"ס בסנהדרין דהוי מזיד גמור:

ויש לומר עוד בזה דתלי' בפלוגתא דר"מ ורבנן בסוי' כתובות גבי קטנה לקנס דלרבנן קטנה בכלל נערה הכתוב בקלה. ולדידהו הך מילוקא דאיתא בהתי פרשה בין אונס למפתה איתי' גם בקטנה דפיתוי' פיתוי ולאו אונס וכוותייהו פסק הרמב"ם לדינא. אבל לר"מ דס"ל נערה מלא דיבר הכי' וקטנה מולא מהכלל ואין מילוק לדידהו בקטנה בין אונס למפתה ופיתוי' אונס. ולדידי' אתי' סוגיא דיבמות דבעו לחלוקי סתמא דמתני' דשניס שקדשו כו' דהא סתם משנה ר"מ היא ובהדי' קא' בגמי' הך סתמא מתוקמא כר"מ וכן בסנהדרין גבי נערה מאורסה לר"מ קטנה פטור מסקילה:

מהך טעמא דנערה דוקא ולרבנן אף קטנה בסקילה:

ועוד ל"ל להביא ראיה לפי' הרמב"ם מהא דא' דמוליא ש"ר בקטנה פטור כו' משמע בהדיא דאם אמת הדבר נאסרת עלי' דאל"כ מאי הוצאי ש"ר היא הא לא מצי לאוסרה עלי' בדבריו א"ו דאסרת. וכו"א דחייב על הוצאו' ש"ר ואיצטריך לאשמועינן דפטור ומיהב דפיתוי' פיתוי. דאי הוי אונס שרי ליה:

וביבמות בעלהי סוגי' דכהן לא יטא קטנה מסיק טעמא דר"א דכתיב והוא אשה כו' ודרשינן אשה ולא קטנה ובכהן גדול אמירי וכיולא בזה כ' הרמב"ם ז"ל דקטנה אינו מקנא לה ואין משקין אותה דכ' אשה ולא קטנה ומינה דעכ"פ אם זינתה אסורה עליו משום דפיתוי' פיתוי והא דאינו מקנא כו' הוא לא מפני שאין בה דעת וזנותה אינו כלום רק משום משמעותא דקרא דכ' אשה כו' דאי משום שאין בה דעת ואינה נאסרת עליו הך מיעוטא דאשה למה לי וזה דלא כרבא דס' פיתוי קטנה אונס ואליבא שיטתיה משני כן סוגי' הכי ולא ס"ל הך שיטי' דאשה ולא כו' והך שיטא דמסקנא דגמי פליגא ארבא וכן ד' הרמב"ם ז"ל:

עוד ל"ל להביא ראיה לפסק הרמב"ם ז"ל מירושלמי כתובות פרי' נערה כו' ר"א וריב"ל המוליא ש"ר על הקטנה פטור א"ר אושעיא ויאות אלו גדולה ולא בתרו בה שמא כלום הוא וקטנה שבתרו בה כגדולה אלא בתרו בה הרי דמדמי לה לגדולה אלא בתרו ואסורה עלי' עכ"פ רק משום דאינה בת עונשין וסקילה דינה כגדולה אלא בתרא. אבל אי יומא דדינה כאונס ולא מתסלא אלא מה אורך לראיה אלא והיכי מדמי לה לגדולה בלא בתולה א"ו למ"ש. וזו היא הכרעה ברורה לדי' הרמב"ם הנ"ל. והנה לכאורי יש להקשות מסוגיא דיבמות די ל"ג בפלוגתא דאיסורי ב"א כו' זר ששימש בשבת כגון דאיתי שתי שערות בשבי דהוי להו זרות ושבת בהדי הדדי ומשמע מכאן דקטן אינו מתויב במצות אלא מה"ת אף בתאסורי ל"א ואינו אסור כלל מה"ת דהא אמרינן בסוגיא שם דלא אתי איסור זרות קודם גדלות דאל"כ אכתי זרות קדים וכ"כ רש"י שם דלא חל שום איסור עליה כו' ואין לומר כיון דאינו בר עונשין קילא אסורי' וחל איסור שבת על איסור זרות שבקטנותו דאין חילוק בזה כיון דאכתי איסור דאורייתא איכא וכ"כ התוס' ד"ה אלא מליקה כו' דאיסור נבילה לא חיל עד אחר זריקה אף למ"ד ליכא מעילה כו' מ"מ איסורא איכא. וכן מבואר עוד שם לקמן דף ל"ד דמשני בשופטות מתוך י"ג אחר כו' דאולהו בהדי הדדי אתי משמע דלא חיל שום איסור נידה ולא ערות מה"ת בקטנות. וכ"כ רש"י שם לא היו אסורות אלו לאלו. וזה סותר לכאורה לסוגי' דסנהדרין דמבואר להדי' דאפילו בקטנותו

מיסורת דאוריתא רציא עלו אלא שפטור מן הטעם דחס רחמנא עליה. ולא עוד אלא דאף גרב יוסף ורבא שם דמדמו בוצת קטן לחוסם ושוגג משמע ג"כ דעכ"פ איסורא קעבדי דכא הבהמה נסקלת על ידו. והדבר צ"ע. ואולי תלי בפלוגתא דקטן אוכל נבילות אי ב"ד מלווין להפרישו. דלמ"ד שהוא מוזהר מה"ת רק רחמנא פטרי מן הטעם למה לא יהיה הב"ד מלוין להפרישו קודם שיעבור וכי דחס רחמנא עליו מלעשות למה ימיחוהו בתחלה לעבור עבירה ויש בזה מקום עיון גדול:

אבל לענין דברי הרמב"ם שפסק דקטנה שזינתה אסורה לבעלה י' ברור דאפילו לפי המשמע מסוגיות אלו דלא חל איסורא דאוריתא על הקטן אפ"ה אסורה לבעלה. כיון שבדלון זינתה מחתת בעלה קרינן בה אחרי אשר הוטמאה. דאלו הא דאסירא משום דעבדה איסורא. הא גרמה שנשאת אסורה לחזור לבעלה אף דלא עבדה איסורא כלל. וחד לאו הוא לא יוכל כי' אשר הוטמאה וחיכא למ"ד דאפילו זינתה לאחר הגירושין אסורה לחזור אף שזנתה בהיתר דפטור היא ליכא איסורא דאוריתא. וכ"ש לפ"ע דאמרה תחת בעלה אף דיעמא היתר לגבי קטנה משום דהתורה לא הטילה איסור על הקטנים אפ"ה לבעלה אסורה דעכ"פ כוונה לאחת מרשות בעלה בתחשבתה והוטמאה. ולפ"ז כש"כ גדולה שזינתה בסבורה שאין איסור בדבר ואומר מותר אף לגבי שאר מילי אומר מותר משום כשוגג לענין זה חשוב מחיד הוטמאה ומעלה בו מעל כיון שהוכחנו שאין זה חלוי במה שעברה עבירה וגרמה תוכיח דלא עבדה עבירה כלל. ואלה בדורה לזה ממה דאי בתחתה עד שבטיו בתוכם עכשיו בדלון ולאסרה על מרדכי דכי וכאשר אבדתי כי הא שם היתר גמור הוה בדבר להגלות כל ישראל דאסתר קרקע עולם היתה ואפ"ה נאסרה עליו כיון שעכ"פ ברגון שעתה אין זה חלוי באיסור והיתר כיון שנתכוונה לאחת מרשות בעלה. וכבר הובאה ראיה זו בתשו' מהרי"ק ז"ל בביאור הב"ש. וכ"ש כאשר כעובה בתומר מותר אז קטנה דלא חייל עלי איסורא דאוריתא אפ"ה לבעלה אסירא. ומאי דאי בסוטה דלא אשו בה שוגג במזיד היינו שוגג דאסירא שהוא בעלה אז בסבורה שמת בעלה. אבל אם בעלה רבה אבל לא אומר מותר. ודוק היטיב בכ"ז כי כלל גדול בדין הוא:

מתן **שאלה** קנס דאונס ומפתה אי דווקא בבדרכה או אף שלא בדרכה:

תשובה כפי אלו ערות הבית הרא"ש ז"ל דעת הרמב"ם דאין חייב קנס רק בבדרכה אבל שלא בדרכה לא. וכל עלו מהא דיבמות דאי' ולו תהיה פרע לאלמנה ואי' בדרכה מאי איריא אלמנה כי' אלא בשלא בדרכה כי' משמע לבדיה דאף בשלא בדרכה חייב קנס וכן הקשו כל המפרשים ועוד המה קושיות. ונראה לענית דעתי בעזה"ש דעת הרמב"ם לאקמן גבי מוליא ש"ר פליגי רא"ב ורבנן אי בעינן דבריה בכתבן או לא ומסקינן והלכתא כרא"ב ועל שיבעול בדרכה ווליא ש"ר בבדרכה אלמא הלכה דאין חייב קנס דמש"ר רק בבעילה בדרכה. וס"ל להרמב"ם ז"ל דגם קנסות דאונס ומפתה דיעל בכי דולפי מהדדי והמשמע בסוגי' דמוליא ש"ר על ביתומה פטור ומקי' עלה מדמחייבין ותומה לקנס וש"מ דולפין לבו מהדדי וסוגיא דיבמות וכולהו דוכתי דמי לחייב קנס בשלא בדרכה אחי הרבנן דרא"ב ודלא כהלכתא ודוק כי לענ"ד נכון הוא מאד:

הגהות השייכים לחלק הלז ומקוצרן לא הובאו פנימה

סי' י"ז) **בש"ע** אה"ע ס"ק ד' גם ק' עלו מהסוגיא סוף גיטין כו':

נ"ב נראה דל"ק מידי דדוקא אם בלו עדים קודם שנתקדשה לא' אז שאמרי' גירשתני אז אין נאמנת לד' הא"ת. ומ' שהוא כן מסוגיא דכתובות אם יש עדים כו' ומאן דאמרי לה אריבא שלא כד' התוס' שם ועיין ש"מ שם:

סי' כ"ל) **בש"ע** אה"ע ס"ק כ"ה. הביא שם כב"ש קושית חלקת מחוקק על המחבר איך פ' בפשיטות בהרא"ש ומאריך בזה ויותר מהמבר ד' המחבר דליכא פלוגתא בזה בין הרמב"ם והרא"ש כו': **נ"ב** עיין ויושלי דאי' בהדיא פלוגתא דרב ור"י בזה ד' רב הרמב"ם ור"י פליג גם מ' שם דע"ל בשאר כשני עדי דמי כיון שדי בע"ל ודוק שם ולכאורי י' דלפי ד' הרא"ש מבוים דבר' כיתי עדים המכחישים בחקירות לא מליגו לבעל בעדי' כיון ששתוה מודים שאין מי ובפרע לדידן דקיימ"ל זו בזה בפ"ע ומעידה כו' ומ"ל לגרף כלל. מ' ב"ל סוגיא דרשב"א מ' ל"ב ב"ש וב"ה ובמוד גבי כת מ' אומרת נדר שתים כו' ובחוס' שם ושם. שוב מצאתי בהרמב"ן ובמות שהאריך בזה ופירש ג"כ בהרא"ש ודברי קרובים לדבריו והביא גם כאן הך דרשב"א ע"ש:

סי' הנ"ל) **בב"ש** ס"ק ס"ק כ' לפ"ז אם אינו אחר שאינה שלית:

נ"ב י' לחלק בפשיטות דכאן ע"א נאמן בע"ע כמו דנאמן להעיד שמת כו' אבל אם אבר דבר שבערוה דאין ע"א נאמן רק אם שלית מלאו משום מיגו אבל ע"א בעלמא לא זה כי' ברור:

סי' הנ"ל) **בב"ש** ס"ק ט' כ' מיהו י"ל דהטעם ס"ל דהוי ס"א וס"ל לתירוץ בתרא פליגי הי':

נ"ב זה אינו דהא קיימ"ל דס' הוא אם סימנים דאוריתא א"כ למ"ל סימנים דאוריתא ל"ל דשומא לא הוי אף ס"א ס"ק דבריתא. וא"כ גם לדידן ספק הוא:

סי' כ"ח) **בב"ש** ס"ק מ"ח כתב וכל הפחות תהיה המחנה ע"מ להחזיר ותהי מקודשת ליקנותו מן האשה כו':

נ"ב עיין בגיטין גבי האשה שכתבת גיטה כו' לפריך והא לא ידעה לאקנויי דמשמע שם דכל שידוע שאין יודע הדין לא מהני ולכאורה גם בקידושין כן וא"ע. ועיין הרא"ש שדבריו ל"ע בש"ס זו:

סי' ל"ב) **בש"ע** אה"ע הביא הב"י בשם הרמב"ם שהתם וכתב

ולא חילק בין קדושי כסף לקדושי שטר כו' **נ"ב** עי' רש"י שם גבי הא דתיקנו רבנן שבועת היסת כו' דמי דוקא גבי חוב לא מלינגא דומה להם לכפסיד לובו ושיבאנו לשקר. אבל בקידושין אף בלא הרי מעידים לאיסור ל"א ואם הקבל קידושין מאי בעלי הקידושין עפ"י עדותן ושרי א"א לעלמא ואמיר לבו עכ"פ כשבועה משא"כ בחוב דאי' חייד אחמונא לא חייד אשבועתא עיי"ש, ואפשר זהו טעם הגדולים שלא חילקו כלל וכן מ' פשטא דגמ' דכולהו סוגיא דמקי' מאי קסבר אי מלוה את מבירו כו' קאי אר"כ דאי' וכן כו' ולא אפלוגתי' דתנאי ואמוראי לעיל גבי קידושין ובכל קידושין מייריו ודוק:

סי' מ"ד) **בב"י** בדין מקדש מי שאינו שפחה ואינו בת חורין כ' לי"שב ד' הרמב"ם בשלא בעל. כו' **נ"ב** לפ"ז ס"ל להרמב"ם דעכ"פ יש בהאל קדושי ראשון מדרבנן כמו קטני שגדלה ואחר מ"ד גם קידושי שני חפסי בה דס"ל פקעי קדושי ראשון מכ"ת וכמו קטנה שגדלה שקידושין תופסין בה. והרי היא מדרבנן אשת שני מתיה ולא שייך ממ"כ אי דראשון קידושין דשני לא קידושין כו' דאי' רב חסדא בגמי' הכא דראשון קידושין מדרבנן ודשני מה"ת וא"כ איך אי' רב חסדא בגמי' דמתיבמת ממ"ראוכן פי' הטור לקמן סי' קע"ד ולהרמב"ם ל"ע ובדר"ת ו"ל דס"ל כר"י וכרי"ש דיכולה למאן קטנה שגדלה. ולא גדלי בהדה עד שתיבעל. אבל לדידן ולדיעא לריך לעיין:

סי' ל"ו) **בב"י** כ' אמר ר' מונא היא שומעת קול היא הרגלא הראש ומ"מ כל שלריכה שבועה ואינה מדברת איך תשבע כו' **נ"ב** כ' בגיטין פ' מי שאחזו דדרשינן אם לא יגיד פרע לאלם כו' שאין חייב קרבן שבועה שאין ראוי להעיד, ע"ש. משמע להדיא דשייך ביה קבלת שבועה ע"י הרגלת הראש אפילו

כב: המביא גט פרק שני גיטין

עין משפט נר מצוה

פב א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ב:

פג ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ח טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף ח:

פד ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט"ו [טור] יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ח:

פה ה מיי' שם הל' יט וס"ד שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם וס' קכד סעיף ז:

אבל בשטרות לא - פי' בקונטרס דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך ויסכמו עדי מסירה את הדבר וסמכין תעדי תמימה והוא מזייף כתב הטעון ותוחם הטעיס עומד במקומו ופירוקו דחוק דלמה יש לו לעשות ולסמוך על עדי תמימה בדבר שיכול לזיף וגרלה. לרבינו יצחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן דאי לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפילו אלתר בשטרות דר' יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים הייט משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומאי לעלה טובה אתא ועוד י"ל דלוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב מגאים לא דכירי והא דמוקי לה בגיטין דלמען יעמדו ימים רבים דהכי הוא דאי לאו הכי אפילו אלתר מכשיר דלמען יעמדו ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי' בשטרות ודוקא לאלתר מכשיר והשתא דאיכא ימים רבים ואפילו לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי' בשטרות אפילו עד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב מגאים לא דכירי

המביא גט פרק שני גיטין

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דלמה דלכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהאי אבל למאי דלאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ולאי בלא גדול עומד על גביו. מייתי וא"ל הרא קושיא לדוכתין דהא לאו כני דעה ניהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד • תימה לר"י דכפ' אין מעמידין (ע"ז דף כו:) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני יעול אדמתי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעשה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ב:) משום דסתם אמה לאו לגירושין שומרת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי:

אימא שמתם אלא לשם אמה • אע"ג דסיפא קתני יתר על כן כו' ומוקי לה בגמרא כר"ש מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ואי"ה והיכי קאמר שמתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד • וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד:

והוא שייר מקום התורף • אמאי דאקשי לעיל והא לאו כני דעה ניהו אמאי אמר מיד:

עובד כוכבים נמי דלאו בר הוכרא הוא • הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם כני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **מבני** טועו ולמי טיתנו • מכאן משמע לדברי שיכיר שלוחו שהבעל וזו היא אמתו ומשמע יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר סמא ישעותו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח (כ"ב דף קכח:) היה יודע לו טרות עד שלא נתחתם ונסתמא פסול לעדות אמאי הכא דגבי גט. אפי' אמה נאמנת מדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא:

מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דלמה דלכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהאי אבל למאי דלאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ולאי בלא גדול עומד על גביו. מייתי וא"ל הרא קושיא לדוכתין דהא לאו כני דעה ניהו:

*והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר ותתניא עובד כוכבים פסול הרוא *ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובענין כתיבה לשמה יהוה והאי עובד כוכבים ארעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ *אפי' מצאו באשפה דתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן °*וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא תתימת עדים איתיביה רבא *כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל יהוא ששייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא ששייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין כח לשמה *ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר *רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **ברתני** *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים יקיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא *חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך *סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף יהכא ברוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נתתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דיקא נמי דקתני זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר ש"מ בעו מיניה מרבי אמי *עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר להו מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל

שליחומא לאחריני: האי לא חזר ונשתפה לא. דטעמא משום דעה הוא ולריך להיות בן דעה לעשות שליחומא: דיקא נמי. דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: מדקתני סיפא כו'. אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בענין תחילה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בענין תחילה (מ) אלא מני למימר בפני נכתב. דאי נסומא נמי דוקא ניחני כל שתחילתו וסופו בכשרות: מהו שיעשה שליח. לאשה. עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא: לקבל גט מיד בעלה. ותהא מגורשת בקבלתו. והא"ה נמי להולכה דהא טעמא הוא אלא כך היתה השאלה בנתן המדרש: מדקפסיל לעובד כוכבים. נתתני בהבאה ולא תנא עבד:

מכלל

עין משפט נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טו יז יח סמג עשין נ עור ש"ע אה"ע סי' קכ"ג סעיף ג ד וש"ס כב"מ ובמ"מ : פז ד מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל' ז סמג עשין נ עור ש"ע אה"ע סי' קמ"ב סעיף לא : פח ה מיי' שם הלכה מ עור ש"ע שם סעיף לב :

פט ו ז מיי' שם פ"ז הלכה יט סמג שם עור ש"ע אה"ע סי' קנב סעיף יא :

מוסף רש"י

אפילו מצאו באשפה. אלא נכתב לשם אשה, שלא לשום אשה, אלא לשם אשה הוא, שנכתב לשום אחרת, שנתחתם כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (דברים כד:).

תרץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה הוו ואין יכולין לעשות (ל"ל לעשות) שלוחם לגרשה, כדאמרינן בקדושין (מב.) דאין קטן עושה שליח, והוא הדין להיך (לעיל ה.) שאין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש (לעיל ע.).

בטביעות עינא דקלא. שיכון דעתו לבכיהה בקול (מולין ט.).

תוספות רי"ד

והא שהיה גדול עומד על גביו • פי' רי' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי והאי ורבחב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דלתני לשמה ויכון דגדול עומד על גביו ואומר לתן כתבהו לשם פלוני ופלונית כשר א"ל רב נחמן אלא מעתה נבני ישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי ותתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד ז' ולא סהני ביה ישראל עומד על נכרי ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא ומיפא דקתני שאין קיום חנם אלא בחותמי היינו עדי מסירה דרוב ניסין נספרין בפני החותמין : הכל כשרים וכו' בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו ובענין שיהא השלית בר דעת דוקא דשלוחו ולבו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו לפ"ד לקטן בפ' ותקבל הקטן זוכה לעצמו ואינו דוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למעבד לאחריני אלא מומא פ"פ לא ראשיק רב יוסף הכא בוצעה לארץ . עסקינן משום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם לא מצי. א"ל אביי אלא ועוד הקם . ונסתמא יסתי אמר הכי נמי כשר וכ"ת הכי נמי

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ס"ם וכו' מדע וכו' • ש' משנת מהריב"ל מ"ג ס' פ' :

[לעיל עז: וש"נ]

[דברים כד:]

[לעיל נ: לקמן כה: כתובות פה.]

[לעיל כ. וש"נ]

[לקמן כד. (זבחים כ:)]

[לעיל כח: וש"נ]

[שם]

[לעיל ה. [יב.]]

[מגילה כ: יבמות לט: ערכין סה: מנחות לג.]

[מולין ט.]

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה מדקתני כיפא וכו' תחילה לעבדים מני פ"ל ותיכת דלא ממקן :

[קדושין מפ:]

[שבועות יפ]

והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא • ה"ה דאש"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דיקא נמי דקא תני כל שתחילתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' מומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכללו זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אאמארא בלא מומא : אבר

הלכות שחיטה

כלל א דין מי הוא ראוי לשחוט:

א מצות עשה מן התורה שמי שרוצה לאכול בשר ישחוט אותו שנאמר (דברים י"ב) וזבחת מבקרך ומצאנך. חיה מנין שנאמר בפסולי המוקדשין (פס) אך כאשר יאכל הצבי והאיל והלא פסולי המוקדשין הוא בהמה והקיש הכתוב צבי ואיל שהם חיות לבהמה ללמד מה בהמה בשחיטה אף חיה בשחיטה. עוף מנין שנאמר (ויקרא י"ז) אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך דמו ללמד ששפיכת דם העוף כדם החיה מה חיה בשחיטה אף עוף בשחיטה. ואמנם כל הלכות שחיטה אינו מבואר בכתוב וכולם הם הלכה למשה מסיני שנאמר וזבחת מבקרך וגו' כאשר צויתיך ולא מצינו בכל התורה שצוה אותו וקבלו חז"ל דר"ל כאשר צויתיך בעל פה הלכות שחיטה. ואף על גב דמדינא הכל שוחטים לכתחלה **א** מכל מקום נוהגין בכל אשכנז וצרפת שאין אדם שוחט אלא אם כן נטל קבלה מחכם ואין החכם רשאי ליתן לו קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ואומן יד ונוטל כתב מן החכם לראייה שנתן לו קבלה. וכל שוחט אף על פי שנטל קבלה יראה שיחזור לפרקים הלכות שחיטה ובדיקת ריאה שיהיו שגורים בפיו ובלבו שלא ישכחם דהיינו מתחלה יחזור בכל יום פעם אחת וכן יעשה ל' יום ואחר כך פעם אחת בכל חודש וכן יעשה שנה תמימה. ואחר שנה יחזור בכל חקופה פעם אחת וכן יעשה כל ימיו. וכל שוחט שאינו נוהג כמדות הראוים לשוחט הרי הוא מאכיל טרפות לישראל ושגגתו עולה זדון וענשו מפורש שמתגלגל בכלב וחטא הרבים תלוי בו ואין מספיקין בידו לעשות תשובה (מס"ז). והמנהג להתחיל לשחוט ג' תרנגולים ובתוכם יהיה תרנגול אחד מפני שהשחיטה קשה בו מחשש שמוטה. וצריך שישחוט כל ג' אלו כראוי ואם שחט אחד שלא כראוי צריך לשחוט ג' אחרים בכשרות כדי שיתחזק ג' פעמים רצופים שהוא אומן יד שאינו מתעלף (פס). ואסור ליקח שכר על זה וגם התרנגולים אל יהנה תלמיד חכם מהן אלא יתנם לעניים ואפילו מי שהוא בקי לשחוט תרנגולים אינו יכול לשחוט עופות קטנים כגון צפורים או תורים אלא מי ששחט אותם כבר ואחמחי ולכן אפילו

בינת אדם

א (מ) כתב"ע יתמן מ' סעיף ה' דקטן שנטמא ביום הכיפורים עצמו שמיעמו פסולה וכתב הש"ך כשם הלבוש הטעם מדלמיב וזבחת שפיכתו מי שמעלוה כו' ע"ש והשיג עליו דקטן הוי מצוה שהרי אתור לו לאכול כלא שמיעה ע"ש. והלבוש אינו מדוקדק שבתלמי הקטן אינו מצוה אלא דאתור להאכילו ביום ויומר הוה לו להכיל ממנה' נגיעין דף כ"ב ע"ב דכתבו דתרם שוטה וקטן סם לגי כריתות כיון שיגדלו יהיו בר חיובא וא"כ ה"נ הוי בר זביחה. ולפ"ז צ"ל הא דקטן פסול לאכול פפלין אע"ג דהוי בר כריתה כשיגדל וצ"ל דהתם שאני דלפיכן מוקדשתם וכתבתם מי שהוא קושר עכשיו כבר לאכול משא"כ קטן דהשתא אינו קושר. וכמו שכתב בהדיא בנגע"ן דף כ"ו ע"א אות' ד"ה אוכל, משא"כ בנגע וטמיעה דלא נגיעין רק שיהיה בר כתיבה ובר כריתות והמ"מ בא"מ פי' נ"ע ס"ק ג' דכל דבל שאינו מגיע מפפלין לאחבון כבר לאכוב כמו גבי שמיעה ולפי הנ"ל לא דמי כלל לאע"ג דהוי בר זביחה ובר כתיבה מ"מ בתפילין כיון שאינו מגיעו לאחבון ג"כ אינו בכלל וקבלתם וכתבתם, וצ"ל דם"ל דכיון דאינו מגיעו רק לאחבון מקרי שקופה:

(כ) **ובזה** יבכמי מה שהקי' המופלג מהו' יודע ליב מק"ק קלאיעמע הא דאי' בגיעין דף פ"ל דקטנה מתגרשת בקדושי אביה אע"ג דבעיבן ואלה ויהיה אלא כיון דבאה לכלל הויה משגגל. והקי' מהא דאיתא ביבמות ריש פ' חרש דהעיד ר"י בן גודגדא על מרתא שהשיאה אבי' שהיא יצאה בנו ומתרגשת לא שייך דאחי לכלל הויה, וצ"ל הטעם כמו שאמרו לו מכמיס לפי שהאשה מתגרשת בעל כרחה ואם כן יש לומר דהיכן בקטנה הא דמתגרשת בקדושי אביה אמי טעמא משום דמתגרשת בע"כ אבל לעולם אינה בכלל הויה ואם כן ענין האיבעיא שם בגיעין כשאתר לה מון מקדושי קטן י"ל כיון שאינו בכלל הוי' לא הוי שיור, ואפי' מה שכתבו תוס' בהדיא דתרם וקטן סם בכלל וכתבתם כיון שיעלו לכלל כתיבה ואם כן בודאי אלו לא היה תרם בכלל הויה בודאי לא מהני מה שמתגרשת בע"כ כיון שאינה בכלל ויאלה ויהיה אבל השתא דבאתם הא בכלל ויאלה ויהיה אלא דל"ל כן גודגדא הקשה מפני מה תרם אינו מגרש ותרשא מתגרשת ואם הטיבו לו לפי שיוצאה בע"ל אבל אלו לא היה בכלל ויאלה כו' לא מהני טעם זה לתוך:

(ל) **ובזה** יבכמי מה שהקי' המופלג מהו' יודע ליב מק"ק קלאיעמע הא דאי' בגיעין דף פ"ל דקטנה מתגרשת בקדושי אביה אע"ג דבעיבן ואלה ויהיה אלא כיון דבאה לכלל הויה משגגל. והקי' מהא דאיתא ביבמות ריש פ' חרש דהעיד ר"י בן גודגדא על מרתא שהשיאה אבי' שהיא יצאה בנו ומתרגשת לא שייך דאחי לכלל הויה, וצ"ל הטעם כמו שאמרו לו מכמיס לפי שהאשה מתגרשת בעל כרחה ואם כן יש לומר דהיכן בקטנה הא דמתגרשת בקדושי אביה אמי טעמא משום דמתגרשת בע"כ אבל לעולם אינה בכלל הויה ואם כן ענין האיבעיא שם בגיעין כשאתר לה מון מקדושי קטן י"ל כיון שאינו בכלל הוי' לא הוי שיור, ואפי' מה שכתבו תוס' בהדיא דתרם וקטן סם בכלל וכתבתם כיון שיעלו לכלל כתיבה ואם כן בודאי אלו לא היה תרם בכלל הויה בודאי לא מהני מה שמתגרשת בע"כ כיון שאינה בכלל ויאלה ויהיה אבל השתא דבאתם הא בכלל ויאלה ויהיה אלא דל"ל כן גודגדא הקשה מפני מה תרם אינו מגרש ותרשא מתגרשת ואם הטיבו לו לפי שיוצאה בע"ל אבל אלו לא היה בכלל ויאלה כו' לא מהני טעם זה לתוך:

יג ביצה שיש בה טיפת דם שנתערב חד כתרי ולשו בהם עיסה [כצ"ל] ועי' סי' סו במשבצות ס"ק ה דגם הש"ך בצ"ח יודה כאן להט"ד. ולפי"ז שוב לא קשיא קושיתו על הבאה"ט תשכז

שם ואני כתבתי לעיל והוא בכלל כט סי' ח ובבינת אדם סי' כב תשכז

יד וראי' לזה מברכות עי' לעיל כלל קנה סס"י לא [נ"ל להגיה דדבריו כאן מקומן לקמן בקונטרס הנהגות חברה קדושה סי' ד] תשכז

לוח המפתח מהקונטרס הנהגות חברה קדישה והאבל

אמר המחבר וכו' יש כאן ט"ס וכצ"ל ועי' כמעב"י שהוא היה תלמיד הרמ"ע מפאנו והוא בעל שו"ת וכו' כצ"ל

א לדבר עם החולה שיצוה לביתו ויאמר וידוי כהנוסח שכתב בכלל קנא סי' יב וסימן טז תשכט

ב איך יתנהגו בשעה שגוסס ואיזו מזמורים יאמרו ועי' כלל קנא סי' יט תשכט

ג הדלקת נרות בפני הגוסס ופותחין החלונות ומברך ברוך דיין אמת בשם ומלכות ועי' ש"ע או"ח סי' רכג בט"ז ומג"א ס"ק ד חשל

ד חיוב גדול לשמור המת נ"ל דכל הסימן יד שבקונטרס מצבת משה מקומו כאן] חשל

ה שלא יעשה קשר בתכריכין חשל

ו ענין הטהרה חשל

ז כנ"ל חשל

ח מה שכל אחד מזה מים בהזאה על המת הוא חוקת עכו"ם וראוי לבטלו ועפ"ת שנג ס"ק ד תשלא

ט מה שנותנין בידו געפאליך יש לבטל מנהגן עפ"ת הנ"ל סס"ק ד בשם הח"ס תשלא

י כמה צריך להפסיק בין קבר לקבר ועי' לעיל קונטרס מצבת משה סי' י תשלא

יא מת ביו"ט א' אסור לחתוך התכריכין כמ"ש בכלל ק"ע כצ"ל ועי' בשערי תשובה באו"ח תקכ"ו תשלא

יב באיסור הלנת המת תשלא

יג צלוחית מים ומפה צריכין לבטל מנהג זה תשלב

יד לאחר שנקבר נופלים על קברו וכו' תשלב

לוח הסימנים על סדר הש"ע

מסימן א' עד סימן קנ"ט, — מכלל א' עד כלל פ"ט.

מסימן קנ"ט עד סימן קע"ח, — מכלל קל"ב עד כלל קמ"ד.

מסימן קע"א עד סימן קפ"ב. — מכלל פ"ט עד כלל צ"א.

מסימן קפ"ב עד סימן ר"ג, — מכלל ק"ז עד כלל קכ"ג.

מסימן ר"ג עד סימן רל"ט, — מכלל צ"א עד כלל ק"ד.

מסימן ר"מ עד סימן רמ"ב, — בחיבורי ח"א כלל ס"ז.

מסימן רמ"ב עד סימן רמ"ו, — בכלל ק"ד.

מסימן רמ"ו עד סימן רס"ב, — מכלל קמ"ד עד כלל ק"ן.

מסימן רצ"ז עד סימן רע"ב, — בחיבורי ח"א כלל ט"ו ול"א הלכות ס"ת ומזוזה.

סימן רצ"ב, — כלל ק"ה שלוח הקן.

מסימן רצ"ג עד סימן רצ"ז, — בחיבורי שערי צדק, חדש, ערלה, כלאי זרעים.

מסימן רצ"ז עד סימן ש"ה, — כלל ק"ו כלאי בגדים ובהמה.

מסימן ש"ה, — כלל ק"ן פדיון הבן.

מסימן ש"ה עד סימן של"ד, — בחיבורי ש"צ של"ד כלל קע"ב נידוי וחרם.

מסימן של"ד עד סימן ת"ב, — מכלל קנ"א עד כלל קע"ב.

מדאמרינן שע"א אינו נאמן כנגד חזקה, כ"ש כנגד רובא דעדיף[1]. וכן יש להקשות על מש"כ דאי איירי בבמה א"ש, פי' משום דהו"ל ספק טומאה ברה"י, ואמאי נאמן לומר שלא נגע, והרי ע"א אינו נאמן כנגד חזקה, והטעם הוא דאין ע"א נאמן אלא לברר את הספק, ובמקום דאיכא חזקה ליכא נאמנות לע"א, וא"כ ה"ה בספק טומאה ברה"י דטמא בתורת ודאי, נמי ע"א אינו נאמן[2], וצ"ע. אכן הרמב"ן הביא תירוץ הראשון של תוס' באופן אחר, דרגלים לדבר שנגע בבשר, ולכן בעינן לברי דידיה. והקשה ע"ז, דכי איצטריך הלכתא דספק טומאה ברה"ר טהור ע"כ להיכא דרגלים לדבר שנטמא, דאל"ה משום העמד דבר על חזקתו הוא טהור. ומיהו לפי לשון התוס' שלפנינו דו"ב פעמים לא יכול ליזהר לא קשיא, דהיכא דהוי רוב אף ברה"ר טמא. והכי משמע בכתובות (ט"ו.), ט' שרצים וצפרדע א' ונגע בא' מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע, אי לאו דהוי קבוע היה טמא גם ברה"ר משום רובא. והרמב"ן תירץ על קושית התוס', דנהי דספק טומאה ברה"ר טהור, מ"מ גבי קדשים בעינן שימור, וכל שאינו יודע בודאי שהוא טהור אסור לו להקריבו. והנה בפסחים (ל"ד.) איתמר, היסח הדעת ר"י אמר פסול טומאה הוי, ור"ל אמר פסול הגוף הוי. ופרש"י דהיסח הדעת פסול משום דבעינן שימור, ואמרינן התם דלר"י דפסול טומאה הוי אם יבא אליהו ויאמר שלא נטמאה שומעין לו, ולפ"ז נראה דה"ה ספק טומאה ברה"ר דקיי"ל דטהור נמי לא חשיב היסח הדעת, ותירוץ הרמב"ן הכא יתכן רק למ"ד היסח הדעת פסול הגוף[3].

דף ג' ע"א. חרב הרי הוא כחלל. ופרש"י, דטומאות הראויות לטמא כלי, אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו. ולפירושו גרסינן בגמ' אילימא דאיטמי במת וכו', ולא כגירסת הגאונים אילימא דאיטמי בטמא מת, דא"כ הו"ל ראשון לטומאה, ואינו מטמא את הסכין, והטעם נראה, דס"ל שאין לראשון כח לטמאות כלים, ואפי' סכין דאם תטמא תהיה ראשון לטומאה נמי א"י הראשון לטמאותה. ומיהו לגירסת הגאונים (עיין רמב"ן) דאיטמי בטמא מת, הרי מבואר דאף ראשון לטומאה מטמא סכין, ודלא כפרש"י. ונראה לבאר, דס"ל דהא דאין ראשון לטומאה מטמא כלים, אינו משום דראשון לאו בר טומאה לטמא כלים, אלא דבכלים ליכא טומאה פחותה מראשון, ולכך גבי סכין דנעשה כהמטמא שפיר מקבל טומאה אף מראשון. ובאמת לשיטת רש"י

1. בתפא"י ועוד מפ' כאן כ' שאינו רוב גמור עי"ש. וע"ע ת' בית יצחק ח' יו"ד סי' ו' סק"ג, דעת תורה סי' א' סקל"ג, ולטלגות ראובן ח"ו (לחולין) דף י"א מדה"ס.

2. עיין בש"ש ש"ו סכ"ג. ת' בית יצחק הנ"ל, מקדש דוד ח"ב סי' מ"ו אות ג', ובחי' העילוי ממיצ"ים סכ"א. ועיין קוה"ע תקנ"ג—ז.

ובקוב"ש לכתובות אות כ"א הביא מהרשב"א דע"א נאמן בס"ט ברה"י, ושם אות כ"ג, כ"ד, כ' להיסך, דהעד מסלק הספק ואין כאן ספק שיהא בודאי. ועיין בחי' מהרי"ט קדושין דף כ"ז.

3. עיין שואל ומשיב מהדו"ג ח"א סי' רי"ד, ומהדו"ד ח"ב סי' קס"ד. אחיעזר ח' יו"ד סי' א'. ועיין במקור ברוך ח"ב סי' ט"ז אות ה'

הו"מ לשנויי דאיטמי בטמא מת, ומשו"ה אינו מטמא לסכין, ולשיטת הגאונים ניחא[4].

בתוד"ה כגון שבדק וכו', א"נ כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה. וקשה, דא"כ במה חמורה קמיצה משחיטה, והרי כפיפה מצרית שפסולה בקמיצה, דוגמתה פסולה גם בשחיטה, וקרומית של קנה שכשרה בשחיטה, כשרה דוגמתה גם בקמיצה.

בתוד"ה אבל וכו', וא"ת כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך, בא ומצאו לישתרי בלא חותך כזית בשר ונותן לו. לכאורה אינו מובן, דהא דמדמה רבא ליין נסך הוא דביוצא ונכנס חשיבא שמירה, אבל הא דשרי בעכו"ם שנמצא בצד הבור, מדין יי"נ הוא דשרי בדיעבד בלא שמירה, ומנלן להתיר אף בשחיטה. וי"ל, דהתוס' ס"ל דגם ביי"נ אי ליכא שמירה כלל אסור אפי' בדיעבד, והא דשרי במצאו עומד בצד הבור הוא משום דחשיבא שמירה, דמירתת דילמא חזו ליה ישראל, ושפיר הקשו דאף בשחיטה תשתרי בכה"ג.

ע"ב. בתוד"ה בודק וכו', וי"ל דחיישינן דילמא מתשיל ואכיל. והנה בתוס' לעיל (ע"א ד"ה המניח) מבואר, דבדיעבד כשר אפי' בלא חותך כזית בשר ונותן לו, ואעפ"כ כתבו הכא דלכתחילה לא ישחוט בלא עומד ע"ג, דחיישינן דילמא מתשיל, הרי מבואר דס"ל דלכתחילה חיישינן דילמא מיתשיל אפי' בדבר שאינו לעכובא. אולם הגאונים כתבו דלא חיישינן אלא בדבר שאף בדיעבד נאסר: והנה בגמ' להלן גבי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, פי' התוס' (ד"ה רוב מצויין) דשוחטין אף לכתחילה, וצריך לומר דס"ל דאין צריך בדיקה לאחר השחיטה כלל, דאל"כ אמאי מותר לשחוט לכתחילה: אולם הגאונים נחלקו גם בזה, והובאו דבריהם בחי' הרמב"ן, עיי"ש.

בתוד"ה קסבר וכו', וזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל, כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עכו"ם ואוכל נבילות להכעיס. וברש"י לעיל (ד"ה חוץ מחש"ו) כ' דאוכל נבילות להכעיס אפילו נמצאת סכינו יפה לא, דמועד לנבל בכוונה בידים. ומבואר דס"ל דמומר לא אימעיט משום דלא הוי בר זביחה, אלא דחיישינן שמא ניבל בידים:

וביאור מחלוקתם, דהתוס' מדמו לה להא דאמרי' בגיטין (מ"ה:) דמומר פסול לכתיבת תפילין הואיל ואינו בקשירה, והיינו משום דפרק מעליו עול מצות תפילין וכדפרש"י שם, וה"נ לענין שחיטה הואיל ופרק מעליו עול שחיטה לא מקרי בר זביחה. ורש"י ס"ל, דעל כרחך לא מדמינן לה לתפילין, שהרי בתפילין פסלינן מהאי טעמא קטן נמי, ואילו גבי שחיטה קטן כשר, כדאיתא במשנתינו, דאחרים רואין אותן שחיטתן כשרה, ומשו"ה לא מדמינן לה גם לענין מומר, ותשיב בר זביחה.

ובאמת יש להבין אמאי קטן מקרי בר זביחה. והנה לענין מומר כתב הר"ן להלן (בדף י"ד.) דאע"פ שאין שחיטתו מתירה באכילה, מ"מ מטהרתו מידי נבילה. ונראה ביאור דבריו, דטעמא דפרק מעליו עול שחיטה, אינו שייך אלא לענין היתר אכילה, אבל לענין טומאת נבילה כיון דבר קבלת טומאה הוא, מהניא שחיטתו לטהר

4. עיין קוה"ע אות ק"כ.

מידי נבילה. ולפ"ז י"ל דה"ה לענין קטן, דאע"פ דליכא עליה איסור אינו זבוח, כיון דבר קבלת טומאה הוא מהניא שחיטתו לטהר מידי נבילה. אלא דלתוס' אכתי יקשה מ"ש מומר מקטן.

אמנם י"ל ביאור אחר בזה, דקטן אע"פ שאינו מוזהר באיסורי תורה, מ"מ סיבת האיסור איכא גבי', וכדאמרינן בסנהדרין (נ"ה:) דרחמנא הוא דחס עליה, והתם אין לפרש דבאזהרה קאי, דודאי קטן אינו מוזהר עד שיביא ב' שערות, אלא דסיבת איסור כבר איכא גביה. ולפ"ז י"ל דמשו"ה שחיטת קטן מהניא, דאף לענין הקטן נמי הועילה שחיטתו להפקיע את סיבת האיסור[5].

והנה לענין ביטול מצות עשה, אפ"ל דגבי קטן אפילו סיבת האיסור ליכא, ומותר אפילו להכשילו בידים בביטול מצוה[6]. ולפי זה נראה דמשו"ה קטן לא מקרי בר קשירה, דליכא גביה אפילו סיבת המצוה, משא"כ לענין שחיטה דאכתי איכא סיבת האיסור דאינו זבוח, שפיר מקרי בר זביחה. וא"כ ליכא ראיה מקטן למומר, דמומר שפרק מעליו עול שחיטה ודאי חשוב אינו בר זביחה כמו דאמרינן לענין תפילין, ודו"ק[7].

דף ד' ע"ב. ברש"י ד"ה מפני שהן מחליפין וכו', ואע"ג דהשתא נמי אסור לגביה, דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח. יעויין בחי' הרמב"ן שהקשה על שיטת רש"י דחליפי אסוה"נ אסורין על המחליף, מהא דאמרי' בירושלמי בקידושין (פ"ב ה"ח) טעמא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת, משום דאין דמיהן, פי' דכיון דהוי אסוה"נ לא חלה מכירה כלל, ומעות הללו מתנה הם, וזה שלא כפרש"י דלמחליף עצמו אסורין, עיי"ש.

ולכאורה אין זו ראיה כלל, די"ל דרבנן אסרו עליו הדמים, אע"פ שאינן דמיהן. ונראה דבאמת מד' הירושלמי איכא ראיה דלא כפרש"י, דהנה קיי"ל מכרן וקידש בדמיהן מקודשת, ולפרש"י דאסורין הם למחליף עצמו, צריך לומר דסגי במאי דהמעות מותרין בהנאה לאשה המתקדשת, ולא בעינן שיתן דוקא דבר משלו. ומיהו לפ"ז צ"ב דברי הירושלמי, דאמאי צריך ליתן טעם משום דאין דמיהן, והרי אפילו אם היה חשוב דמיהן לא היה נאסר אלא להמחליף בלבד, שאין ערלה חופס את דמיו, וכיון שלאשה הדמים מותרין שפיר מתקדשת בהכי, ומוכח מדברי הירושלמי, דאם אסורין הדמים על המקדש אינה מקודשת, משום דבעינן שיתן דבר משלו, וא"כ מוכח נמי דהדמים מותרין למקדש אפילו מדרבנן, דאל"כ לא היתה מקודשת. כדקיי"ל המקדש באסוה"נ אינה מקודשת. ושמא זהו ביאור ראית הרמב"ן מהירושלמי.

והנה בנדרים ס"פ השותפין (דף מ"ז:) מייתי אהא דבעי רמב"ח קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן, מהא דמכרן

5. עיין בה"ל ח"א סי' י"ד ס"ו, המאיר לעולם ח"ב סי' ט"ז, חלקת יואב ח' אה"ח סי' א', אחיעזר ח"ג סי' פ"א אות י"ב, נאות יעקב סי' ט"ז אות י"ד, קה"י יבמות סי' כ"ו, ועוד.

6. עיין תה"ד סי' קכ"ה, והגה"מ פכ"ט משבת אות מ' (הראשון) הובא במג"א סי' רס"ט סק"א ותע"א סק"ק ד'.

7. עיין קוה"ע אות תשכ"ד—ה, קוב"ש כיצה אות ס"ז ס"ח, וקוב"ב לש"ש אות י"ב.

וקידש בדמיהן מקודשת, וחזינן דהחליפין מותרין. ולכאורה לפי שיטת הירושלמי אינה ראיה כלל, דערלה דלא חזי לכולי עלמא, חשיבי המעות מתנה ומתקדשת בהם, אבל דמי קונם דמותרין הפירות לאחרים הוי שפיר מכירה גמורה, ומנלן שלא יאסרו הדמים משום דמי אסוה"נ. וי"ל, דהתם מיירי שהמודר עצמו מכרן כמ"ש הראשונים, והואיל ואין הפירות ראויין למוכר אין זה דמיהן, כמו שימכור ערלה לעכו"ם, ולכך מדמי הגמ' שפיר[8].

בגמ' מומר לערלות. קשה האיך הוי מומר לערלות, והא לא מקרי מומר אא"כ עבר ג"פ על עבירה זו. ואפ"ל דאיירי בשלא מל את בניו. א"נ, הואיל ובכל יום חייב למול ולא מל, חשוב כעשה עבירה זו פעמים רבות[9].

בגמ' מומר לדבר אחד היינו מומר לערלות. קשה אמאי לא משני דקמ"ל דאף מומר לד"א בקום ועשה נמי כשר, דאי מערל הו"א דוקא בעבר בשוא"ת[10].

בגמ' אמר רב ענן אמר שמואל מומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו. הרעק"א ביו"ד סי' ב' כתב, דלרש"י והרשב"א דס"ל דפסול מומר אוכל נבילות לתאבון הוא משום דמועד לנבל בידים, אבל מקרי בר זביחה, ה"ה מומר לכה"ת כולה מקרי בר זביחה, ואם ידענן בבירור שלא ניבל שחיטתו כשירה. והקשה מהא דאמרי' הכא דמומר לכה"ת פסול, ותי' ששחיטתו פסולה מדרבנן. וקשה לפ"ז מאי מייתי ראיה מיהושפט דאינו מומר לכה"ת כולה, לעולם אימא לך דהוי מומר לכה"ת, ומ"מ לא נגזרה אותה גזירה בשעה זו. וכן קשה אהאי דמייתי ראיה מעורבים, דילמא מקמי גזירה הוה דאכל[11].

בתוד"ה שמתו וכו', דאי בשמיני דילמא משום דלא נבלע בהם הדם. הקשה הגרעק"א דמ"מ מספק לא ימולו אחיו, דספק נפשות להקל. ונראה ליישב, דכמו דהיכא שמת א' מחמת מילה לכו"ע מלין את אחיו, ול"א דילמא ימות גם הוא, משום דאין אנו מסתפקים אא"כ הוחזק במשפחתו שמתין מחמת מילה, דאזלינן בתר רוב העולם, ה"נ כשנימול ביום השמיני לא הוי בהכי חזקה דמשפחה זו מתים מחמת מילה, דאיכא למימר דמתו משום שלא נבלע דמן[12].

בתוד"ה מומר וכו', וי"ל דצדוקי דלקמן היינו לעבודת כוכבים, שעובד לכוכבים תמיד. וקשה לפ"ז, איך אכל

8. עיין משל"מ פ"ה מאישות הל' א' והל' ז', מחנ"א דף ל"ט ע"ד (מדה"ס), אבנ"מ סי' כ"ח ס"ק נ"ה נ"ו ס' וסק"ב, ובתשו' סי' כ"א, אבני נזר ואהע"ז סי' תנ"ה, יד דוד ח"ב דף כ"ה—כ"ו, שערי ישר ש"א פ"י, ועוד.

9. עיין תבו"ש סי' ב' ס"ק מ"א, פמ"ג במש"ז ס"ק כ"א, ומחנה חיים ח"ב ח' יו"ד סי' א'.

10. עיין חכ"צ סי' מ"ג, ומחנ"ח הנ"ל.

11. עיין בהגהות פורת יוסף בסוף מכלתין, וביבין דעת ליו"ד סי' ב' סק"ו ובחזון יחזקאל רפ"א דחולין.

12. עיין בתפא"י כאן שהאריך, ובשו"ת הרי"ם ח' יו"ד סי' ט"ו.

סימן א

בדין כתיבת תפילין ע"י קטנים

בע"ה פראג עש"ק ג' חשון תקמ"ג

תשובה שלום להאי צורב. העוסק בחקי חורב. ה"ה כבוד אהובי ידידי הרב המופלא ומופלג כבוד מוה' ליזר קרפלש נ"י אשר כעת הוא אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קוירשם.

מכתבו מסר כבוד מציו הנעלה לידי והגם דטרידנא בלימוד הו"מ עם המלמידים ומחלת הזמן גרמא. מעפ"כ הלמי מן המרכים במכתבו. וע"ד שהסופרים מניחים לנערים לכתוב תפילין ומינן מדקדקים מס הגיעו לגדלות בודמי ראוי לגעור בהם. ומה שרלה לחדש ולסייע. דברי המג"א ברים סימן ל"ט שאפילו הוא בן י"ג שנים דלא מהני מדברי המרדכי שכתב שקטן אפילו הגיע לחינוך פטור והעיטור כתב שחינוכו של קטן לתפילין הוא בן י"ג שנים ויום אחד וכתב מעלתו שאם נימא שהמרדכי ס"ל כהעיטור ממילא דברי המג"א מפורשים במרדכי. הנה לא עיין במרדכי עצמו רק ראה בבית יוסף שהביאו. אבל זה לשון המרדכי בהלכות קטנות סוף הל' תפילין והא דמנינא קטן שכתב תפילין פטולין היינו אפילו הגיע לחינוך דלימא בקטירה דאורייתא אא"כ בן י"ג שנים והא דר"פ קמא דערכין הכל חייבין בתפילין לתתוי קטן עד קטן היודע לשמור תפיליו וכו', הא פירש לש"י בפ' לולב הגזול היינו מדרבנן וכו' עכ"ל המרדכי. הרי להדיא שהמרדכי כתב אא"כ בן י"ג ומפרש הך חינוך קטן קודם י"ג מדרבנן.

וגוף דברי המרדכי שפירש אפילו הגיע לחינוך, והמג"א הוסיף מדעתו שאפי' הוא בן י"ג שנים לא אמרי' בו חזקה הגיע לסימני' כיון שהוא דאורייתא. אלא צריך מלמוד. והנה קי"ל שחיטת נכרי נבילה ובטעם הדבר נחלקו הרמב"ם ור"י והרא"ש. שהרמב"ם יליף מדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו וכו'. והר"י והרא"ש סברי משום דכתיב וזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה וכו'. ונמצא להר"י והרא"ש זביחה דומה לתפילין דדרשינן וקשרתם וכתבתם מי שהוא בקשירה ה"נ דדרשינן בשחיטה מי שהוא בזביחה. והרי משנה מפורשת בחולין וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה. וא"כ שחיטת קטן כשירה. וקשה מ"ש לענין שחיטה מקרי בר זביחה ומ"ש לענין קשירה דלא מקרי בר קשירה. ועל כרחך צ"ל דאף דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ אביו מחויב להפרישו מטעם חינוך כמבואר בדברי הרמב"ם וכן הוא בש"ע א"ח ריש סימן שמ"ג לכך מקרי בר זביחה. א"כ הה"ד בתפילין אם הגיע לחינוך מקרי בר קשירה. (א) וק"ו הדברים שהרי באוכל נבילות לדעת הרשב"א בסוף פרק חרש אפילו אביו אינו מחויב לחנכו. דהרשב"א ס"ל שאין חיוב חינוך אלא במצות עשה ולא במצות לא תעשה. וא"כ בתפילין ודאי שייך חינוך בהגיע לחינוך וא"כ נראה מכאן שאין דברי המרדכי מוסכמים. ואמנם אמרתי שאין מזה ראיה דאף שאין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ אסור להאכילו בידים כמבואר שם בסימן שמ"ג ונריכין אנו לעיין אם זה שאסור להאכילו בידים הוא אסור מן התורה א"כ שפיר יש לחלק בין זביחה לתפילין. וביבמות דף קי"ד מ"ר לא מאכלום וכו' להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלון לא דלא ליספו להו בידי' מ"ש וכו' מ"ש וכו' ונריכא יעויין שם. וא"כ כיון דאיכא נריכא אין כאן ג' חיובים ואפילו כל התורה מהני מלא ואסור ליספו להו לקטנים איסור בידים מן התורה. והעור יורה דעה בסי' שע"ג חלק עם הרמב"ם שהרמב"ם פסק שאין גדולים מוזהרים על הקטנים להפרישם מטומאת המת רק מוזהרים שלא לטמאם בידים והעור סובר שמצווים

הערות הגאונים

סימן א (א) נ"ב י"ל דוקשרתם לא שייך אלא במי שהוטל עליו לקשור תפילין ועל קטן ליכא חיוב מצוה זו עליו רק על האב יש חיוב מצות חינוך, אבל וזבחת אין חיוב מצוה כלל על שום ישראל אלא להכשיר הבשר אמרה תורה מי שרוצה לאכול יזבח ואז הוכשרה הבהמה לאכילה. ושפיר י"ל דמצות וזבחת קאי על הקטן דהא בלא הכשר הזביחה גם הקטן מנוע מלאכול דהא ב"ד מפרישין אותו שלא לאכול לא אמ"ה ולא נבילה. וא"ש לגביה וזבחת ואכלת. ויעוין בש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ז שכתב בזה"ל אבל ודאי דקטן מצווה שהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה ע"כ. ולכאורה דבריו צ"ע דלא מצינו כלל שיהיה שום צווי על הקטן אלא שהב"ד מפרישין אותו. ויעוין בפמ"ג או"ח במש"ז בפתיחה כוללת ח"ב אות ג' שרוצה לחדש בדעת הש"כ די"ל דרק מ"ע דקום ועשה רחמנא פטריה לגמרי לקטן משא"כ ל"ת קטן חייב אלא דלאו בר דיעה הוא כו' יעו"ש. ובתשובת מהרי"ל סימן רכ"ג מבואר דחרש ושוטה בני מצוה נינהו ופקחים מוזהרים עליהם דאי הוי כבהמה יחשב שחיטתו אפילו באחר עע"ג כשחיטת נכרי וקוף כו' יעו"ש, וקטן לא הזכיר כלל. שוב מצאתי בת"ש סימן א' ס"ק מ"ט שמביא ראיה מסנהדרין נ"ח ע"ב דכיון דמזידה היא תקלה נמי איכא ורחמנא חוא כו' נשמע דקטן עושה איסור אם עבר על המוזהר בתורה. ועכ"פ לפי מה שמחלק הפמ"ג הנ"ל בין איסור ל"ת לעשה יש ג"כ לדחות קושית המחבר דוקשרתם לא שייך כלל בקטן אבל וזבחת ואכלת שייך בקטן דהא אסור לו לאכול משום אזהרת אמ"ה או איסור נבלה ולזה מדייק הש"ך דהא אסור לו לאכול בלא שחיטה אבל נכרי דאינו בר זביחה יכול לאכול ע"י נחירה.

(הגרב"פ)

להפריסם מן הטומאה. ודברי הטור לכאורה תמוהים שהרי אמרינן בפרק חרש דלא ליטמאו להו בידים. והב״י בא״ח סימן שמ״ג מיישב דברי הטור דס״ל להטור דכל הני דמויי הוא רק מעיקרא שהי׳ מותיב מכל חד בפ״ע דמה כן. אבל להמסקנא שכתב זה בג׳ מקומות הוו להו שלש כחובין ואין מלמדין. וממילא אין הכרח לאוקמינא דלא ליספו בידים ואף דעביד לריכותא לאו דוקא ניהו דהרי אי הוה כתיב נבילה וטומאה הוה יליפינן כל התורה מיניהו יעויין שם. ומעתה לדברי הבית יוסף לדעת הטור ליכא נבילה ובכל שאר אסורי תורה לימוד כלל ורק דמשמעות הבית יוסף דלעניין דלא ליספו בידים ולאי אסור בכל התורה מ״מ כיון דליכא לימוד על זה אולי הוא רק מדרבנן.

אך ריהטא דלישנא של הב״י שם משמע שהוא מן התורה שהרי כתב שאם בהני תלת אין האזהרה רק דלא ליספו בידים א״כ בשארי אסורים תאמר אפילו בידים ואם איתא שיש לאסור מדרבנן א״כ אולי בשארי איסורי׳ הוא מדרבנן. ולכן נראה דדעת הבית יוסף דלעניין דלא ליספו להו בידים אין לריך קרא רק מגד הסברא הוא ואף דמתחילה דמה דקרא דשרלים ודם דטומאה אתי דלא ליספו בידים וא״כ משמע דמגד הסברא לא ידעינן לה מ״מ למסקנא לדעת הטור הוא מגד הסברא ובלא״ה הרא״ם הביאו המשנה למלך בפ״ג מהל׳ אבל ומיישב דעת הטור בגווני אחריתי ולדבריו בטומאה הוא דמשמעות הקרא שחייבים להפריסו שאי כהנים שריבה בהו מצות יתרות ובשרלים ובדם מפרשינן קרא דלא ליספו בידים ושוב יליפינן כל התורה כולה משרלים ודם דכי פרכת מה לשרלים שאיסורן במשהו דם יוכיח מה לדם שכן כרת שרלים יוכיחו וממה הגד יליפינן בכל התורה באופן שאין לנו הוכחה לדחות דברי המרדכי וממילא קס לי׳ פסקו של המרדכי וקטן אפילו הגיע לחינוך פטול לכתוב תפילין.

ואמנם מה שהוסיף המגן אברהם להחמיר אפילו הוא בן י״ג שנים לריך תלמוד. ודע שמה שכתב המגן אברהם עד שיהי׳ בן י״ח שנים הוא אגלי דברים תמוהים וכי מה חילוק יש בין י״ג שנים לי״ח שנים לענין ב׳ שערות ואם לא אמרינן חזקה דרבא כשהוא בן י״ג גם כשהוא בן י״ח שנים לא אמרינן חזקה שהגיע לכלל שימנים. ובח״מ סי׳ ז׳ סעיף ג׳ שהזכיר המחבר בן י״ח שנים שם הטעם שיהי׳ גבר בגוברין להגיל עשוק ואלרבה שם משמע דגם בהיותו בן י״ח לא אמרינן חזקה שהרי כתב שיהי׳ בן י״ח וגם הבית ב׳ שערות באופן שדברי המג״א אגלי נפלאים ולא ידעתי מקור לזה. ובגוף הדין אם שמכינן בזה על חזקה דרבא כיון שהגיע לכלל שנים הנה האחרונים בזה בחיבורי נ״ב מהדורא קמא חלק אה״ע סימן ס״א שהחזקה הזו חזקה אלימתא היא והא דלא שמכינן עליה בחליצה היינו משום שיש כגדה חזקת יבמה לשוק או מטעם שאין סומכין על החזקה במקום שיכולין לברר והרי בידינו לבדקו ובילחתי שם בתרוכה שבמקום שאי אפשר לבודקו היכא שאין נגד חזקה זו חזקה אחרת ודאי שמכינן עליה והיכא שיש כגדה חזקה אחרת או שהיא להוליא ממון ביאתי שיש בזה מחלוקת הפוסקים. והנה הא דאין סומכין על החזקה במקום שיכולין לברר הוא דוקא אם להוליא ממחזקת איסור. ועי׳ במג״א סימן תל״ז ס״ק ח׳ ובאמת שדברי המג״א בסימן מ׳ ס״ק י״א ודברי המג״א שם ס״ק יו״ד לריכין עיון. ועכ״פ תפילין שכתבו נער שהוא בן י״ג שנים ויום א׳ והגער שוב איננו לפנינו ודאי שמכינן על החזקה דרבא שכיון שהגיע לכלל שנים הגיע לכלל שימנים והתפילין כשרים אבל להניחו לכתוב לכתחילה קודם שבדקוהו אם הבית שימנים תליא במה שדברי המג״א שמרי אהדדי בסימן מ׳ ובסימן תל״ז ולכן ראוי להזהיר הסופרים על זה. ולרוב הטרדה אקצר דברי הד״ם.

הק׳ יחזקאל סג״ל לנדא

סימן ב

בדין תפירת תפילין בגידי עוף

תשובה שלום לכבוד אהובי האלוף החורני הרבני המופלא מוה׳ יוזל נ״י מו״צ דק״ק ש״ה.

מכתבו מן ז׳ דנא הגיעני בשעה ז ע״י מוביל דנא. וע״ד שאלתו אם לתפור התפילין בגידי עוף טהור בתחלה המתבה הדבר פשוט להיתר כיון שעור העוף כשר לכתוב עליו למה לא יהיו הגידין כשרים לתפור והלא טעם אחד לשניהן דבעינן עור וגידין טהורין מקרא תורת ה׳ בפיך מן המותר בפיך ומה בין גידין לעור. וגם לשון רש״י במסכת שבת כ״ח ע״ב שאמרו שם בגמרא אלא לכורכן בשערן ולתופרן בגידין כתב רש״י בד״ה בשערן בשער מן הקלף כלומר בשל טהורה וא״כ גם בגידין היינו גידין מן הקלף וכיון שעור העוף כשר לקלף גם הגידין כשרים. כל זה הרהרתי לפוס רהיטא בקרא מכתבו ואח״כ אמרתי ראה דבר חדש הוא זה ומעולם לא שמעתי דבר זה ופתחתי ספר הטור א״ח ולאיתי בב״י שם על מה שכתב הטור יתפור אותו בגידי בהמה טהורה כו׳ כתב הב״י וכתוב בשימושא רבה ואיכא לאמרי בגידי שור איבעיא להו תפרן בגידי בהמה דקה מאי פלוגתא היא ולא איפשטא ועיין דלא איפשטא לן עבדינן לחומרא ואיכא לאמרי משמי׳ דר״י מותר עכ״ל

אינם קלים מכפי משקלם דקטן שטבעו כך מקיל עצמו במה שעצם החיות בלא כח להקל מקיל, ובקטן שיכול לילך מקיל גם בכח להקל יותר ומודו גם רבנן. ואף אם משרבט נפשיה לפעמים מ"מ מאחר שיכול להקל עצמו שביד המשא להכביד או להקל לא נחשב זה משא דלא היתה משא כזו במשכן. ולכן לא מצינו חלוק באדם בין איכא שנושאו ברצונו או בע"כ שמשרביט נפשיה דבכל אופן פטור. ולכן כיון שגם תינוק יכול להקל עצמו ומקיל אף שהרבה פעמים משרביט נפשיה ומכביד פטור ורק בע"ח שטבעון לשרבט נפשיה ולהכביד הוא נחשב משא אף שיכול כשרוצה גם להקל עצמו, מאחר שטבען גם שלא לרצות לכן אף אירע שרצה והקל עצמו חייב לרבנן כיון שמצד טבען שלא להקל נחשבין משא ומצד הסיוע הוי זה יכול וזה אינו יכול שחייב. והוי לפ"ז חלוק גם בקטן בן יומו לר' נתן בין בריא לחולה כראיתא בתוס' ר"פ ר"א דמילה. ומה שמשמע שם דאף בתינוק בן יומו מודו רבנן מדלא תירצו דסובר ר"א כרבנן צריך לומר כדי שלא יקשה מר"א א"ר נתן דהוא מהקדמין טובא דדרך להקשות מתנאים ראשונים אתנאים אחרונים כמו בכמה דוכתי.

ומש"כ התוס' בדף צ"ד דאירי בפ' נוטל בקטן בן יומו אולי בדוקא כתבו כן דרק בבן יומו וכדומה שעדין לא מגבית עצמו אף כשמחזיקין אותו על הידים אבל גדול מזה שמגביה עצמו כשמחזיקין אותו אף שאינו יכול לילך סברי דנושא את עצמו ומקיל ויודו גם רבנן וכן מסתבר ואף שמשרביט נפשיה לפעמים אין זה בחשיבות משא כיון דבידו להקל ולהכביד. והרשב"א והריטב"א בר"פ נוטל סברי דבקטן בן יומו מודה גם ר' נתן דהוי כנפות ובקטן שאינו יכול לילך אבל גדול קצת שגורר רגליו כשאוחזין אותו פליגי ר' נתן ורבנן משום דמשרביט נפשיה וביכול לילך קצת שנוטל אחת ומניח אחרת מודו גם רבנן וצריך לומר אף לדידהו כטעם זה דלטעמים הראשונים יקשה גם לדידיה מאחר שאינו יכול לילך מ"ט פליג ר' נתן אף שגורר. אך שפליגי אתוס' וסברי דבן יומו הוא כנפות שאינו מקיל כלל אף מה שעצם החיות מקיל מאחר שאינו יכול להגביה עצמו ובגדול מזה סברי שלרבנן אינו מקיל עצמו דלא כדמשמע מתוס' דאף רבנן מודו בזה.

ולבעה"מ משמע שסובר כאחד מטעמים הראשו' דלטעם זה מסתבר שקטן שיכול לילך מקיל עצמו בודאי ואף שהרבה פעמים משרביט נפשיה זא לא מחלקינן בגדול בין נישא מדעתיה לבעל כרחיה מטעם שכארתי דכיון שביד המשא להקל ולהכביד אין זה משא א"כ גם בקטן שיכול לילך שיכול להקל עצמו אין לחלק ולכן צריך לומר שבעה"מ סובר כאחד מטעמים הראשונים.

והנה בתוס' דף צ"ד יש תימה שכתבו והחלזון מיד היו פוצעין אותו למה הוצרכו לזה הא החלזון הוא דג ואינו יכול לילך כלל ביבשה והוי ככפות שאינו נושא את עצמו וא"כ מאי איכפת להו אף אם היו נושאין אותו במשכן כשהוא חי. ולמה שבארתי אתי שפיר דלא תלוי בהחלוך אלא באם מקיל עצמו בחיותו ודג כיון שאף ביבשה יכול להגביה עצמו כל זמן שחי כידוע סברי התוס' שמקיל עצמו ולכן הוצרכו לזה שלא נשאוהו חי. אך מ"מ צריך לומר שלא עדיף מבע"ח דעכ"פ משרביט נפשיה אבל יש בו קלות דחי ול"ד לכפות שאינו יכול לנענע.

נמצא שלטעמים הראשונים שהוא שיטת בעה"מ אין לחוש בחולה ששחט לדרסה כיון דלא מצינו סברא זו שחולה מכביד, אבל לטעם האחרון שהוא שי' רש"י ותוס' ורשב"א וריטב"א יש להסתפק אולי יש לחוש לדרסה כיון שחולה אין בו כח להקל עצמו אפשר מכביד ודורס, או דרק כל גופו הוא מכביד אבל את היד לבד אפשר לו שלא להכביד ולכן באומר שלא הכביד ושחט כהוגן אין לחוש. וצ"ע לדינא. אבל אין לחוש אלא בחולה בכל גופו כגון שיש לו חום וכדומה אבל חולה בבני מעים וכדומה אין לחוש כלל דחולה כזה ודאי יכול להקל עצמו ואף אם נימא שאין יכול להקל עצמו מחמת צער חוליו הוא ודאי רק גופו הכואב לו, אבל את ידיו שאין מצטער בהם ודאי שיכול להקילם ולכן אין לחוש כלל.

וגם מסתבר שאין הכרח לומר שכל חולה מכביד בכל עת אלא מאחר שרובם מכבידים ברוב העתים נחשב משא אף בעת שמקל דמצד הסיוע לא נפטר ולכן הייב בנושא חולה בכל אופן, וא"כ בשחיטה שאומר ברי לי שלא דרסתי מסתבר שנאמן אף בחולה בכל גופו אך מ"מ צ"ע בזה אבל בחולה בבני מעים וכדומה ודאי אין לחוש כלל. ועיין בנו"ת סי' א' שאף בזקן שידיו מרתתות דהחולשה היא בידיו שודאי יש לחוש שהן מכבידות אם אמר ברי לי שלא דרסתי נאמן וא"כ גם בחולה בכל גופו מסתבר שנאמן, ולענין שבת נחשב עכ"פ משא כדבארתי.

אך שיש לחוש בחולה שיש לו חום שבחום גדול ידוע שמתקלקל הדעת בהרבה בנ"א ולכן אף בכל אדם ואף בחום קטן יש לחוש שמקלקל קצת שקשה לו להרגיש אם דרס או לא. וכן קשה לו להרגיש פגימה דקה מחמת שדעתו נחלש קצת. וכמו דמצינו

בשותה רביעית יין שאסור לו להורות בכריתות דף י"ב. וכן יש שהחמירו ששכור קצת לא ישחוט. ולא יהני מה שיאמר ברי לי שלא דרסתי משום דדרים ולאו אדעתיה כדאיתא בתב"ש סי' א' ס"ק ס"ג ולכן אפשר שקש"ו בחולה דחום מאחר דג"כ חזינן שמקלקל השכל להרבה אנשים שלכן גם כשיש לו מעט חום ואף לכל אדם יש אולי לחוש שמקלקל קצת ואסור להורות וכן יש לו להחמיר שלא לשחוט ולא יהני מה שיאמר ברי לי דלאו אדעתיה אם נימא שיש לחוש לדרסה וכן שלא לסמוך עליו בבדיקת הסכין. וסברא זו אמרתי לענין הוראה כשהייתי חולה בעוה"ר בחום בשבט תרפ"ב ובטבת תרפ"ד שאף שהייתי ב"ה שפוי בדעתי כבריא לא עדיף משתה רביעית יין והוא אמת לדינא. ולכן מסתבר לדינא שבחולה דחום שיש לחוש לדרסה לשיטת רש"י ותוס' יש גם ספק שלא יהני גם אמירתו ברי לי. ומ"מ אין להעביר השוחט בשביל זה דהא יש כמה טעמים להקל וגם אפשר שלא ידע שיש להסתפק כלל. ויותר מסתבר שבדיעבד שחיטתו כשרה באמר ברי לי דהא לטעמים הראשונים ליכא שום חשש ואף לרש"י ותוס' הוא רק ספק קטן כשאמר ברי לי. ובעל נפש יש לו להחמיר לעצמו. ובשאר חולאים אף שחלה כל גופו מהני ברי לי אבל לכתחלה לא ישחוט כמו בידיו מרתתין. ואם הוא חולה בבני מעים וכדומה רשאי לשחוט לכתחלה.

ובירושב ששחט הנה משנה מפורשת בר"פ כל הפסולין שכשר דהא נחשב בפסולין אף יושב. ובגמ' משמע שם שאף לכתחלה כשר דהא אמר שלשון דיעבד נקט בשביל טמאים משמע ששאר פסולין כשרין לכתחלה ובכללם גם יושב. וכמו שדקדקו התוס' והרא"ש דיש חולין לענין נשים. ולענין יושב הוא עוד ראיה ביותר דראית התוס' עיין בתב"ש ס"ק מ"ז. ובד"ק סק"ח שפקפקו בזה ולענין יושב הוא ראיה גמורה. ולכן תמוה טובא מש"כ בבה"ט סי' כ"ד סק"ג בשם כנה"ג שאסור לשחוט כשהוא יושב שיש לחוש לדרסה ובשם הפר"ח הביא רק שבדיעבד מותר בידוע לו ובפמ"ג הקל דוקא בהפ"מ ובלא הפ"מ כתב רק שיש לצדד להתיר והא מפורש בגמ' שאף לכתחלה מותר. ואולי נימא לדידהו שאם יודע שלא ידרוס אף כשיושב מותר לשחוט לכתחלה ובזה אייתי מתני' וגמ' דזבחים אבל להרבה אנשים סובר הכנה"ג שיש לחוש לדרסה ואין להם לשחוט לכתחלה. או שסברי דכשהשוחט אינו יודע שיש לחוש בישיבה לדרסה אין להניחו לשחוט. וכיון דלא ידע לא יתכונן להרגיש בזה. וגם אולי נשתנו הטבעים ואף שבזמן חז"ל לא היה שום חשש בישיבה בזמננו יודעים שיש לחוש. אבל ודאי בדיעבד אין לאסור דמעצמנו אין לנו לחדש איסורים בלא מקור מהש"ס ורבותינו הראשו'. וכ"ש שאין להעביר השוחט ששחט מיושב. ומצד שלא ידע את הבה"ט והפמ"ג אין זה הוכחה שאינו יודע הלכות שחיטה מאחר שלקח קבלה.

והנה אח"ז מצאתי בד"ק סי' א' סק"ח שג"כ כתב שמזבחים ראיה שיושב כשר לשחוט והגידולי הקדש סק"ז ביאר הראיה כמו שכתבתי ורק שאין להקל מצד המנהג כמו בנשים ובודאי שהוא רק לכתחלה. ובעצם אין שייך מנהג בזה כי זה ששוחטין מעומד הוא מחמת שנקל לשחוט כן ובעת שאין יכול לשחוט מעומד הוא דבר שאינו מצוי שאין שייך לידע בזה מנהג.

משה פיינשטיין

סימן ג

בענין קטן לאיסורין ולהכשר שחיטה

כ"ז תמוז תש"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"מ באריש‌אנסקי שליט"א שהיה הגאב"ד האמליא ברוסלאנד.

הנכון לע"ד מסקנת כתר"ה אשר אין לקטן גם איסור → ואין נחלק העונש מהאיסור כמפורש בכמה דוכתי דחשו"ל לאו בני מצות גינהו. וגם יותר מזה מפורש בשבת דף קנ"ג במי שהחשיך בדרך ואין עמו עכו"ם ולא חמור יכול ליתן לקטן ואם היה אסור אף שאינו בר עונשין היה אסור ליתן לו כמו שאסור ליתן לגדול שאין חושש באיסורין דהא זה שאסור ליתן לגדול אינו מצד שלא יענש דהא אף באופן שלא יענש כגון שיהיה שוגג ואנוס נמי אסור ליתן לו להכשילו אלא שהוא מצד שעכ"פ נעשה מעשה איסור כמפר' ברש"י בחומש פ' ראשי המטות על פסוק ואם הפר אחרי שמעו שהוא אחרי שקיים לה ונשא עונה שהוא נבנס תחתיה לעונשין אף שהיא לא ידעה שכבר קיים ואינה הפרה. וגם מפורש בגמ' ריש חולין ובכמה מקומות שבאופן כזה שלא ידע העובר נמי עובר בלפני עור דעל הכותים שחשידי להאכיל אחרים נבלות וטבל וחמץ בפסח אמר דחשידי אלפני עור משום שמפרשים רק כפשוטו לתת מכשול ולא

על איסורין והא איירי שם דהעובר לא ידע שהוא נבלה וטבל וחמץ ומ"מ אליבא דאמת איכא לאו דלפני עור אף שליכא עונש.

וגם פשוט שאם אחד יאנוס את חברו לעבור איסור באופן שיהיה פ"נ שהעובר לא יעשה איסור דאונס רחמנא פטריה וגם מותר לכתחלה לעבור ולא ליהרג ומי יעבור המאנס באיסור דלפני עור אף שלכאורה הא לא הכשיל את חברו באיסור משום דעכ"פ נעשה על ידו איסור והוא אינו אנוס. וביותר ניחא זה למה שבארתי בחדושי דאיסור לפנ"ע דמכשיל בחטא אינו מגדרי האיסורין שבין אדם לחברו כמו במשים מכשול לפני עור שודאי עובר בלפנ"ע דמקרא אין יוצא מידי פשוטו וכן בנותן עצה רעה שעובר בלפנ"ע כמפורש ברש"י בפי' החומש אף דכן היה מסתבר לכאורה שגם מכשיל בחטא הוא מגדר זה, דאם היה מגדר בין אדם לחברו לא היה עובר במכשיל עכו"ם בחטא כמו שאינו עובר בנותן עצה רעה כעובדות דבב"ק דף קי"ג בטעות עכו"ם שהיו ע"י עצה רעה עיי"ש. אלא צריך לומר דיש ב' ענינים בלאו דלפני עור במכשיל בגוף הוא מדין בין אדם לחברו ומכשיל באיסור הוא מדין בין אדם למקום שאסור לעשות מכשול דחטא בעולם. ומטעם זה ניחא מה שריבית דרבנן הוא רק איסור דרבנן שלכאורה יקשה דיהיה אסור מה"ת ממילא מצד איסור לפני עור דהוא אחד מן הלאוין שיש בריבית דמה לנו מכשילו באיסור גדול ומה לנו מכשילו באיסור קטן הא עכ"פ הוא מכשול כמו שאין חלוק במכשיל את הגוף בין אבן קטן לאבן גדול. אבל לפ"ז ניחא דכיון שהאיסור הוא מחמת שעושה מכשול חטא בעולם והרי אינו מכשול מדאורייתא לכן הוא רק איסור מדרבנן.

ואף שמסתבר שגם גדר בין אדם לחברו יש להיות במכשילו בחטא אולי אה"נ אך אין נחשב זה מאיסור ריבית אלא מה שאסור מצד החטא עצמו דריבית שזה ליכא בריבית דרבנן. ואולי יהיה ראיה דליכא במכשיל בחטא כלל גדר בין אדם לחברו. ועיין בתוס' ע"ז דף כ"ב ד"ה תיפוק שפי' ר"ת דשייך למימר לפני עור אף במידי דלית ביה איסורא אלא דרבנן אך אולי כוונתו יש גם איסורא דלפנ"ע לכה"פ מדרבנן. אבל לתוס' ב"מ דף י' ד"ה דאמר צריך לומר שסברי דבלפנ"ע יש גם גדר בין אדם לחברו דהא לכאורה תמוה מאד תירוץ התוס' החם בחלוק בין כהן דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה לאמר לכהן לענין שליחות לרבינא דתלי באם השליח בר חיובא דלכהן ליכא שליחות דנחשב בר חיובא וישראל לא נחשב בר חיובא, דהא גם כהן כשקדש לחברו כהן אינו עובר על איסור גרושה אלא על לפני עור כמו הישראל לכהן וצריך לפרש כדהעיר ב"א הגר"י מיכל שליט"א שניחא למה שבארתי דהאיסור דלפנ"ע במכשיל בחטא הוא מדין בין אדם למקום שעשה מכשול דחטא זה. בעולם שנמצא דהוא חטא של עצמו, סברי דיש חלוק גדול דרק לכהן שייך שחטא של נישואי גרושה יחשב מכשול אף של כהן אחר אבל לישראל אין שייך להחשיב זה מכשול אף של נישואי כהן. כיון דאינו כלל בזה האיסור ולכן ישנו בשליחות דקדושי גרושה אף לכהן. אבל מ"מ סברי שמ"מ גם ישראל עובר במקדש לכהן בלפ"ע משום דאיכא במכשיל בחטא גם גדר דבין אדם לחברו אך כיון דאינו איסור שבגוף הדבר לא מתבטל השליחות מדין אין שליח לדבר עברה.

(והנה בחדושי ליבמות בארתי בטעם התוס' דף ה' ד"ה ואכתי דאלמנה לכ"ג נחשב שוה בכל משום שכל הנשים חייבות שלכאורה תמוה דכי בשביל איש אחד נוסף על הנשים נחשב שוה בכל, שכוונתם הוא לשיטת הרא"ם בתוס' סוף נדרים שאשה אינה מתחרת באיסור זונה לכהן שצריך לפרש לדידיה דמה שאמר רבא ביבמות דף פ"ד כל היכא דהוא מוחזר היא מוחזרת הוא כשנאסר ממש שאז אסורה להכשילו באיסור חדש לבד לפ"ע וגם במלקות שא"כ נמצא שאיסורי כהונה מוטל גם על הישראלים אך שליכא המציאות באנשים ולכן נחשב שוה בכל. וא"כ גם לישראל המקדש לכהן הוא מכשול כיון דגם הוא"ש ישנו באיסורי הכהנים וליכא לחרץ כתוס' וצריך לומר שיסברו בב"מ דלא כרא"ם וכדמסקי בסוף נדרים ויפלגו אתוס' יבמות.)

ונמצא שלתוס' ב"מ שיש בלפ"ע גם גדר בין אדם לחברו מסתבר שגם במכשילו באיסור דרבנן יעבור בלפ"ע מדאורייתא אבל רק מגדר בין אדם לחברו. והנה מהא דאין מומנין עכו"ם על בני מעים לר' אחא בר יעקב בחולין דף ל"ג הקשה לי הרה"ג ר' חיים קפלן הרב דסי גיט בברוקלין דלפ"ז לא היה שייך לאסור דמצד בין אדם לחברו ליכא בעכו"ם ומצד מכשול חטא הא לישראל מותר. אבל אינו כלום דהא איסור אבר מן החי ישנו לישראל וכיון שלעכו"ם הוא בדין אמה"ח נמצא שהישראל עשת מכשול חטא אמת"ח דמה שהישראל מותר הא אינו מצד שמותר באמה"ח אלא מפני שאינו אמה"ח לגביה ודמי זה לכהן שהאכיל לישראל מליקה דחמאות העוף שודאי יעבור גם על מכשיל בנבלה לר' חייא דמחייב לור

שאכל מליקה גם על נבלה דאף שכהן המאכילו מותר הוא משום שלגביה אינו באיסור נבלה וכ"כ הכא.

עכ"פ נתבאר שבאיסור דלפ"ע יש גדר דבין אדם למקום על שעשה מכשול דחטא בעולם לכו"ע וא"כ ודאי פשוט מה שעובר במאנס לחברו לעבור איסורים או כשהברו שוגג בלאו דלפ"ע משום דעכ"פ עשת מכשול דחטא והוא לא היה אנוס והיה במזיד. וא"כ ודאי אם קטן היה אסור באיסורים אף שפטור מעונשין היה אסור להכשילו כמו לגדול דהא עכ"פ הכשילו בחטא. ולכן ברור שמוכרחין לומר דליכא גם איסור לקטן ואין כאן מכשול חטא כלל רק שמצד מצות חינוך אסור ליתן לו ובמקום פסידא כשליכא עכו"ם וחמור לא גזרו. וכן יש להוכיח מפסחים דף צ"ב בקטן שנתגדל בין שני פסחים דאם תשלומין דראשון הוא אינו מביא פסח שני ואם היה חייב בעצם אף שאינו נענש מ"מ לא יתחייב בתשלומין וכי תשלומין דפסח שני הוא דוקא מצד עונש הכרת הא כל טמא לא היה בעונש כרת ובו נאמר עיקר דין פסח שני אלא הוא תשלומין לעיקר החיוב וא"כ צריך לומר שקטן לא היה מתחייב כלל ואין שייך בו תשלומין.

ובדבר תירוץ הש"ך יו"ד סימן א' ס"ק כ"ו ע"ז שקטן כשר לשחוט ולא נפסל מטעם שאינו בר זביחה כדכתב העט"ז משום דעכו"ם אינו מצווה על השחיטה כלל אבל ודאי דקטן מצווה שהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה עיי"ש כוונתו מחמת דאסור להאכיל לקטן נבלה בידים כדכתב גם כתר"ה. אך וראי תירוץ זה אינו אלא למאן דסברי דמדאורייתא אסור להאכילו בידים אבל להסוברים דהוא רק מדרבנן אין שייך תירוץ זה ועיין בפרי מגדים שבלה מתרץ דברי העט"ז שסובר דקטן לאו בר זביחה הוא משום דסובר דרק מדרבנן אסור להאכילו. ועיין באו"ח סי' שמ"ג ובפמ"ג במשבצות שם שיש מחלוקת בזה. וא"כ יקשה להטור דסובר דרק מדרבנן אסור להאכילו איך נחשב בר זביחה. ולכאורה היה אפשר לחרץ דכיון דדין שחיטה נוגע גם לטומאה שנבלה הא ממאה ואף קטן וכן חרש ושוטה מקבלין טומאה מנבלה ולכן הם בני זביחה לענין טומאה משא"כ עכו"ם אין מקבלין טומאת ואינם בני זביחה לשום דבר. אבל יקשה ממומר להכעיס לשיטת התוס' חולין דף ג' שאינו נחשב בר זביחה אף שמק"ט ואף שאינו מאמין במצות שחיטה גם לענין טומאה מ"מ הא טומאתו נוגעת לנו כמו טומאת הקטן שג"כ אינה נוגעת להקטן גופיה דלא נאסר בזה משום דבר אך שנוגעת לנו א"כ גם טומאת המומר נוגעת לנו.

וא"כ משמע שצריך שיהיה נוגע לעצמו או שיהיה נוגע דוקא לאיסור אכילה א"כ גם קטן לא יחשב בר זביחה.

ולכן הנכון לע"ד דקטן אף שאין עליו איסורים אינו משום דאין הדבר איסור לגביה כמו לעכו"ם שלא ניתנה התורה ומצות לדידהו, דאם לקטן עד הגדלות הוא כלא ניתנה לו התורה איך יתחייב בשיגדל גם בלא שום קבלת התורה ומצות עליו. א"ו דכיון דהוא בן ישראל הוא בהכרח בכלל קבלת זו. וממילא הוו האיסורין בשם איסורין גם לקטן אך שהוא מדיני התור' שעד הגדלות מותר בהאיסורין. והוא כעין חמץ שאסור רק בפסח ואיסורי מלאכה שאסורין רק בשבת ויום טוב שודאי אף בחול וכל השנה נחשבו ישראל חייבים ואסורים באיסור חמץ לכשיבא הפסח ובמלאכה כשיבואו ימי השבת וי"ט. וכ"כ הקטן הוא עתה בכלל קבלת התורה ליאסר בהאיסורין לכשיגדל ולכן הוא בר זביחה אף עתה אף שמותר לאכול גם נבלה ואף להסוברין דגם להאכילו בידים מותר מדאורייתא כיון שעכ"פ הוא בשם נבלה ואיסור לגביה אף עתה שקבל בהכרח להאסר לכשיגדל דאל"כ לא היה נאסר אף כשיגדל כדבארתי, אך שעתה הוא מותר אף שהם איסורים. אבל עכו"ם קודם שנתגייר אין עליו שם איסור כלל דלא ניתנה להו התורה כלל. ולכן ניחא מה שמצינו דקטנים אית להו שכר כשעושין מצות ועכו"ם לית להו שכר ורק בלמוד תורה רוצה הגמ' לומר בב"ק דף ל"ח דאית להו שכר מצד רבוי דקרא. משום דעכו"ם ליתנהו בכלל קבלת התורה כלל ואינם מצות לדידהו כלל וקטן איתיה בכלל קבלת התורה רק שעדין לא נצטוה לכן אית לו שכר דעכ"פ מצוה היא לגביה. וכן מסתבר בסומא לר' יהודה דעכ"פ ישנו בכלל קבלת התורה בהכרח כיון שהוא בר ישראל שקבלו התורה אך שהוא פטור מחמת שהתורה פטרתו לכן יש לו שכר כיון שעכ"פ היא מצוה לגביה. ושחיטתו כשרה אף אם מותר גם באיסורין כיון דעכ"פ הם בשם איסורין לגביה אך שמותר גם באיסורין.

ולפ"ז יש חילוק גדול בין וובחת לוקשרתם דוובחת שאינו צווי שמוכרח לזבוח אלא באם ירצה לסלק איסור נבלה מוכרח לזבוח שייך זה גם לקטן שבאם ירצה הקטן לסלק איסור נבלה נמי אין לו עצה אחרת אלא לזבוח ולכן נחשב גם הקטן בר זביחה שישנו בכלל פירוש וזבחת. ואף שגדול מוכרח כשרוצה לאכול בשר לסלק איסור נבלה וקטן אינו מוכרח דרשאי לאכול גם נבלה מ"מ כיון שהוא איסור

גם להקטן אף שרשאי שייך בלשון וחבתת שאף לגדול הוא עכ"פ רק פי' כשירצה. אבל פירוש וקשרתם שבתפילין הוא חיוב הגוף שמוכרח לקשור שזה ליתא עכ"פ בקטן שאף שהוא בכלל קבלת התורה מ"מ הא עתה אינו חייב בקשירה ואינו בכלל וקשרתם ופסול לכתיבה שלפירוש וקשרתם דחובה הוקשה הכתיבה וזהו חלוק גמור בין וקשרתם לוחבתת. וכן צריך לפרש נמי בהא דסנהדרין דף נ"ה. דתקלה נמי איכא לקטן ורחמנא חס עליה היינו שבעצם הא גם קטן הוא בכלל קבלת התורה שנחשב איסור ותקלה לגביה לכן אף שאין איסור לקטן הוא מצד שרחמנא חס עליה להתירו באיסורין משום שאינו בן דעת לשמור איסורין אינו. שייך זה לסלק דין מית' מהבהמה כיון שעכ"פ מעשה איסור הוא שנעשה בה.

ומרש"י עירובין דף ל' שכתב ביו"כ דחזי לקטן שאינו בר עונשין אינו רואה שום משמעות דאיסור מיהא איכא דאדרבה אם איכא איסור לא היה ראוי לעירוב אף שליכא עונש דמה שייך כאן עונש הא צריך שיהיה דאוי ממש ואם יש איסור אף בלא עונש נמי אינו ראוי. וגם ביו"כ הא מפורש במתני' דמאכילין לקטנים אף בידים ואיך יאמר רש"י שאסור לקטן לאכול ביו"כ לכן ברור שכוונת רש"י שעונש ואיסור תלוין זב"ז וכיון שאינו בר עונשין אינו גם בר איסור. וניחא בפשיטות לשון חס עליה שנסנהדרין שכיון שחס עליו מלעונשו הוכרח גם שלא לאסור כלל עליו דאם היה נאסר היה גם נענש. ובקושית הש"ש שמעתא א' פ"ג דהא היה מותר לאכול להרמב"ם דספק לקולא מה"ת ואיך ילקה בשנתבלר שהיה סריס והיה גדול למפרע כשאכל. לפ"מ שבארתי יש לתרץ דרק בדבר שהאיסור חדוש ככל האיסורין שהחדוש נתחדש בהתורה סובר שהספק הוא לקולא דמספק אמרינן שלא נתחדש אבל אם היה ההיתר חדוש אז מספק לא היה ניתר דג"כ היינו אומרין דמספק אין לחדש היתר. ולכן כיון שגם קטן הא ישנו בכלל קבלת התורה הוא בשם איסור לגביה אך שהתורה התירתו אף שהם איסורין וכלשון הגמ' בסנהדרין דרחמנא חס עליה לכן נמצא שהיתר קטן באיסורין הוא חדוש התורה וכיון שהוא ספק אין לחדש היתר מספק. ולכן אף להרמב"ם היה אסור אחר י"ג ולא הביא שערות דשמא הוא גדול וסריס אף שספק איסור לקולא לכן גם חייב כשנודע אח"כ שהוא סריס. והיה גדול. והוא כדרכה כתר"ה מתחלה לתרץ אליבא דגמ' סנהדרין את קושית הש"ש אבל הוא מטעם אחר כדבארתי. ידידו.

משה פיינשטיין

פימן ד

באור בכוונת הש"ך סימן א' סק"ד על שלא פטרינן להטבח כשקלקל

י"ג תשרי תרצ"ד לאנדאן.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר יעקב ראבינזאן שליט"א.

ובכוונת הש"ך יו"ד סי' א' סק"ד שלא אמרינן רוב מצויין מומחין הן לפוטרו להטבח כשקלקל נראה פשוט דלהכשר שחיטה לא בעינן שיהיה אומן גדול במלאכת השחיטה שלא יארע קלקול בשחיטתו דאף דאינו אומן בהמלאכה שלא יתנבל הוא מומחה להכשר שחיטה שיהיו רשאין ליתן לו לשחוט גם בעצמו אם. אך יודע הלכות שחיטה ויודע האומנות שיוכל לאמן את ידו ולהתכוין שישחט כדין דאם יקלקל. ודאי יגיד ומטעם שאסור לגבל בידים אם רוב פעמים אינו מקלקל ודאי רשאי לשחוט וליכנס לספק ואם יש צורך גדול בבשר וליכא שוחט אחר רשאי לשחוט אף אם ברוב הפעמים מתקלקלת השחיטה אצלו שנשמטין הסימנים וכדומה כיון שלפעמים נשחט כתוגן מאחר דידע כשתתקלקל השחיטה ותהו רוב מומחין הנאמר להכשר השחיטה היינו דרוב מצויין אצל שחיטה יש לסמוך עליהם שיגידו כשתתנבל וכשלא הגידו שנתנבלה ודאי היא כשרה אבל להפטר מתשלומין כשנתקלקלה שחיטתו משום דנחשב כאנוס מחמת אומנתו בעינן שיהיה אומן גדול שכמעט לא אירע אצלו שמקלקל שרק אז נחשב כאונס והחדיוס שחייב שם נמי הוא מומחה לענין ליתן לו לשחוט לכתחלה אבל כיון שמצוי גם שמקלקל אף שהוא מיעוטא עושה שלא יתחשב אונס. והוא כמו במראה דינר לשולחני דבעי דוקא כגון דנכרי ואיסור וכן הוא בטבח וזה פשוט ולא מובן מה שדחק עצמו הפמ"ג בזה. ועיין במ"מ פי' משכירות ה"ה שעשה ק"ו ומה טבח שאמרו חכמים רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן עליו להביא ראיה שולחני לא כ"ש והביאו בבאר הגולה תו"מ סי' ש"ו סעי' ז' ולמה שבארתי אינו ק"ו ברור כיון דאין המומחה להכשר שחיטה שייך למומחה דתשלומין ורק ת"ה הוי ואולי קצת ק"ו וצע"ק.

פימן ה

באור בש"ך ס"ק כ"ז בהכשר קטן לשחיטה

וקושית ידידי על הש"ך יו"ד שם ס"ק כ"ז מ"ש שחיטה מכתיבת סת"ם דפוסל בגיטין דף מ"ה משום שנחשב קטן לאו בר קשירה. עיין בשמ"ח שכתב טעם דאסור להאכיל לקטן נבלה בידים ומקשה על הלבוש מהא דבסת"מ לא מהני עומד ע"ג ומ"ט מועיל בשחיטה עומד ע"ג אם לא נחשב בר זביחה. וזהו גם כוונת הש"ך שכתב דהרי אסור לאכול בלא שחיטה שכוונתו שאסור להאכילו בידים דעל הקטן אין שייך לומר שאסור. וזה שכתב הש"ך וגם משכחת למעמים דשחיטתו בשרה אינו לטעם אלא כוונתו להקשות אם אינו בר זביחה מ"ט כשרה שחיטתו כשגדול עומד ע"ג כקושית השמ"ח. וכן מפרש הפמ"ג בכוונת הש"ך עיי"ש. ועיין בהג"ה בפמ"ג שם שמתרץ דברי הלבוש דאיסור להאכיל נבלה לקטן הוא מדרבנן. ובאמת יש מחלוקת בזה עיין באו"ח סי' שמ"ג ובפמ"ג במשבצות שם וא"כ יקשה להתור דסובר דרק מדרבנן אסור להאכילו איך נחשב בר זביחה.

ולע"ד א"צ כלל לזה דהא דין שחיטה נוגע גם לטומאה שנבלה מטמאה ואף קטן מק"ט מנבלה וכן חרש ושוטה וא"כ הם בני זביחה לענין טומאה משא"כ עכו"ם אין מק"ט ולכן אינם בני זביחה. ומומר להכעיס שלא נחשב בר זביחה לתוס' חולין דף ג' ד"ה קסבר אף שג"כ מק"ט הוא משום דהוא מומר גם לענין טומאה דנבלה כיון שאינו מאמין במצות שחיטה וטעם זה ברור לע"ד ופלא על הש"ך והשמ"ח שכתבו טעם קלוש וגם אינו אליבא דכו"ע ולא טעם הברור ולכו"ע שבארתי.

ידידו,

משה פיינשטיין

פימן ו

בטומא לר' יהודה אם פטור גם מז' מצות בני נח

ער"ח מרחשון תשט"ז.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מנחם צבי אייכענשטיין שליט"א הגאב"ד סעינט לואיס.

בדבר הערתו שמר"ת שהביא בשט"מ ב"ק דף פ"ז ראיה שלר' יהודה פטור סומא גם מד' מצות בני נח דלא כהמג"ח ובעל כסא דהרסנא. שהרי כתב דוקא בדברים שאם לא נכתבו ראוין להכתב כגון שבע מצות דב"נ דאמרינן לעיל. א"כ איירי ר' יוסף בו' מצות דב"נ ובהו אמר שלר' יהודה פטור ועבידנא יומא טבא אם אין הלכה כר' יהודה.

הנה לע"ד ברור ופשוט שאין כוונת ר"ת דגדול המצוה ועשה הוא דוקא בד' מצות דב"נ שהרי מפורש בקידושין דף ל"א לענין מצות כבוד אב שגדול המצוה ועושה. וגם אם רק בד' מצות דב"נ גדול המצוה ועושה ליכא כלל מציאות לדברי ר' חנינא דהא ליכא כלל מי שאינו מצוה בהז' מצות דהרי גם בני נח מצוין. וזוזק לומר שכוונתו לקטנים וחרשים.

וגם מסתבר לע"ד שקטנים וחרשים נחשבו לענין זה מצוים ועושין. מאחר דפטורם הוא רק משום שאינם בני דעת אבל ישנם בכלל קבלת מצות. דאל"כ אלא נימא שליכא קטן בכלל התחייבות המצות במה יתחייב אח"כ כשהגדיל דהא לא קבל אז אלא ודאי דהוא בכלל החיוב תיכף כשנולד דקבלת האבות היתה עליהם ועל זרעם. אך שאף שישנו בכלל חיוב המצות כיון שאינו בר דעת פטור לענין הקיום בפועל אף שיש עליו החיוב בעצם. וממילא בשמקיים הוא עכ"פ מהמצוים ועושים. וכן הוא בחרש ושוטה שאל"כ לא היו מתחייבים גם כשנתפקח ונשתפה.

ומטעם זה ניחא מה שכשרין לשחיטה משום דאיתנהו בכלל חיוב וזבחת. ובכלל קיום הם נמי איתנהו דדינם ליפטר הוא רק שפטורים מקיום בפועל. וזהו מה שצריך לומר בכוונת הש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ז דלכאורה תמוה הא גם במומר להכעיס אסור להאכיל לו בידים עוד יותר מלקטן. דבקטן סובר הפמ"ג אליבא דהלבוש דהוא רק מדרבנן עיי"ש בהג"ה במש"כ לתרץ דברי הלבוש ובמומר להכעיס אסור להאכילו מדאורייתא לכו"ע מדין לפני עור. ומש"כ הש"ך בסי' קנ"א קולא במומר, אינו לענין לפני עור אלא באופן שליכא הלאו דלפ"ע משום דיכול לקנות במקום אחר שמ"מ סברי התוס' והרא"ש ריש שבת דאסור ליתן לו ע"ז חידש הש"ך דבעכו"ם וישראל מומר שרי דאין מצוין להפרישו ואף במומר לתיאבון משמע שמתיר עיין בדגמ"ר שם ולזה חמיר קטן ממומר, אבל לענין לאו דלפ"ע חמיר מומר אף להכעיס מקטן שבקטן ליכא הלאו ובמומר עובר מדאורייתא, ומ"מ במומר להכעיס נחשב אינו בר זביחה לחד שיטה בתוס' וכן פסק הש"ך בסי' ב' ס"ק ט"ז דפסולה שחיטתו מדאורייתא עיי"ש ומ"ש

פסולה אף בקטן מומחה שיודע גם לאמן את ידיו הרי מוכח שפי׳ כדעת רש״י וכמו שנתבאר. ונראה דמה״ט החמירו מהרש״ל והדרישה שאין למסור לקטן לכתחילה לשחוט (אף אם גדול עע״ג) עד שיודע הלכות שחיטה וגם יודע לאמן ידיו משום דקיי״ל כדעת רש״י ודלא כהרא״ש.[37]

סימן ח
מעשה עבירה דקטן

כתב הרמ״א (סי׳ א ס״ה) שאם שחט קטן בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה אע״פ שיודע הלכות שחיטה. וביאר הלבוש דה״ט משום דקטן אינו בר זביחה. ותמה עליו הש״ך (ס״ק כז) דבשלמא לגבי עכו״ם י״ל שאינו בר זביחה, אבל קטן ודאי מצווה על השחיטה שהרי אסור לו לאכול נבילה. אלא ע״כ צ״ל כמו שכתב הרא״ה דה״ט דשחיטת קטן בינו לבין עצמו פסולה מפני שאין נאמנות לקטן.

ולכאורה צ״ע בכוונת הש״ך, דזה פשוט שאין קטן נענש על איסור נבילה, וא״כ היאך שייך לומר שהוא מוזהר על איסור נבילה ונקרא בר זביחה. ואפשר לומר דאף דקיי״ל דקטן אוכל נבילות אין ב״ד מצווין להפרישו, הא מבואר ביבמות (קיד.) דמ״מ אסור להאכילו נבילה בידים מדכתיב ״לא תאכלום״ וקרינן ביה לא תאכילום. ומזה מוכח דאע״פ שאין הקטן נענש על אכילת נבילה, מ״מ הרי איסור נבילה נוגע לו למעשה, ומה״ט מסתבר דקטן מיקרי בר זביחה.[38]

ועוד י״ל עפ״י מה שהעלה הגר״ח ז״ל דאע״פ שאין קטן נענש על שום עבירה, מ״מ מעשה עבירה דידיה שפיר חשיב כמעשה עבירה.[39] והראיה לכך, דהנה כתב הרמב״ם בהל׳ שגגות (פ״ט ה״ג) ״בן ט׳ שנים ויום א׳ שבא על שפחה חרופה היא לוקה והוא מביא קרבן, ויראה לי שאינו מביא עד שיגדיל ויהיה בן דעת.״ ובפשוטו יפלא,

37 ועיין בשיעורי רבנו לעיל (סי׳ ז) שביאר דהואיל וקטן חסר במעלת הגברא, ממילא אין מוסרין לו לכתחילה לשחוט (אף אם אחרים רואים אותו) אא״כ יש לו מעלה אחרת דהיינו שיודע לאמן את ידיו וגם יודע הלכות שחיטה.

38 עיין בזה בשיעורי רבנו להל׳ תפילין (עמ׳ קיא).

39 עיין בתשו׳ משכנות יעקב (אה״ע סי׳ מז ד״ה עוד) שרצה לומר דשאלה זו אם מעשה עבירה דקטן חשיב כמעשה עבירה או לא תלויה בספק הגמ׳ אם קטן אוכל נבילות ב״ד מצווין להפרישו או לא. ולפי דבריו יצא דמהא דקיי״ל שאין ב״ד מצווין להפריש קטן מאיסורא, הרי מוכח דמעשה עבירה דקטן לא חשיב כמעשה עבירה, ודלא כהגר״ח.

דהיאך גדול מתחייב בקרבן על מה שעשה בקטנותו. וכבר תמה על זה הראב״ד שם. וטען הגר״ח שמזה מוכח דס״ל להרמב״ם דמעשה עבירה דקטן שפיר חשיב כמעשה עבירה, רק שאינו נענש עליו, ומש״ה יש מקום לומר שיתחייב להביא קרבן לכשיגדיל כדי שיתכפר לו על מעשה העבירה שעשה בקטנותו.[40]

ונראה להוסיף עוד כמה ראיות ליסוד זה של הגר״ח דמעשה עבירה דקטן חשיב כמעשה עבירה. א׳, הרמב״ם כתב בהל׳ עכו״ם (פ״ד ה״ו) לגבי עיר הנדחת שאם הודחה כל העיר מכין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב טף ונשים, ואם רק רוב העיר עבדו ע״ז מכין רק העובדים והנשים והטף שלהם לפי חרב. ועיי״ש במגדל עוז שכבר תמה הרמ״ה על הרמב״ם דהיאך הורגים הנשים והקטנים של העובדים, הרי אינם בני חיוב. ולכאורה צ״ע בקושיתו, דאמאי אין הנשים נחשבים כבני חיוב. וע״כ צ״ל שהרמ״ה הבין בדעת הרמב״ם דס״ל שהורגים הנשים והקטנים אע״פ שלא עבדו ע״ז כלל, ועל זה תמה דהיאך נהרגין אם לא עשו שום מעשה עבירה. ובמגדל עוז שם הביא שחכמי לוני״ל השיבו שהרמב״ם אזיל כדיעה א׳ בספרי וז״ל ״הכה תכה את יושבי העיר, מכאן אמרו חכמים אין מקיימין את הטפלים כלל.״ הרי משמע שאף אם הקטנים לא עבדו ע״ז, מ״מ הם נהרגין. וכך פי׳ גם המגמת חיגוך (מ׳ תסד) בדעת הרמב״ם.

40 ובדעת הראב״ד י״ל שאף הוא מודה דמעשה עבירה דקטן חשיב כמעשה עבירה, רק ס״ל דאשם שפחה חרופה בא בעיקר לשם ענוש ולא לשם כפרה (אלא דממילא מתכפר לו בהבאת הקרבן), ומש״ה לא שייך חיוב קרבן בקטן שבעל שפחה חרופה הואיל ואינו בכלל ענשים.

ושוב העיר רבנו דאולי יש לדחות עיקר ראית הגר״ח מדברי הרמב״ם, דהא כבר מצינו שהמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וי״ל דקטן גדרו כמתעסק, וממילא יש לחלק בו בין חלבים ועריות לשאר איסורים, דלעולם בדרך כלל מעשה עבירה דקטן לא חשיב כמעשה עבירה, אך שאני חלבים ועריות שכן נהנה, ומש״ה אף קטן שעבר עבירה בחלבים ועריות צריך כפרה.

ומעין זה כתב הריטב״א בקידושין (יט. ד״ה איכעיא) בשם הראב״ד אהא דדרשינן ״ואיש — פרט לקטן — אשר יגאף את אשת איש״, דלכאורה קשה למה לי קרא למעט קטן, הא פשיטא שאין לחייבו מפני שאינו בר דעת. ותי׳ הראב״ד דאיצטריך למעוטי קטן משום דסד״א דליחייב בעריות משום דביאתו ביאה (כבן ט׳) והוי דומיא דמתעסק בעריות שחייב מפני שנהנה. הרי שגם הראב״ד הבין דקטן דינו כמתעסק וכמו שנתבאר, ומה״ט סד״א דקטן חייב בחלבים ועריות כמו מתעסק בעלמא.

והוסיף רבנו דלפי סברא זו יש לדחות גם מה שהמשכנ״י שם הביא ראיה מגמ׳ סנהדרין (נה:), דקבעי התם אם בהמה נהורגת כשבא עליה אדם בשוגג, דקלון איכא תקלה ליכא, וקפשיט רבא מהא דקטן הבא על הבהמה נהרגת, ודחי ״כיון דמזיד הוא תקלה נמי איכא; ורחמנא הוא דחס עליה.״ והעיר המשכנ״י דמשמע דמעשה עבירה איכא אף בקטן, רק גזיה״כ היא שאינו נענש. אבל רבנו דחה לפי סברתו דאולי דוקא לגבי חלבים ועריות הוא דאמרינן דמעשה עבירה דקטן הוי מעשה עבירה משום דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה משא״כ בשאר איסורים.

אולם הגר״ח ז״ל טען שא״א לפרש כן, דלא יתכן שיהיו הנשים והקטנים נהרגין אם לא עשו מעשה עבירה כלל. וכי נחשבו רק כנכסי אנשי עיר הנדחת. לכן פי׳ הגר״ח בכוונת הרמב״ם ודיעה א׳ בספרי דלעולם אין הנשים והטף נהרגין אא״כ אף הם עבדו ע״ז.[41] אך צ״ע, דמה בכך שהקטנים עבדו ע״ז, הרי אינם בני עונשים. אלא ע״כ צ״ל דס״ל להרמב״ם ודיעה א׳ בספרי דאע״פ שבדרך כלל אין קטנים נענשים על מעשה עבירה שלהם, מ״מ חידוש הקרא הוא שהקטנים שבעיר הנדחת נענשים על מעשה עבירה שלהם. ולפי פירוש זה בדעת הרמב״ם הרי מבואר דס״ל דמעשה עבירה דקטן חשיב כמעשה עבירה, דאל״כ אין מקום לחייב את הקטנים כלל אף בעיר הנדחת.

ב׳, התוס׳ בקידושין (י. ד״ה ומקבל) הביאו בשם הירושלמי בתרומות שאם אשה היתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעליך או גרשיך ר״א מחייב קרן וחומש ור״י פוטר, ואוקמיה בקטנה שנישאת ואינה יודעת שנתגרשה מפני שאביה קבל את גיטה. ומזה שלר״א צריכה לשלם חומש הרי מבואר שאף קטנה צריכה כפרה, וא״כ ע״כ צ״ל דמעשה עבירה שלה של אכילת תרומה חשיב כמעשה עבירה.[42]

ולפי יסוד זה של הגר״ח ניחא מה שכתב הש״ך דקטן הוי בר זביחה, דאע״פ שבודאי אין קטן נענש על אכילת נבילה, מ״מ הואיל ומעשה אכילת נבילה דידיה חשיב כמעשה עבירה, א״כ הרי היתר שחיטה נוגע לו למעשה, וממילא שפיר מיקרי בר זביחה. אלא דלכאורה צ״ע מהא דאיתא בגיטין (מה:) דקטן פסול לכתיבת תפילין משום דכתיב ״וקשרתם וכתבתם״ כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה. הרי מבואר דלא רק שקטן אינו בר חיובא במצוות, אלא שאינו בפרשה דמצוות כלל, ומש״ה לא מיקרי בר קשירה. וא״כ היאך אפשר לומר דקטן מיקרי בר זביחה.

ונראה דאולי יש לחלק בין מעשה מצוה דקטן למעשה עבירה דקטן, דאמנם מעשה מצוה דקטן לאו כלום הוא, דקטן אינו בפרשה דמצוות עשה כלל, אבל מעשה עבירה דידיה שפיר חשיב כמעשה עבירה.[43] ועוד י״ל עפ״י מה שכתבו התוס׳ לגיטין (כב: ד״ה

41 כך הביא רבנו ב״אגרות הגרי״ד הלוי״ הל׳ עכו״ם (פ״ג ה״ט, אות ב׳) בשם הגר״ח.

42 אך לפי סברת רבנו לעיל (הע׳ 40) יש לדחות גם ראיה זו.

43 כך העלה גם הפמ״ג ב״פתיחה כוללת״ (חלק ב׳ אות ג׳). והנה ידוע מה שנחלקו ר״ת (הובא בתוס׳ לר״ה לג.) והרמב״ם בהל׳ ציצית (פ״ג ה״ט) אם נשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא. ועיין בר״ן לר״ה שם שפי׳ דר״ת סובר דאע״ג דנשים פטורות ממעש״ג, מ״מ הרי הן מקיימין מצוה בעשייתן, ועל קיום מצוה שפיר אפשר לברך. ובפשוטו אף הרמב״ם מודה דנשים מקיימין מצוה בעשייתן (רק דמ״מ אין להן לברך מפני שאינן יכולין לומר וצונו הואיל ואין להן חיוב), דהא אמרינן גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. הרי להדיא דאיכא מקצת שכר באינו מצווה ועושה (וכך העיר הר״ן שם).

והא) דקטן כשר לכתוב את הגט משום דמיקרי בר כריתות, דאע״ג דהשתא לאו בר כריתות הוא, מ״מ הואיל ולכשיגדל יהיה בר כריתות ממילא שפיר מיקרי בר כריתות אף עכשיו. ולכאורה צ״ע מהא דקטן פסול לכתיבת תפילין אע״ג דלכשיגדל יהיה בר קשירה. וע״כ צ״ל לדעת התוס׳ דקטן לא מיקרי בר קשירה משום דמצות הנחת תפילין חלה מחדש בכל יום, וממילא אין חיובו בגדלות נוגע לו עכשיו כלל, משא״כ בגט דאין חיוב בכל יום אלא רק כשרוצה לגרש, וממילא שייך לומר דאותו דין שיהיה לו לכשיגדל כבר יש לו גם בקטנותו. ומעתה ניחא מאי דקטן מיקרי בר זביחה אע״ג דלא מיקרי בר קשירה, דהואיל ואין חיוב לשחוט בכל יום אלא לכשירצה, ממילא י״ל דאותו חיוב שיהיה עליו לכשיגדל כבר נמצא בקטנותו, וממילא שפיר שייך להחשיבו כבר זביחה הואיל ואיתיה בפרשת שחיטה לכשיגדל.

ונראה להוסיף עוד ביאור בדעת הש״ך, דאף אם מעשה עבירה דקטן לא חשיב כמעשה עבירה, מ״מ יש מקום לומר דקטן מיקרי בר זביחה משום דאיתיה בדיני טומאה וטהרה, וממילא הרי הוא שייך בדין שחיטה המטהר את הבהמה מידי טומאת נבילה, משא״כ בעכו״ם שאין עניני טומאה וטהרה נוגעים לו כלל.[44]

ומעתה ע״כ צ״ל (לפי סברת רבנו כאן) דקטן גרע טפי מאשה, דאע״ג דתרוייהו לא נצטוו במצוות, מ״מ אשה הרי היא בכלל קיום מצוה משא״כ בקטן. וע״ע מה שכתב בזה באג״מ (יו״ד ח״א סי׳ ג, ו; וח״ב סי׳ ח).

44 כך פי׳ גם הג״ר אלחנן וואסרמאן ז״ל, הי״ד, ב״קובץ ענינים״ לחולין (ג:). והעיר עוד דמדברי רש״י בחולין שם (ד״ה חוץ) מבואר שאף הוא סובר דכל ששחיטתו מטהרת מידי נבילה שפיר מיקרי בר זביחה. שהרי כתב רש״י דמומר להכעיס שחיטתו פסולה משום דמועד הוא לנבל בכוונה בידים. ולכאורה צ״ע, דאמאי לא פי׳ בפשיטות כדעת התוס׳ שם (ד״ה קסבר) דשחיטתו פסולה משום דאינו בר זביחה. ותי׳ הגרא״ו דע״כ צ״ל דרש״י אזיל בשיטת הר״ן (יד.) דשחיטת מומר מטהרת את הבהמה מידי נבילה אע״פ שאינה מתירתה באכילה, וס״ל לרש״י דכל כה״ג ששחיטתו מטהרת מידי נבילה שפיר מיקרי בר זביחה. ועיין עוד בזה בקובץ שיעורים לחולין (אות ט״ו).

והוסיף הר״מ גנק שליט״א בס׳ גן שושנים (ח״ב בקונטרס חזון נחום סי׳ לו) דלכאורה יש לדון בעיקר סברת רבנו, דהא אף אם קטן ישנו בדין שחיטה המטהרת מידי נבילה, מ״מ ליכא הכרח לומר דמיקרי בר זביחה גם לגבי דין שחיטה המתרת את הבשר באכילה. דהנה יעויין מה שכתב הרמב״ם בהל׳ אבות הטומאות (פ״ב ה״י) דשחיטת עכו״ם נבילה מדאורייתא אך אינו מטמא אלא מדרבנן. ומזה מבואר דס״ל דחלוק דין שחיטה המתרת איסור נבילה מדין שחיטה המטהרת מידי טומאת נבילה. וכן מוכח משיטת ר״ע במתני׳ בחולין (לב.) שאם שחט רק סימן א׳ בבהמה אינה מטמאה טומאת נבילה אך עריין אסורה היא באכילה מדין טריפה. הרי משמע שהבין שיש חילוק בין דין שחיטה המתרת איסור נבילה לדין שחיטה המטהרת מטומאת נבילה [ואע״ג דחזר והודה ר״ע לר׳ ישבב, מ״מ מתחילת דברי ר״ע מבואר דס״ל שב׳ דינים נפרדים הם]. וא״כ אף אם קטן איתיה בהל׳ טומאה וטהרה, מ״מ יתכן דלא נקרא בר זביחה להתיר את הבשר באכילה משום דכח המתיר שבשחיטה וכח המטהר שבה אינם תלויים זה בזה.

שו"ת חלקת יואב

חלק ראשון

חלק אורח חיים

סימן א

ד בענין חש"ו במצות ובאיסורין

לבאר הא דמרע שוטה וקטן לאו בני מצות נינהו. אי הפירוש שאין שום איסור חל קודם הבאת שערות. או דאיסור יש. רק דלאו בני עונשין נינהו. וי"מ בזה להרבה ענינים. וגם לבאר אם יש חילוק בזה בין קטן למרע ושוטה. וגם לבאר חמלו של מש"ו אם נאסר אם עכ"פ.

תשובה. הנה בזה יש סתירות סוגיות בש"ס. דבסנהדרין (ד' נ"ל ע"ב) מבואר דקטן הבא על הבהמה תקלה נמי איכא רק רחמנא הוא דחס עלי' לענין עונש. ואלו ביבמות (דף ל"ג ע"א) אמרינן בזה שאינם בשבת ואייתי שתי שערות בשבת הוי איסור ב"א ואיכא איסור זרות בקטנות כלל. וכן הוא בסוף ד' אהין יבמות דף ל"ד ע"א בשופעת מחוץ י"ג לאחר י"ב. גם הקשו מאי שנא דקטן כבר לשחיטה ומיקרי בר זביחה סוכה מ"ב ע"ב. ולמה לענין כתיבת סת"ם קטן פסול מעטם שאינו בר קשירה גיטין מ"ה ע"ב. והתב"ש סי' ל אות מ"ע הביא הש"ם דסנהדרין הנ"ל אבל מה נעשה בהש"ם דיבמות. ולכאורה עלה בדעתי לחלק בין איסור שוכג בנן מה כמו קטן. הבא על הבהמה דבזה שפיר קאמר הש"ם דיש איסור גם לקטן לפמ"כ החת"ס יו"ד סקפ"ד דב"ג במלות דידהו גם קטן דינו כגדול יש דקטנות וגדלות הוא בכלל שיעורין ואין שיעורין לב"ב. וא"כ גם בישראל בעבירות שב"ב מוזהרין שפיר הדבר אסור לו כמבואר ברש"י סנהדרין נ"ע ע"א ד"ה לזה דישראל במתן תורה להתקדש ילאו ולא להקל *).

וכן הוא במכילתא משפטים שהבא בב"מ הלי רוצח ספ"ב הלי"א דישראל שהרג לב"ב חייב מיתה לשמים. ועי' בחוס' קידושין כ"א ע"ב ד"ה אשת דישראל מוזהר על אשת ב"ב בעשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו. ולכך שפיר קאמר הש"ם סנהדרין בקטן הבא על הבהמה דאיכא תקלה כיון דאסור גם לב"ב כמבואר בש"ם סנהדרין (דף נ"ח ע"א) רק לענין חס רחמנא על קטן ישראל. אבל בזרות ושבת ודאי ביבמות דכן איסורין דומגין רק בישראל ולישראל שוב ניתן שיעורין ולכך אין כאן שום איסור בעודו קטן כלל ושפיר כו' ב"ח. וכי' מהורן בזה מה שחמתו כועס על הרמב"ם דפוסק הלי סוטה פ"ב הל"ד דקטנה שזינתה נאסרת על בעלה ישראל ובש"ם יבמות סוף ד' אהין ל"ב ע"ב אמרינן פיתוי קטנה אונס הוא. וכן שם בדף ס"א ע"ב. ומדף ס"א כבר הורן הביה מאיר דשם קאי הש"ם לרבא ורבא אינו סובר בסנהדרין כן סברא דתקלה נמי איכא דהוא פושע האיבעיא שם מקטן. אבל מסוף ד' אהין יקשה. ולמש"כ א"ש דהרי הרמב"ם שב דייק בלשונא קטנה שהשיאה אביה וזינתה ברצונה נאסרה על בעלה ומה הדיוק דוקא שוטין. אך למש"כ יתיישב דהנה אשה נאסרת על בעלה באחד משני דברים או שמעלה באשה כמבואר במהרי"ק שורש קס"ח (והו"ד בשו"ע אבהע"ז סי קע"ח ס"ג ברמ"א) או שמעלה בשמים ולזה כתוב כי המעל מעל. ולכך דוקא קטנה שזינתה בישואין שהיא בעולת בעל דהוא עבירה גם לב"ב שפיר נאסרת כיון דמעלה בשמים כמש"כ דבזה אף בקטנות יש איסור דבעולת בעל יש לה. אבל בסוף ד' אהין דמיירי שהוחלפו בשעת כניסתן לחופה. והיא עדיין רק ארוסה דאין איסור לב"ב כמבואר בסנהדרין (ד' נ"ז ע"ב) והוא רק עבירה מלד קדושת ישראל ושוב אין על הקטן שום איסור כלל וזה שפיר קאמר הש"ם פיתוי קטנה אונס היא.

כן הי' נ"ל לכאורה.

אבל באמת כ"ז אינו כלום. חדא דמבואר ברמ"א או"ח סו"ס שמ"ג דאף קטן שהכה אביו א"ל השובה לבשיגדיל אף דאיסור זה שייך גם בב"ב ודברי הגהות אשרי ב"ק ס"פ המובל סי' מ' על רב אשי דהגחל שם נ"מ ע"ב לא קיי"ל כן. וכ"כ בשו"ת רעק"א סוף סי' קמ"ז. ועוד דגוף דברי החת"ס ביו"ד הנ"ל לא נהירא כלל דודאי גם בב"ב כ"ז שהוא קטן לא נקרא בר דעת כדמוכח פעמות הש"ם בנזיר ס"א ע"א גבי כוחוס אין להם מזרות עו"ש. ובמאירי שם וכן מוכח להדיא מכתובות (דף י"א ע"א) דקאמר אם הגדילו יכולין למחות והיינו הגדיל בשערות. הרי דמקודם לא הי' בר דעת דהרי לגירות נרוכין רק דעת ב"ב לא דעת ישראל כי אם הוא ישראל שוב א"ל דעתו שיקויים המצות רק דצריך דעת הב"ב שולה להחגייר. ואם נאמר כהחת"ס סופר הרי לגבי ב"ב גם בקטנות יש לו דעת ואם כן עדיין הסוגיות סותרות זו את זו **).

---

*) ובזה תמוהין לי דברי הרמב"ן ז"ל חולין סו"פ העור והרוטב קכ"ט ע"ב עיש"ה, ואמאי לא יתחייבו ישראל בבשר מן החי כמו בני נח, ולמה לן קרא דובשר בשדה, וצ"ע.

**) שוב ראיתי בש"ס נדה מ"ה ע"א דאמרינן שם לחד תירוצא דבת נח יכולה להוליד לשבע שנים ובנים הרי הן כסימנים אפילו קודם הזמן כמבואר ביבמות דף י"ב ע"ב הרי דב"ג נעשה גדול קודם הזמן וכהחת"ס, אך זה ע"כ צריך לומר דלאחר שנתגייר ישתנה טבעו להיות כישראל, דאל"כ איך אמרינן בר"פ בן סורר סנהדרין ס"ט ע"א קטן אין צריך לחזור עליו אם יש לו גואלים, וכן מוכח מפליטה עיין שבת פ"ו ע"ב.

וראיתי בירושלמי הופ"ק דעירובין הל"י גבי מחילה של שתי דמותר בשייורה דמספקא לי בזה אי קטן מעכרף לשייורה לו דדינו כעכו"ם והרמ"א לא"ח סי' ש"ם ס"א פוסק דדינו כעכו"ם. ולריך אני לבאר זה. דהנה קשה לכאורה בחרש שבא על חרשת אשת איש אם נאמר שאין כאן שום עבירה כפשעות הלשון שבש"ם יבמות סו"פ חרש ק"ד ע"ב איתיב גביה קטן אוכל נבילות הוא א"כ למה יהא הולד ממזר. הלא ממזר אינו רק היכא שנולד בעבירה המבואר בש"ם (יבמות ד' ע"א ע"ב) עיי"ש וברש"י ד"ה דאי. וגם מבואר ברבינו פרץ שהובא בעו"ז יו"ד סי' קל"ב ס"ק ז' דאשת איש שנתעברה מאחר בלי מעשה עבירה אין הולד ממזר. וא"כ בחרש ובחרשת אם נאמר שאין להם שום איסור כלל למה הולד ממזר. וא"ל כעין סברת הש"ס (ברכות ד' י"ג ע"ב) דעכו"ם שהדליק אש הכי בשבת דלא מיקרי גר ששבת כיון דמעשה זו אסור לישראל לעשות וכ"ל לישמ"ל בחרש ובחרשת כיון דמעשה זו הוא עבירה לכל ישראל. דז"ל. דשם בברכות אף שנדלק מאליו מ"מ לא מיקרי ששבת אבל כאן כיון דכתב רבינו פרץ דמותר הולד היכא דאתעברה מאליה א"כ גם בחרש לא יהי' ממזר. אמת שראיתי לפמ"ג בפתיחה כוללת לאו"ח מ"ב אות ז' שחוכך בחו"ש שבאו על א"ש שלא יהי' הולד ממזר מעשה דהוי. ובחו"ש שבאו על חרש עלי קידושין. אבל לפלא עליו שהוא נגד משנה מפורשת יבמות ס"ע ע"ב. דשוטה אינו פוסל ואם אין בו אלמנות וגירושין הוה לו לפסול בעכו"ם ועבד מקרא דאלמנה וגרושה שם ריש ע"א. וגם כבר מבואר בתוס' גיטין כ"ב ע"ב ד"ה וכל לאו דחש"ו נקראו בני כריתות. עוד איכא למידק דלמה בחרש ובחרשת אחיינו מבואר בפ' חרש יבמות ק"ד ע"ב דתנא משום אחות אשה. ומה הלא בכל חייבי כריתות דמותרת לשוק הנעשה הוא. רק משום כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. וא"כ בחרש וחרשת שאין ב"ד מצווין להפרישם וליבא עבירה כלל א"כ יתפוס בה קנין היבום דקונה אף בלא דעת. ואין לומר דהוא מעשה כל שאינה עולה לחליצה אינה עולה ליבום וכמש"כ התוס' ביבמות (ד' מ"ד ע"ב) ד"ה כל שאינו. ותירוצם שם פומא הוא דכתיב לי. ל"ש הכא. דהכי פומא דכתיב בפיהם הוא לכשיתרפא. עי' רשב"א ריש פ' ערל ע' ע"א

ד"ה הערל. וכאן אם יתרפאו שוב חכא ערוה.

אבל ז"א דגוף סברת התוס' דדרשינן גם להיפוך כל שאינה עולה לחליצה רש"י. ז"ל חולה ע"ז עיין. חוי"ע ריש פ"ב משנה ב' דסנהדרין. ולדעתי גם מספרי מוכח. דלהיפוך לא. דרשינן. דהרי מבואר בספרי קרח פ' קי"ח דלריך קרא לפ"ח שמת שאין לו פדיון מקרא דאך במדבר י"ח ט"ו. ולכתוס' הנ"ל למה לא נדרוש כל שאינה בעריפה אינה בפדיון כמו. דדרשינן כל שאינה בפדיון אינה בעריפה. עי' רי"ע אלגאזי בכורות על (דף ט') גבי ספק פ"ח. אם"כ כיון דכתיב אם לא. קפדה ועדפתו לא דרשי להיפוך כל שאינה בעריפה. וה"נ כיון דכתיב ואם לא יחפון ועלתה כו' אמרי' רק כל שאינה עולה ליבום ולא להיפוך בחופן דאם נאמר דאין איסור כלל לחש"ו. יקשה עוה"ב. וגם הסוגיא דסנהדרין הנ"ל לוותה דיש איסור לגבי קטן. ג"כ רק לענין עונש חס רחמנא.

ועוד נלפענ"ד להוכיח כן מהא דגיטין פ"ב ע"א דבעו מינה רבא מר' נחמן מון מקידושי קטן אי הוי שיור. ואנה רש"י פירש שם דאמר מון מפלוגי והוא קטן. אבל בתוס' רעק"א על משניות שם תמה מאד דפשטות הש"ס משמע כמו מון מעכו"ם ועבד שלא שייר רק כ"ז שהוא עכו"ם ועבד. ועי' בר"ן נדרים (דף פ"ד ע"ב) דהש"ס דיון בודד דאף אם בעל לאו בכלל בריות ובשעת אמירה הנדר לא הי' הבעל בכלל מ"מ אם מגרשה אח"כ שוב הוי הבעל בכלל בריות ונאסר. וכ"כ במתנה מון מעכו"ם ועבד כל שנתגייר העכו"ם שוב הגע. מתיר לו ואמירי המגרש לא הי' רק כ"ז שהוא עכו"ם ועבד. והש"ס דפשע מעכו"ם ועבד על האיבעי' דוולדים היינו בהתנה עכו"ם ועבד ועבד פלוני. דהוי כאומר עבדים אלו דאסור אף ביולא הוולא מהם אבל אם אומר מון מעכו"ם ועבדים דעלמא ודאי דאם נהגיירו הגע מתיר להם כמו בענבים שאני מוותם דמותר ביולא הוולא מהם. ואם כן ודאי גם באומר מון מקטנים דעלמא הכוונה רק כ"ז שהן קטנים ומ"מ הוי שיור כיון דא"א אסור להם ג"כ אך הש"י הולרך לפרש כן על ספק הש"ס דהתנה על קידושי קטן. דזה ודאי ע"כ מיירי שהתנה על פלוני שהוא קטן דאל"כ הרי לא שייר כלום דלא שייך קידושין בקטן וע"כ כוונת הש"ס שהתנה על פלוני שהוא קטן כמו שהיה הש"ס אתי לכלל הוויי אבל ודאי גם בזה פו"ע מודים דגם בהתנה ושייר מון מביאת קטנים דעלמא הוי שיור. כיון דעל קטנים יש ג"כ איסור א"א. דאל"כ למה תני במתניתין דוקא עכו"ם ועבד ולא תני מון מביאת קטנים דעלמא. וכן מוכח מקושיית הירושלמי גיטין ריש המגרש הנ"א דמקשה לר"א ליתני ע"ז נשים דהיינו אשה אים דפומרת לרתה ובנישאת לאחיו של פלוני ולמה לא מקשה הירושלמי גם אדבנן דר"א היכא שהתנה מון מביאת חרש. ושוטה דעלמא ונישאת לאחיו של החרש ונפלה לפניו ליבום. ואסורה עליו. משום אשת איש. אע"כ דאף בשייר ביאת חש"ו כ"ז שכם חש"ו מ"מ הוי שיור הרי דיש איסור אשת איש גם לגבייהו והכש"ס סנהדרין וא"כ יקשה כל מה שהתנו לעיל דבכמה דוכתין מבואר דחש"ו אינן בני חיוב כלל. ע"כ הנלענ"ד לבאר כל חמירא בזה. דיש שאשה חילוקים בדבר. דלענין חיוב מצות עשה. הדבר פשוט דאין על חש"ו שום חיוב ופטורין מכל המצות כמבואר במשנה ברש"י דרים מגיגה ב' ע"א ד"ה חון וברמב"ם פ"ע דעדות הלי ט' ו"א ועיין הל"ז. וכן מבואר ברמב"ם פ"ו דחמץ ומצה הלי ג' דאם אכל מצה בעת שעתו צריך לחזור ולאכול לכשיתפה מעשה דאכל בעת שהי' פטור אף באכילת מצה דאין צריך כוונה לברמב"ם מ"מ כיון דהיו פטורין בעת שעתן. לגמרי צריכין לחזור ולאכול. וכן הוא ברמב"ם פ"ב מחגיגה הלי ד' דפטורין מכל המצות ואף חיוב חיוך ל"ש בהו רק דסובר הרמב"ם דמותל על אביו. והטעם דל"ש למי לגוות כיון שאינן בני דעה.

אך כ"ז במ"ע. אבל באיסורי תורה בזה אני אומר שיש שני חילוקים. דכל איסורי תורה שהוא במעשה ואינן באכילה ובעולה בזה אינן בני חיוב כלל מעשה כמו דשא"מ דמותר בבה"ת והתב המקו"ח ריש בדיקה וביטול. דהטעם דכל בלא כוונה אין המעשה מעשה. אבל במקום שאסרה תורה לאו שאב"מ. או באכילה איסורין ובעריות דלא צריך כוונה ומעשה דהנאה במקום מעשה. היא כמש"כ התוס' ב"ק (ד' ל"ב ע"ב) ד"ה איכו. דהנאה המשבה רחמנא כמעשה. וזה שפיר הדבר אסור גם בחש"ו שהרי אף כם. בני ישראל רק דפטורין מעונש מעשה. דכתוסין המה. כיון שאין בהם דעת. ורק מעשה אונס פטורין והכש"ס סנהדרין הנ"ל. אבל בזרות ושבת והם. מעשה בלי הנאה שפיר קאמר הש"ס דהוי איסור ב"א ומקודש לא היו שום בני איסור כלל בזכות ושבת. והא דיבמות ל"ד ע"א דקאמר הש"ס מתוך ג' לאחר י"ג לאחר י"ג בחמת מוכח בהגירסא דגורסין מתוך ג' לאחר ג' ומתוך ג' לאחר ג' דנקבות דעליהן שפיר הל האיסור בב"א וממנ"פ האיסור גילדא חל עליהם

בב"ח כשנעשית בת ג' וחיוב עונש וחטאת חל עליהם בהבאת שערות וגירסת הרמב"ם ברישות י"ד ע"ב בפר"מ פ"ג כגון דאית לי' ברא לסבא כבר כתב התוי"ט שם דאין גירסא זו עיקר וגם אי נימא הגירסות כש"ל ע"כ יהי' קאי לשיטת הירושלמי סוף פ"ק דעירובין לבר לד דקטן אינו כעכו"ם. אבל לדידן שפיר אמרי' דאינן בר חיוב כלל באיסורין שאריך מעשה ואינן באכילה ובעריות נמצא דשפיר הוי הקטן בר זנותה אף שאינו בר קטירה וכמש"כ. ולכן לא קשה ג"כ קושית הג' רעק"א ביבמות ל"ג דהקשה דיהו' גבילה ביובכ"פ. איסור מוסיף לקטנים שנעשו בני י"ג ביובכ"פ. ולמש"כ א"ש כיון דגבילה גם לקטן אינה האיסור רק. מעשה אוסר פעור דאנוס בדעתו כמו קטנה שזינתה דמיקרי אנוסה. וזה. סברת הרשב"א. סו"פ הרש יבמות קי"ד ע"א ד"ה רבי יוחנן בעבל עבול מדרבנן דאף אם נאמר. דמותר ליתן לבם בידים מ"מ אינו מועיל העירוב. אף שחזי לקטנים. כיון דהמאכל בעצם אסור להם.

אך מה דביובכ"פ מועיל חזי לקטנים נלפענ"ד בטעם דמצות עינוי לא חייבה התורה כלל לקטן מטעם דהתורה בפי' אחרי נתנה טעם לעינוי מפני כי ביום הזה יכפר עליכם וכיון דקטן אינו בר כפרה דלכפרה צריכין דעת במבואר בש"ם זבחים י"ב ע"ב באכל חלב ומשתטה דהקרבן נדחה. ומש"כ התב"ש סי' ת' ס"ק מ"ט דשייך בחש"ו כפרה. והבינו מש"ם נדרים (ד' ל"ה ע"ב). כבר. תמה עליו הפמ"ג בפתיחה כוללת היש ח"ב דשם רק. להבשירן לאכול בקדשים אבל ודאי כפרה לא שייך בחש"ו כיון שאין בהם דעת. וכן ודאי גם בכפרת יובכ"פ. ולכך. לא ניוותה. רחמנא. לקטנים כלל. שיתענו. וא"ש בזה. מה. שנתן במנ"א במצות עינוי יובכ"פ מצוה פי"ג דאיך המנהג להאכיל לקטנים. ביובכ"פ. במקום. דליכא. חשש סכנה והלא אסור לספות לבם בידים ולמש"כ לק"מ כיון דאינן מצווין במצות עינוי כלל כמש"כ. ובלא"כ. לק"מ כיון. דעיקרו. עשה, דועליתם, וכן הוא בחשו' זכרון יוסף ס"ו ועי' עוד בזה לקמן סי' י"ט.

ואין להקשות דא"כ למה צריך קרא. בדם נבילה וטרפה דאסור לספות בידים. ובמות קנ"ד ע"א ת"ל משום. לפני עור כיון דאכילת איסור שייך גם בקטנים. ז"א דלדעתי לפ"ע ל"ש רק היכא שמכשיל לחבירו אבל היכא שחבירו אנוס דא"ל אפי' כפרה. דהתורה. אמרה. לענרה לא תעשה דבר. לכך. ל"ש לפ"ע במקום אונס דלא נעשה מכשול כלל וצריך קרא מיוחד דאסור לספות לקטנים איסורין. ומדרבה בזה מיושב מה דצריך קרא מיוחד בשבת בגד ובחך דאסור לנות לקטן שיעשה מלאכה. למה. לא גילף מדם וטרפה ונבילה. אבל למש"כ א"ש דבשבת אי לאו קרא ל"ש איסור ספינן לי' בידים כיון דהוא מעשה בלא כאב ואין קטן מוזהר כלל. ע"כ. הולך הממנה. לגלות מתדש דאסור. לנות לקטן לעשות מלאכה ולא מעשה ספינן בידים. רק כמו שאסור לחמר אחר בהמה. ואין להקשות דא"כ למה לא קאמר הש"ס סוף מרש ובמות שם. בהלריבותא שם דצריך לכתוב בטומאת כהן דהוי רק מעשה בלי הנאה ואינו דומה לגבילה וטרפה. אבל לק"מ דטומאת כהן. שפיר אסר רחמנא אף בלי מעשה דהאיסור הוא במה שנטמא ולכך כתיב לא יטמא בחיריק תחת הי"ד ואסור אף בלי מעשה. כמבואר ברמ"א יו"ד סי' שע"ב דאף בהכהן ישן צריכין להקיצו ולא הוי מתעסק כיון דהאיסור כאן בלי מעשה ולא שייך. בטומאה מתעסק וכמש"כ. המקו"ח הש"ל במשכב חמץ בפסח.

ובזה הי' אפשר לתרץ גם פלוגתא הבית מאיר יו"ד קפ"א הא דמותר לר"א בר אהבה להקיף לקטן נזיר ל"ז ע"ב ולמה לא. והי' אסור מעשה ספינן לי' בידים כיון דהקטן עובר בלאו דיקף ומאכילין לו איסור בידים. ולמש"כ לק"מ דהרי סובר הרמב"ם פי' י"ב הל"א דעכו"ם ובכ"מ. אם דיקף בלא מעשה שמטה ראשו אין איסור כלל וא"כ שוב ליכא איסור דספינן בידים דגלי רחמנא רק. באכילה ובדבה דלא. צריך מעשה דמתעסק אסור בהו. וגם מעשה קטן הוי כמתעסק כמש"כ בחוס' חולין (דף י"ב ע"ב).

והנה ראיתי לברוקה שבועה בש"ך יו"ד סי' ק"ו ס"ק י"ח כתב דבלקח קטן דינו כעכו"ם אף. דאם. באכילת. איסור מיירי וכתבתי דגם בקטן יש איסור. אבל. דברי הרוקח. נכונים. דאם. כיון דמ"מ. אין. נ"מ בקטן הלוקח. ע"כ. לא נולד הספק. רק אחר שפירש ומה שכתב בפמ"ג בפתיחה כוללת שם דשוטה ואחרש כשרין לכתיבת סת"ם. דרק. פומייהו הוא. דכתיב. להו. ודמי לגידם. שבמג"א סי' ל"ע סק"כ ואינם. דומין. לקטן. דבריו תמוהין. דהרי בש"ם שבת רים מי שהחשיך קנ"ג ע"א קתמר קטן. ואחרש למי נוקנין ולכפמ"ג. ודאי דיתתן לקטן. שאינו. בר חיוב כלל. ואחרש. בר. חיוב רק. דאנוס. וגם. כבר. כתבתי. בשם הרמב"ם לחש"ו. פטורין. ממצות. וכן הוא בהש"ו הגיגה (ד' ג' ע"ב). ד"ה. איחבו שוטה. וגם חזינן דצריך לאכול מאכל כשיתפה אף. דכבר. אכל. בעת שנעשו. וגם בש"ם. סוף. מרש. משני. הש"ם אחרש לקטן לענין. קטן. אוכל. נבילות. עי' חת"ם. או"ח. סי' פ"ג. וגם. הבכו"ש. גיעון. לאו"ח. סי' ל"ע. פשיטא. לי'. דאו"ש. פסולין. לכתיבת. תפילין. ומה. זה. ענין. לגידם. שבמג"א. וגם. גוף. דברי. המג"א. בגידם. תמוה. לי. חדא. מה. בכך. שפטור. משל. יד. מ"מ. איתי. בקשילה. בשל. ראש. ולמה. לא. יהי' כשר. לכתיבה. מחמת. הקשילה. של. הראש. ועוד. דלענ"ד. דבחיוב. מצות. כל. שאינו. יכול. לקיים. פטור. הוא. לגמרי. דהרי. מבואר. בחשב"ן. שהובא. בב"י. או"ח. סי' תקפ"ט. ס"א. דהרש. המדבר. ואינו. שומע. אינו. יכול. להוציא. אחרים. בשופר. ואם. דאינו. בר. חיוב. שופר. כיון. דא"א. לו. לעלות. במצות. שופר. אם. אינו. שומע. וכן. הוא. בהגהת. רע"א. או"ח. סי' רל"ז. בחיי. לו. חוב. הרים. עי"ש. הרי. דלא. נקרא. בר. חיוב. כלל. וכן. בחילה. דמבוא. ואינו. קורא. עי' מל"מ. הל' ציצורים. פ"ג. הל"ד. וכל. שאינו. יכול. לקיים. אינו. ב"ח. ולכך. אין. הקריאה. מעכבת. הבבאה. כיון. שאינו. מחוייב. בקריאה. כלל. דדוקא. בחילת. בחליצה. דהחליצה. הוא. מתיר. ג"כ. חוץ. שהיא. מצוה. לכן. אין. בכחו. להתיר. כל. שאינו. רצוי. לקריאה. משא"כ. במצוה. גרידא. ואינו. חומה. להא. דנאנס. ולא. התפלל. שחרית. דמתפלל. מנחה. שתים. לתשלומין. ברכות. כ"ו ע"א. ובאינו. מחוייב. כלל. בשחרית. כמו. באונס. ושוסק. במצוה. אינו. צריך. להשלומין. שם. י"ז ע"ב. שם. שאני. כיון. דהגברא. חזי. רק. אונס. אחר. מבחוץ. מעכבו. אבל. ראוי. הוא. קודם. ואמ"כ. שפיר. מיקרי. בר. חיובא. וצריך. להשלומין. משא"כ. מי. שאין. לו. כלום. לקיים. המצוה. בודאי. פטור. הוא. מן. המצוה. אף. דהוא. פיקח. וא"כ. בגידם. בעצם. פטור. משל. יד. ועוד. הרי. כבר. כתבתי. בשם. הרשב"א. ר"פ. בערל. דפומי' הוא. דכתיב. ל"ש. רק. אם. יהיה. לו. חקנה. באיזה. פעם. משא"כ. בגידם. רק. דמ"מ. משא"כ. נכון. הוא. לגידם. הוי. בר. קשילה. משום. דאיתי. בשל. ראש. שיהי' דברי. הפרמ"ג. הנ"ל. תמוהין. וגם. הפרמ"ג. במקום. אחר. חזר. מזה. עי' פרמ"ג. או"ח. סי' ל"ע.

סוף דבר. לדינא. יולא. לנו. מזה. דמאכלות. אסורות. ועריות. גם. קטן. מוזהר. רק. מעשה. אונס. אם. רחמנא *). ובמקום

*) אך. סברת. הש"ס. סנהדרין. ג"ה. ע"ב. דקטן. יותר. חמור. משוגג. עדיין. אינו. מובן. כלל. וראיתי. להגאון. מווילנא. בפי' המשניות. שלו. נדה. פ"ה. כתב. דש"ס. זה. נדחה. מהלכה. אך. מה. שמחלק. שם. בין. קטן. לקטנה. אינו. מבין. כלל.

שהאיסור בלא מעשה ג"כ דינו כאכילה ובעילה. ולזאת נ"ל דהמלו של קטן שעשה"פ ודאי דאסור בהנאה לאחה"פ. ובפרט"ג בפחיתה כולה מ"ב לוה בי' חקר בזה ולמש"כ פשיטא דאסור כיון דנעשה בחמץ איסור דבל יראה שאין בו מעשה ושפיר קאסר בזה. וכן מלינו קטן בקטנה שהלך בעלה למדה"י והעיד לה ע"א שמת בעלה ונישה דהלא מחה ומחה לף דבזיונה במחיד מותרת מ"מ חכמים לא חלקו בקנסתם וסתמא תנן פסחים כ"ח ע"א חמץ של ישראל שעבר עה"פ אסור בהנאה וכיון דקנסו חכמים בחמץ גם בניחו שוגג ואנוס ע"כ גם בשל קטן אסור. ושפיר מיושבין כל הקושיות שהקשיתי לעיל. דלמה יהא ממזר. וגם מה שהקשיתי ממשנה דריש חרש. בכל לק"מ כיון דבעריות האיסור נעשה. וכן מוכח קלת מהא דיבמות ס"ח ע"א דעמוני ומואבי מגרי ואדומי קרויין זר מעיקרו ואי נימא דכל זמן שהיא קטנה אין איסור כלל א"כ המיד ל"כ זר מעיקרו דהרי בקטנותה אינה זר אלא ופסול שייך בה מגי' שנים. ובספר ירחים מלוה רי"א הובא באבני מילואים סי' ו' כ' דרק במתקדשה פחותה מב"ג הוי זר מעיקרו עיי"ש בירחים. [וע"כ כוונתו דמחזיר גרושתו ל"ש קידשה פחותה מב"ג מטעם דסובר כשיטת רש"י דקטנה שלא הגיעה לעונת הפטורות אף ע"י אביה אינה מתגרשת] אבל עכ"פ חזינן דאחר ג' שנים אף בקטנותה הוי זר אלא וע"כ כמש"כ דבמאכלות אסורות ועריות יש איסור גם לקטן רק מעשה אנוס פטור דאנוס בדבריו ובמקום שאריך מעשה ואין בו הנאה אז אין איסור כלל בחש"ו מחמת דמעשיהם הוי כמתעסק ובלא כוונה אין על מעשיהם שם מעשה כלל. ושפיר הוי זר שישמש בשבה איסור בת אחת בעה דאיתי שתי שערות ומילה קיי"ל כרמ"א סי' ש"ם בשו"ע. דקטן דינו כעכו"ם כיון דדגין שם לגבי איסור שבת. וגם יולא ממש"כ דבמעשה שאין בו הנאה ליכא איסור דספינן בידים כיון דאין כאן עבירה כלל רק בשבת גלי קרא כמו בבהמה דאסור מחמר וכן באיסור ניקף אם נימא דאין בו שום איסור כלל בלא מעשה אבל חמלו של חש"ו נאסר לאחר הפסח דשפיר נעשה בהחמץ עבירה כיון דהלאו בלא מעשה. והבלע"ד כתבתי.

ובענין אנוס בנעורה אי מיקרי בר חיוב לנשל אלא אם כוח בר חובת ק"ש. והנה בודאי אם יהי' לאחר אח"כ רק כעת מ"מ לו. בזה בודאי מיקרי בר חיוב כמבואר בא"ח סי' ק"ח דאנוס חייב בהשלומין. משא"כ בעוסק בנעורה אך בים לו הסרון בגופו כאלם י"ל דלאו בר חיובא ועי' במל"מ פ"ב הל"ד דבכורים. וכן מוכח לקמורה הא דהביא הב"י בשם הרשב"ץ סי' תקפ"ט דחרש אינו יכול להוציא במגילה. וכן מבואר בש"ס מגילה י"ט ע"ב דאי לא השמיע לאזנו לא יצא אינו מוציא הרי דלאו בר חיוב הוא כלל. וא"כ יש לחמוה על המג"א שכתב בנקטנה ידו השמאלית הוי בר קטורה. אך באמת בחרש ואלם ודאי דמיקרי בר חיוב כיון דיוכלו להתרפאות כמבואר ברשב"א יבמות ריש הערל עיש"ה. והא דאינם מוציאין הוא מעשה הירושלמי סוטה פרק ז' הלכה ה' דיודע אשורית ויודע לע"ז אינו מוציא את אחריהם בלע"ז כיון דבזה הקריאה אינו יכול להוציא עצמו וא"כ דברי הרשב"א ס"ב סי' ל"ג נדחין פיי"ש בכבדו אזניו. אך בדברי המג"א בנקטע דאין לו רפואה יש להחיישב בדברי הרשב"א בהערל. אך באמת ע"כ דגם בזה אמרינן פומא הוא דחיוב לי דאל"כ אין שייך יבום בקיטע נימא כל שאינו עולה להלילה עי' תוס' יבמות (דף מ"ד ע"א) ד"ה כל שאינו.

סימן ב

בענין בל תוסיף

אמרתי לבאר לזה דבל תוסיף ובל חגרע באיזה אופן הם שייכים. הנה בראש השנה דף כ"ח ע"ב מסיק הש"ס דלמ"ד מצות אל"כ עובר בבל תוסיף בזמנו בלא כוונה רק שלא בזמנה בעי כוונה. ומבואר דעבירת בל תוסיף הוא אף אם לא נהכוין לבוסיף. וכן מבואר בעירובין דף ל"ו ע"ב במינים שני זוגי תפילין בשרין עובר בבל תוסיף אף שלא בכוונה ולבך אי אפשר להביא בשבת שנים שנים.

והנה קשה דבש"ס מנחות (ד' מ' ע"ב) קאמר דאם נתכוין לבעולי לילית הראשונים ליבא בל תוסיף כיון שאינו מהכוין לבוסיף. ובתוס' שם ד"ה ממאי עמדו בזה וכתבו ולא דמי. ולא כתבו טעם בחילוק. וגם מאד הסברה לזו דבל הוסיף ובל חגרע שייך רק בכוונה שנתן גרעון במצות הבורא כמש"כ בחינוך מצוה הי"ד. אבל בלא נתכוון למה יעבור וכן אמרי' בש"ס מנחות ל"ו ע"ב למ"ד דהמניח תפילין בלילה עובר בלאו מ"מ לשומרן מותר. וכבר כתב הש"אג"א סי' מ"א דבל שאינו מתכוין למצוה הוה כמו לשומרן אף לאמן דאוכר דמצות א"ל כוונה מ"מ בשיון לילה דומיא דומיא דמסתמא מכוין כמש"כ

הרמב"ן פסחים *) דלכתחילה לכ"ע צריך כוונה.

עוד קשה בבל מצות שאדם חייב לעשותן מספק למשל לבסות דם הוי בכורים פ"ב משנה ע' איך דשאי נימא שמא יעבור בבל תוסיף דדילמא בהמה הוא וכיסוי דם הוי בזמנו ולא במי כוונה. וא"כ להסוברין דקיי"ל מצות א"ל כוונה הכיינו הגאונים ב"מ הלי שופר פ"ב הל"ב והריעב"א והרא"ש (פסחים פ"י) האיך מותר לבסות מספק. גם צריך לבאין בבל מצות דרבנן למשל להסוברין דשאר מינים שאינם אמר ופשתים אינם מחוייבין בציצית רק מדרבנן הרמב"ם פ"ג מהלכות ציצית וכן לברך ברכת המזון על כזית הוס' ברכות מ"ט ע"ב ד"ה רבי מאיר. למה לא יעבור מן האורה בבל תוסיף. כי כמה מהראשונים עי' בתוס' ר"ה ט"ז ע"ב ד"ה ותוקעים חולקין על סברת הרשב"א בר"ה (ד' פ"ז) שסובר דמה שהחכמים מתקנין ליבא בל תוסיף. וכולם חולקין מעשה דאף שאינו מכוין רק למצוה דרבנן מ"מ הרי בזמנו לא בעי כוונה כלל ושובר מה"ת. ובשלמא מיו"ט שי לא קשיא כיון דהוי שלא בזמנו אבל מבל מצות דרבנן קשה.

שוב ראיתי בשלטי גבורים סוף ר"ה ע' ע"ב בדפי הריי"ף גבי אין מעבבין את התינוקות מלתקוע דפשיטא לי' דלאו דב"ת ובת"ג הוא רק בכוונה דבלא כוונה אינו כלום וכן מבואר בסי' תרנ"א סי"ב דאם אין לו רק ג' מינים עוטלן לזכר שלא תשתבה ואינו עובר בבל חגרע. ושיטת הספרי ראה פיסקא פ"ב דבגי מינים עובר בבל חגרע. הינו דהספרי מיירי רק בשיש לו ומכוין לגרוע וכ"כ הע"ז שם סי' תרנ"א ס"ק י"ז דהשו"ע מיירי באין לו ובלא כוונה אין עוברין בבת"ג. וא"כ קשה מאי שנא בבל תוסיף דעוברין בלי כוונה מבת"ג דאינו עובר בלי כוונה.

אשר ע"כ נ"ל עפ"י מש"כ הרא"ש פ"ג דסוכה סימן כ"ד

במשנה (סוכה ל"ו ע"ב) דגמוניות של זהב דכל לגאותו ליבא משום בל תוסיף לדינן דלולב ה"ל לגוד דהאי לחודי קאי וסובר דאף בהאי לחודא קאי איכא בל תוסיף רק

---

*) עיין בבעה"מ לדף ק"ד ע"ב.